

Sayın Mete' Tunca'y'a

Abil Vakıf

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'NİN BİRİNCİ KURULUŞ DÖNEMİ

" Rüşdü değil de mevcudiyeti bile inkâr edilen işçi sınıfı bu gün sınıf olarak teşkilatlanma hakkını alabilmişse, bunda dünyanın demokratik inkişafına ayak uydurma hevesi kadar, işçi sınıfının bağrından kopmuş bir avuç kahramanın senelerdenberi en kötü şartlar altında bütün güçlüklerle göğüs gererek yılmadan, yorulmadan metin erkek yürüyüşleriyle şu mes'ut günlerimize kadar getirebildikleri şuurlu mücadelelerini kat'iyen unutmamalıyız. Bu bakımdan yurdumuzda işçi sınıfının şerefli bir geçmişi vardır ve çok daha şerefli bir geleceği de olacaktır.

Bize Göre Görüşler, İşçi Sendikaları Birliği Neşriyatı, İstanbul. 1946.

Türkiye'de sosyalist eylemin, 27 Mayıs 1960 günü, siyasal iktidarın silah zoruyla el değiştirmesinden sonra 'su yüzüne çıktığı', 12 Mart yargılamalarında Askeri Savcı iddianamelerinin ve Sıkıyönetim Askeri Mahkeme kararlarının da paylaştığı, ortak bir yargıdır. Sosyalist öğretinin, bir yandan derinleşme ve yayılma olanağı bulması, öte yandan belli ölçüde politik örgütlenme biçimini kavuşması bu tarahten sonradır. Çağımızın temel gelişmelerinin sınıfsal bakımdan bir özelliği de, gitgide derinleşip şiddetlenmesidir. Bu yüzden, Türkiye'de var olan ve doğal olarak güçlenen sosyalist

akım, 27 Mayıs'dan sonra hızla gelişmiştir.

27 Mayıs hareketi, DP iktidarının uygulamaya çalıştığı kapitalist kalkınma yoluna karşı, sonradan, reformist eğilimleri yansıtan 9 Temmuz Anayasasında biçimlenecek bir tepkidir. Daha doğru bir deyişle, geri kalmış bir ülkede gerçekleştirilmeye çalışılan kapitalist kalkınma yönteminin, politik alanda uygulanmasına yani demokratik hak ve özgürlüklerin daha da kısıtlanmasına karşı oluşmuştur. DP siyasi iktidarı, burjuvazinin temsilcisi oldukları kesiminin, millî gelirin bölüşümünden daha fazla pay alması için kullanmıştır. Bu girişim, doğal olarak burjuvazinin DP dışındaki hasım kesiminin de ezilmesine yol açmıştır. Burjuvazinin içindeki bu çelişki yüzünden siyasi iktidar, demokratik temel hak ve özgürlükleri daha da fazla kısıtlamaya yönelmiştir.

Buna karşı ilk tepki, zorunlu olarak, muhalif kesimin politik organı CHP'den gelmiştir. Ama asıl başkaldırma, kapitalist kalkınma yönteminin çıkarı olmadığı gibi, tam aksine, emperyalizmin ağır sömürü koşulları ve ekonomik buhran içinde ezilen ve iktidarın getirdiği baskıdan rahatsız olan yurtsever asker-sivil aydın kadronun eylemiyle gerçekleşmiştir. Ne var ki, 27 Mayıs hareketi, burjuva demokratik devriminin tamamlanmasını sağlayacak belli tedbirleri üstleyemediğinden, 9 Temmuz Anayasasında yer alan " Temel Haklar ve Ödevler " gerçekleşmedi. Bu yüzden TİP politik mücadeleye, Anayasanın " kâğıt üzerinde kalmaması, eksiksiz-tastamam " uygulanması ilkesini ortaya atarak ve olanca ağırlığını buna koyarak başlamak zorunda kalmıştır.

9 Temmuz Anayasasının temel ilkelerinde, sosyalist öğretisi ve örgütün yayılma ve yaşama olanakları ve hattâ sosyalizmin, belirli bir yöntemde hukuki dayanakları vardır. Bu Anayasanın ve bu Anayasayı getiren 27 Mayıs'ın bir özelliği, sosyalizmi hukuk açısından " meşru " kılan etkenlerden biri olmasıdır.

27 Mayıs'da yapılan demokrasi mücadelesi Yıldız Sertel'in değişikle, Türkiye'nin sosyal gelişmesi bakımından dört önemli sonuç vermiştir :

"1- Yeni Anayasaya dayanarak işçi sınıfı hızla gelişmiştir. İşçi sınıfında ekonomik ve hattâ siyasal savaş bilinci uyanmıştır. İşçinin teşkilât seviyesi yükseldiği gibi, hür sendikaları ve legal siyasal partisi de kurulmuştur. İşçi sınıfı toplumun hayatında ve siyasal tabloda eskiye oranla oldukça önemli bir kuvvet haline gelmiştir.

2- Burjuvazinin içindeki gelişme kesinleşmiştir. Büyük burjuvazi ile toprak ağalarının, 27 Mayısçıların öngördükleri reform ve tedbirlere mukavemeti, iki taraf arasında devamlı bir çarpışmaya yol açmıştır.

Devlet Dairelerinde, Mecliste, Üniversitede ve basında sosyal reformlar istiyen ilerici aydınlarla, mevcut sistemi korumak isteyen gelenekçilerin açık mücadelesi hızlanmıştır.

5- Emperyalizme karşı tepki genişlemiştir.

4- Anayasanın getirdiği fikir hürriyetine dayanarak Türkiye'nin kalkınma yolu etrafında ilerici fikir akımları gelişmiştir. "Sosyalizm" fikri halk arasında hızla yayılmaya başlamıştır. 27 Mayıs'tan sonra gelişen yeni sosyal-ekonomik fikir akımları, işçi emekçi yığınların, orta ve küçük burjuva aydınlarının uyanmasında, bilince varmasında ve teşkilatlanmasında önemli bir rol oynamaktadır." (17, (2))

Çayan Davası diye anılan davanın, İstanbul 3 No:lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde yapılan yargılama sonucu verilen Kararında da şöyle denmektedir :

" 1961 Anayasasının getirdiği hürriyet ortamını Marksist - Leninist propaganda için istismar eden komünist çevrelerin faaliyetleri sistemli ve plânlı bir gelişme göstermiştir. Önce kesif bir tercüme faaliyetine girişilmiş, okuma hevesi içersinde bulunan genç dimağların baskı altına alınmasına (beyin yıkama metoduna) geçilmiştir.

Her türlü eserin okunabilmesi ve toplumun ileri bir

(1) Yıldız Sertel, Türkiye'de İlerici Akımlar ve Kalkınma Davamız, İstanbul, 1969, s.137.

(2) Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç)'e göre 1960'dan sonra ülkemizde belli başlı iki önemli gelişme olmuştur : " Birincisi, açılan sınırlı özgürlük ortamı içinde devrimci mücadelenin gelişme imkânlarına sahip olmasıdır. - Bu sınırlı ortam bir yandan solun gelişmesini sağlarken, öte yandan da solun içinde revizyonizmin ve küçük burjuva sosyalizminin gelişmesine ve kök salmasına maddi bir temel teşkil ~~etti~~ etti. İşte TIP pasifizmi bu zemin üzerinde, yayılma imkânı buldu. - (...) İkinci önemli gelişme ise, 1960'dan sonra iktidarı orta ve küçük burjuvaziye kaptıran tekelci burjuvazinin kısa zamanda tekrar iktidara gelmesi oldu. İktidar koltuğuna DP'nin yerine AP otururdu." Kurtuluş Gz., 15 Mart-L Nisan 1971.

"Yeni kurulan ve kurulacak olan siyasi partilerin tüzük ve programları kurucular veya müteşebbis heyetler tarafından hazırlanarak en geç 13 Şubat 1961 tarihine kadar ilgili makamlara verilecektir".

11 ve 13 Şubat 1961 tarihleri, AP ve YTP başta olmak üzere, şimdi adları bile hatırlanmıyan bir düzine partinin kurulduğu sıkışık günlerdir. Bu telaş, İçişleri Bakanlığının, yukarıya alınan 12 Ocak 1961 günlü tebliğe ek 23 Ocak 1961 günlü bildirisinin 3. maddesinde, yasalardan pek de geçerli olmıyan biçimde, yeni kurulacak partiler için birden bire, belli bir tarih saptamasından doğmuştur.

Bu süre içinde yeni partilerin kurulmasıyla, politik örgütlenme alanında, 27 Mayıs'ın gölgesinde CHP yararına bozulan denge değişmiştir. Yeni partiler DP'nin kapatılması, yok sayılması ile ortaya çıkan oy boşluğunun peşinde ve bu oya sahip çıkma yarışındadır. Bu politikacıların bütün hesapları "üçüncü parti'yi tez elden kurup, bir başka guruba "Demokrat oylarını" kaptırmamaktır. Kuracağı partinin sosyal politikasını "çok kuvvetli bir devletçilik" diye tanımlıyan Ekrem Alican, bu eğilimini şöyle belirlemektedir: "1946 yılından bu yana Demokrat Parti saflarında veya bu parti fikriyatını sempatisan olarak benimsemiş milyonlarca vatandaşa, diğer partiler mensubatına olduğu gibi, rahatca ve eşit siyasi faaliyette bulunmak imkan ve fırsatını hazırlamak mecburiyetindeyiz".

13 Şubat günü yaklaştıkça gazetelerin birinci sayfeleri, heyecan verici parti kurma haberleri ile dolmaktadır. Çeşitli isimler, çeşitli kişiler ortaya çıkmıştır. Birbirini tutmıyan demeçler verilmekte birleşen ve hemen ayrılan partiler görülmektedir. Kurulmak istenen her parti "Demokrat" adını kullanmak için yarışmaktadır. Bu salgının içinden 27 Mayıs'tan sonra emekliye ayrılan eski Genel Kurmay Başkanı Ragıp Gümüşpalanın AP Genel Başkanı olarak ortaya çıkması, CHP çevrelerini daha da kötümserliğe sürüklemiştir. Partili yazarlar "münfesi DP'nin mirasını paylaşma mücadelesine girildiğinden" yakınmaktadırlar. Egemen sınıfların politik örgütlenmesinde, CHP'ye karşı yeni bir denge kurulmaktadır. Burjuvazi ile toprak ağalarının CHP dışındaki kesimi, 27 Mayıs'ın ara tabakalar iktidarına ve kalkınma yöntemine karşı, halkın oyunu elde etme savaşına girmiştir. AP ve YTP kendilerini DP'nin gerçek mirascısı olarak tanıttıyor ve DP efsanesini kullanıyorlardı. 5)

(5) Yasal adı "Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve Huzuru Bozan Bazı Fiiller hakkında Kanun" olup, kısaca Tedbirler Kanunu diye anılan Kanuna "Mensup oldukları partinin, feshedilmiş Demokrat Partinin devamı olduğunu ileri sürenler" in bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılacaklarına dair hüküm konması, bu olgunun yasalara yansımalarıdır. Ne var ki, bu gelişim içinde yeni kurulan partilerin sözcüleri "Gözlerime bakın, ne dediğimi anlarsınız" diyorlar ve halk da ne dendiğini anlıyordu.

Partilerce paylaşılmak istenen DP oyları içinde, işçi oylarının seçimleri etkileyici oranda olduğu bilinmektedir. Bu oyları almak için, bir yandan aday listelerinin ortalarına bir kaç sendikacı serpiştirmek gibi denenmiş bir yöntem yeterli görülmemekte, öte yandan da, AP ve YTP'nin, DP'nin devamından başka bir şey olmadığı kanısı işçiler arasında yayılıp kökleştirilmektedir.

27 Mayıs'tan sonra işçi sınıfı eskiye oranla önemli bir güç haline gelmiştir. İşçi sınıfının içinde bir canlılık ve hareketlilik vardır. Bu davranış XEKX AND'nin Türk sendikacılığını Amerikan tipi bir sendikacılığa yöneltmesine rağmen, bazen sendikalar içinde oluşmakta ve bazen de sendikalara ve sendikacılara rağmen gelişmektedir. 1961 yılında çalışan işçi sayısı sağlıklı olarak saptanamamıştır. 1961 yılında işçi sigortaları kurumuna bağlı işçilerin sayısı 689 bin'dir. Bunun dışında DDY'da çalışan 11 bin ve askeri fabrikalarda çalışan 25 bin işçi vardır. İşçi Sigortaları Kurumuna bağlı işçi sayısı da, Türkiye'deki çalışan işçi sayısını yansıtmamaktadır. Çünkü işçi sigortası faaliyetleri, İş Kanununun kapsadığı iş yerlerinde ve bölgelerde uygulanmaktadır. Bu kanuna göre nüfusu 50 binden yukarı olan şehirlerde 4 işçiden az, nüfusu 50 binden aşağı olan şehirlerde 10 kişiden az işçi çalıştıran iş yerlerinin işçileri sigortanın kapsamına girmemektedir. Ayrıca kaçak çalıştırılan işçilerin sayısı bilinmemektedir. Yukarıdaki rakamlara tarım sektöründe çalışan 1 milyona yakın işçi küteside eklenmelidir. Yıldız Sertel, Devlet Plânlama Teşkilâtının yayınladığı rakamlara göre "1961'de Türkiye'de sanayide çalışanların sayısı XEKXXXXX 1 180 000 dir" demektedir.

Türkiye'nin 1961 yılında içinde bulunduğu kapitalist gelişme düzeyinde, işçi sınıfı, nicelik yönünden çalışan ve oy veren nüfusa oranla az değildir. Temel sorun halâ, işçi sınıfının kendi partisinden yoksun olmasıdır.

1961 yılında işçi sınıfının gerek niceliği ve gerekse gelişen niteliği karşısında Türkiye'de, ilk defa yeni bir eğilim ortaya çıkmıştır. Bu eğilim, sendikacıların kendilerini işçi oylarının doğal sahipleri olarak görmeleridir. Sendikacılar, kendiliğinden oluşan işçi hareketleri ve ekonomik istekleri karşısında, bir yandan sendikalarının başında kalmak yada güçlenmek, öte yandan partilerin aday listelerinin orta sıralarına serpiştirilmekten kurtulmak istemektedirler. Sendikacılar şöyle düşünmeye başlamışlardır : " Bütün partilerin peşinde koştukları işçi oyları, hele aileleriyle birlikte düşünülünce ve işçinin köyle sürdürdüğü ilişki göz önüne alınınca, mademki seçimleri etkileyecek orandadır; öyleyse Türk-İş'in bütün yurda yayılmış örgütüyle işbirliği yapan bir işçi partisi, kısa süre de bütün yurtda örgütlenip, işçi oylarını kendisine çekebilir ve bizi de pek alâ milletvekili yapabilir. "

Sendikacıları parti kurmaya iten başka bir etken de, avrupadaki işçi sendikaları federasyon yada konfederasyonlarıyla ilişkileridir. Özellikle İngiliz işçi Partisi, Alman Sosyal Demokrat Partisi, İsveç Sosyal Demokrat işçi Partisi'ni oluşturan sendikalar ve büyük işçi örgütlerini yöneten batı sendikacıları, ilişkili kurdukları memleketlerde işçi partilerinin kurulmasını ve gelişmesini istemektedirler. Ve örgütleri içine aldıkları yada ilişki kurdukları sendikacıları buna özendiriyorlardı. Böylece politikaya girmek isteyen Türk sendikacıları, Batı Sendikacılarının sendikal açıdan önemli olan desteğinden daha geniş ölçüde yararlanmak istemişlerdir.

Bir işçi partisinin kurulmasının ciddi olarak tartışılması ve gerçekleşmesi, bütün yurttaki parti kurma uğraşlarının en yoğun olduğu 1961 yılının ilk aylarını ve özellikle şubatın başını kapsar. Bu dönemde bir yandan, partinin gerçekleşmesi için toplantılar yapılmaktadır; öte yandan da parti'nin ölü doğmasına sebep olacak etkin tepkiler gelişmeye başlamıştır.

1961 yılının başında Türkiye Müskirat, Tütün, Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikaları Federasyonu Genel Kurulu, Yurdun dört bucağından gelen delegelerle İstanbul'da toplanmışlardır. TİP'i kuracak olan sendikacıların bir kısmının katılmasıyla, bir süredir sözü edilen parti'nin kurulması fikri, bazı delegelerce bu kongre'nin kulisinde dile getirilmiştir. Bu özlem, Federasyon Raporunda şöyle belirtiliyordu:

"Biz endüstri işçilerine çalışma şartlarımızla ücretlerimizin tesbitinde bile söz hakkı tanınmaması sosyal adaletsizliğin açık bir örneğidir. Artık kimseden bir şey, bir yardım istemiyoruz. İstedigimiz sadece bize gölge edilmemesi, haklarımızı ve menfaatlerimizi korumak ve savunmak yolunda önümüze engel çıkarılmamalıdır... Biz hiç olmazsa İngiltere ve Amerika'da olduğu gibi sendikalara bazı veya partileri desteklemek hakkının verilmesine taraftarız. Bu hak memleketimizde işçi sınıfının menfaatlerinin gerçek temsilcisi olarak bir siyasi parti kuruluncaya kadar lüzumlu ve faydalıdır.(6)

Bu sendikal görüşleri örgüte dönüştürecek ilk önemli toplantı şubat ayının başında, oldukça kalabalık bir sendikacı gurubunu bir araya getiren Basın Teknisyenleri Sendikasında yapılan toplantıdır. Partinin kurulmasına karar verilen bu toplantıda, gerekli hazırlığın yapılabilmesi için, sonradan sürekli olarak toplanacak şu sendikacılar seçilmiştir: Avni Erakalın, Kemal Türkler, Rıza Kuas, Nuri Beşer, Şaban Yıldız, İbrahim Güzelce, Kemal Nebioğlu, İbrahim Denizci, Hüseyin Yıldız. Şurası önemle saptanmalıdır ki gerek bu toplantıya katılanlar ve gerekse seçilenler CHP yürüncesinde olmalarıdır.

Engin Ünsal, sürdürülen toplantıların genel havasını vermek-

(6) Türkiye Raporu, Türkiye Maden İş Sendikası, 1969, İstanbul, s.134.

tedir: "Gündemde şu konular vardı: 1-Partinin kurulup, kurulmaması, 2-Partiye kimin başkan olarak seçileceği, 3-Parti doktrininin tesbiti, 4-Liderlik vasıflarının tesbiti, 5-Sendikacı olmayıp da sosyal adaleti savunanlardan kimin kurucular arasına alınacağı.

Yapılan görüşmelerde,

1-Kurulacak partinin Türkiye İşçi Partisi adı altında kurulması ittifakla kabul edildi. Bu arada hâla feshedilmemiş olan eski Demokrat İşçi Partisi'nin canlandırılması fikri ortaya atıldı. Fakat bu teklif, Demokrat İşçi Partisi'nin sendikalara karşı davranışından ötürü kabul edilmedi. Bu teklifi yapan Demokrat İşçi Partisi Genel İdare Kurulu üyesi olan İbrahim Güzelce idi, fakat sonra o da bu düşüncesinden vazgeçmek zorunda kaldı

2-Parti'ye kimin başkanlık edeceği konusunda bir ayırım yapıyor ve sendika içinden ve dışından isimler öneriliyordu: a-Sendikacılar arasında Bahir Ersoy, Nuri Beşer, Seyfi Demirsoy, Avni Erakalın, Kemal Türkler, İbrahim Güzelce b-Sendikacı olmayanlar arasından Orhan Tuna, Cahit Talas, Orhan Arsal.

Bahir Ersoy ve Seyfi Demirsoy kendilerine başkanlık için yapılan teklifi reddettiler. Nuri Beşer yapılan teklifi kabul etti, fakat Kemal Türkler ve İbrahim Güzelce eğer Nuri Beşer başkan olursa kurucular arasında yer almayacaklarını bildirdiler.

Diğer sendikacılardan Kemal Türkler ve İbrahim Güzelce başkanlıktan, Avni Erakalın lehine feragat ettiler. Böylece sendikacılar arasında Nuri Beşer ve Avni Erakalın olmak üzere iki aday tesbit edildi.

Sendikacı olmayan adaylardan Orhan Tuna Amerika'da misafir profesör olarak bulunduğu için teklifi geri çekti. Cahit Talas kabul etmedi ve Orhan Arsal'ın da geçmiş davranışları, sendikalara ve işçilere karşı pek olumlu olmadığından üzerinde durulmamıştır.

İki adaydan hangisinin başkan olarak seçileceği, birisinin geçmişteki davranışlarından ötürü, çekişmeler yaratabileceği kanısını uyandırdığından bu konu daha sonraki oturumlara bırakılmak üzere burada kapatıldı.

Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasına karar verilmesi üzerine orada bulunanlardan birer "taahhüt senedi" alınması yoluna gidildi. Kurucular aşağıdaki şekilde birer senet imzaladılar:

"Ben.....kurulmasına karar verilen Türkiye İşçi Partisi'nin kuruculuğunu taahhüt ettim. Bu taahhüdü yerine getireceğime namusum ve şerefim üzerine söz veririm."

3-Parti doktrininin tesbiti oldukça önemli ayrılmalara sebep oldu. Partinin sosyal adalete taraftar ve reformcu bir parti olması kolayca kabul edildi. Fakat, partinin anti-komünist, anti-faşist ve milliyetçi olması, kişisel mülkiyete düşman olmaması fikri etrafında uzun tartışmalar oldu. Bu hususların hangi partinin tüzüğünde ön plana konması istendi ise de, mevcut anlaşmazlık sebebi ile bu konudaki karar bir başka zamana bırakıldı.

4-Partiye başkanlık edecek şahısta şu vasıflar aranmakta idi: a-Sosyal adalete taraftar olması, b-En az bir lisan bilmesi, c-Yüksek tahsilli olması, d-Bugüne kadar komünizm ve faşizm gibi yabancı ideolojilerle suçlanmamış olması, e-Milliyetçi olarak tanınmış bulunması, f-Memleketce sevilmiş bulunması, g-Başka bir partiye girmemiş olması veya girmiş olsa bile başarısızlığa uğramamış olması, h-Özel hayatının düzenli olması.

Bunlardan komünistlik ve milliyetçilik tartışma konusu oldu. İbrahim Güzelce, Parti tüzüğünde "milliyetçilik" vasfının bulunmasını bir aşgıllık duygusu olarak kabul ettiğini açıkladı. Sonunda başkanın milliyetçi, anti-komünist, anti-faşist olması çoğunlukla kabul edildi!(7)

Bu oluşumun altında yatan, altı çizilecek ilke şudur: Kurulacak Parti'nin temel dayanağı Türk-İş olacaktır. Parti'nin Türk-İş ile iş birliğini yüksek seviyede, 27 Mayıs'tan önce Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Olan Nuri Beşer ve Nuri Beşer'den sonra genel başkan olan Seyfi Demirsoy sağlayacaktır.(8)

Kurulacak parti'nin ilk giderlerini karşılamak için toplanan yüzer liradan, Demirsoy kendi hissesini veriyor ve şöyle diyordu: "Kurucular arasına katılmıyayım, bir numaralı üye olayım". Aslında, Demirsoy'un kurucular arasına girmek istemeyişinin altında, kurulacak olan Parti'nin gelişimine karşı egemen çevrelerin ve Türk-İş'in alacağı kesin tavır bakımından, tarafsız kalma kaygısının peşin hesabı yatmaktadır.

Demirsoy tereddüdünde bir bakıma haklıdır. Gerçekten politik çevreler, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç kanalıyla Türk-İş ile işbirliği yapacak bir İşçi Partisine karşı çıkıyorlardı. Bu davranışı içinde yakın ve uzun vadeli iki hesap vardır: Bir yandan, böylesine örgütlenecek bir İşçi Partisi'nin özellikle CHP çıkarlarına karşı olduğu ve sahipsiz kalan işçi oylarının CHP'ye gelmesine mani olacağı hesaplarken, Öte yandan örgütlenen İşçi Partisi'nin ne kadar güdümlü olursa olsun uzun vadede, işçi sınıfının içinde var olan gücü karşısında endişe edilmektedir.

Parti kurma çabaları olgunlaşırken, Parti Kurucularının Türk-İş ile işbirliği konusundaki bütün umutlarını yıkan ve Parti'nin ölü doğmasına sebep olan Halil Tunç'un Türk-İş adına Parti'ye kesin olarak karşı çıkması ile yemiştir.

Gazeteler, Halil Tunç'un bu karşı koymasını şöyle veriyorlardı:

"Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Halil

(7) Engin Ünsal, İşçiler Uyanıyor, İstanbul, 1963, s.125-127.

(8) 1961 rakamlarına göre, Türkiye'de 511 sendika mevcuttur ve bunların üye sayısı 289 679'dur. Bu duruma göre, 93 796 üyeyi havi 218 sendika Türk-İş'in dışında kalmış bulunmaktadır. Profesör Tuna'nın da belirttiği gibi, bunların az üyeli küçük sendikalardan ibaret olduğu neticesine varmak kabildir. Dr. Toker Dereli, Türk Sendikacılığında Merkezileşme Temayülü ve muhtemel Neticeleri, Sosyal Siyaset Konferansları, 1966, s.53.

Tunç, kuruluş hazırlıkları yapılmakta olan Türkiye İşçi Partisi için, Türk-İş böyle bir partiye iltifat etmeyecektir, demiştir.

Konfederasyon teşkilatına güvendiğini belirten Tunç, işçi davalarının halli yolunda beklenen çalışmaların tümünün sadece bu teşkilât tarafından yapılmasının yeterli olacağını ileri sürmüştür.

Tunç, Temsilciler Meclisindeki işçi temsilcilerinin, bu parti ile ilgili olduklarına dair yapılan yayının asılsız olduğunu kesin bir dille belirtmiş ve Sendikalar Kanununa göre işçi kuruluşlarının siyasal çalışmalarla ilgilenmemeleri gerektiğine işaret ederek şunları söylemiştir:

"Henüz kuruluş hazırlıkları yapılan bir partinin program ve tüzüğü hakkında hiç bir şey bilmeden fikir yürütmek yersiz ve zamansız olacaktır. Ancak, bu partinin tüzüğünün İngiliz İşçi Partisi tüzüğüne benzetileceği yazılmaktadır. İngiltere'de yerleşmiş, kökleşmiş bir sendikacılık anlayışı vardır. Bu anlayışa göre hazırlanmış bir işçi partisi tüzüğünün, bizim ortamımızda ne dereceye kadar başarı sağlayabileceği meçhuldür.

Son olarak işçi temsilcisi arkadaşlar hakkında yapılan yayının Parti enflesyonunda yapılan güdümlü bir yayın zannettiğimi belirtmekle yetiniyorum".(9)

Bir gün sonra, Temsilciler Meclisindeki işçi üyeler ile Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ortak bir bildiri yayınladılar. Bu ortak bildiri de, kurulacak partiye karşı kesin bir tavır alınıyor ve partilerden hiç birine "iltifat" edilmediği belirtilerek "yeni parti kurmak istikametindeki heveslilere yol açıklığı dileriz" deniliyordu.

Türk-İş'den gelen bu kesin tavra rağmen, partinin kurulması için yapılan toplantılar devam etmiştir. Parti kurucuları Seyfi Demiroy'un ve Nuri Beşer'in aralarında olmasından cesaret alarak, Türk-İş örgütünü kazanacaklarını ve Parti'ye karşı ~~xx~~ çıkanların eleneceklerini hesaplıyorlardı. Fakat bu hesap, doğru çıkmamıştır. Türk-İş ile Parti arasındaki pazarlığa karşı tepki, gitgide gelişmiş ve ağır basmaya başlamıştır. Son ortak toplantıda Hüseyin Yıldız şöyle diyordu:

"1-Mevcut sendikacılardan hiç birisi bir doktrin partisine liderlik yapacak kudrette değildir.

2-Partinin umumi efkârda sempatik karşılanabilmesi için, içine komünistlerin sızması lâzımdır. Bu da ancak partinin anti-komünist ve anti-faşist bir karakter taşıması ve bu karakteri yayımlıyacağı bir beyanname ile bütün dünyaya duyurması ile sağlanabilir

3-Prensip olarak Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasını istemekle beraber, aceleye getirilerek yapılacak bir kuruluş bu partinin geleceğine zarar vereceğinden, kuruluşun vaz geçilmelidir. İlerde memlekette tanınmış bütün sendikacıların ve sosyal adaletten yana olan bütün aydınları bir araya gelerek partinin kuruluşu düşünülmesi ve bu sebeple kuruluşu seçimlerden sonraya bırakılmasıdır.

(9) Dünya Gzt, 2 Şubat 1961

Günlerden beri müzakere ve ittifak ettiğimiz ve parti için hayâti olan bu prensipler gerçekleştirilmeden partinin kurulması istenirse kurucular arsında bulunmayacağımı beyan ederim".(10)

Bu duruma rağmen Seyfi Demirsoy, Parti kurucuları ile ilişkilerini bir süre daha decam ettirmiştir. 13 Şubat 1961 günlü Dünya gazetesi şöyle yazıyordu:

"İşçi Partisi kurmak isteyen işçi temsilcilerinden bir gurup dün geç saatlere kadar süren bir toplantı yapmışlardır. Toplantıda parti'nin ismi ve kurucuların kimler olacağı mevzuunun görüşüldüğü tahmin edilmektedir. Bu arada tüzük üzerinde de çalışılmıştır. Bir kaç gün önce Türk-İş Konfederasyonu Başkanı Seyfi Demirsoy'un şehrimize gelip temaslara başlamış olmasına rağmen, henüz partinin programı hazırlanmış değildir. Kurucular bu gün kuruluş için Vali'liğe resmen müracaatlarını yapacaklardır".

Bu ortak toplantı sonunda Seyfi Demirsoy da parti kurucularını yalnız bırakmış ve İstanbul İşçi Sendikaları Birliği yöneticileri olan sendikacılardan ayrılmıştır. Türk-İş kendi yönetiminin dışında kurulacak bir partiye icazet vermemiş, Türk-İş ile kurucular arasındaki pazarlık yarıda kalmıştır.(11)

2- TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'NİN KURULUŞU

"TİP mensupları aydınlarla beraber, sosyal güvenliğin tesisi için çalışacaklar ve grev hakkını tümü ile tanıyıp tanıtacaklardır".

TİP'in kurulduğu gün yapılan basın toplantısından

TİP'in kuruluşunda bir süre birleşen sendikacılar, böylece ikiye ayrılmış oluyorlardı. Bir yanda Seyfi Demirsoy ve Nuri Beşer ile Türk-İş'e bağlı ve konfederasyon ile partiyi bağliayacak olan sendikacılar, öte yandax İstanbul İşçi Sendikaları Birliği yöneticileri olan sendikacılar...

Bu ayrılığa rağmen, Türk-İş yöneticilerinin ileride tecrit edilebileceği umuduna kapılan ve öne geçmenin olanaklarına hesaplıyan İşçi Sendikaları Birliği yöneticileri olan "kurucular" bir tüzük hazır

(10)- Unsal, age., s.128

(11)- Sonradan Türk-İş'in ağırlığını koyduğu Çalışanlar Partisi girişimi de sonuçsuz kalınca, Türk-İş'in politikası "Bir baskı gurubu olarak bütün Partilere tesir etmek, parlamentodaki bütün Milletvekillerini işçi davalarına uygun şekilde çalıştırmak" biçiminde özetlenen ve adına "Partiler üstü" denilen anlamsız bir politika olmuştur.

lıyarak TİP'in kuruluş bildirgesini 13 Şubat 1961 günü, görev bölümü dahil yapılmadan, İstanbul İli'ne vermişlerdir.(12)

Parti Tüzüğünü ,Genel Başkanı Ornan Arsal olan 1950 'lerin Demokrat İşçi Partisi Genel Sekreteri İbrahim Güzelce hazırlamıştır. Gazeteler, Parti Tüzüğü'nün Belçika ve İngiltere İşçi Partilerinin Tüzüklerinden alınarak tamamlandığını yazıyorlardı. Öysa Demokrat İşçi Partisi Tüzüğü, hemen hemen aynen kopya edilmiştir.

İlkel nitelikteki bu Tüzüğün 2.maddesi TİP'in maksadını şöyle belirlemektedir :

" Parti'nin maksadı : Programında yazılı esasları gerçekleştirmek ve ezcümle Türk Vatandaşlarını tam bir refaha kavuşturacak, sosyal güvenliğini sağlayacak, dünya capında tarihi vazifesini tam bir serbesti içinde ifâya imkan verecek, halkın kendi iradesiyle kendi kendini hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın idare etmesini temin edecek ve bilhassa hiç bir şahıs, sınıf, zümre, hizip ve teşekkülün kanun üstüne çıkabilmesine izin vermiyecek; her türlü mevzuatı tesis ve tatbik için kanunun verdiği haklar ve tüzüğün hükümleri dairesinde çalışmaktır"

(12)- TİP'in İstanbul İl'ine verilen kuruluş bildirgesinde oniki imza vardır. "Çalışmalar sonunda Türkiye İşçi Partisi'nin tüzüğü hazırlanmış kurucu olarak gösterilecek sendikacıların ilk dördü tesbit edilmiş -Kemal Türkler, Avni Erakalın, Şaban Yıldız, İbrahim Güzelce- buna katılmak istenenlerle görüşmeye gidilirken bir sendikacı "Ben de varım" diyerek harekete katılmayı ısrarla istemiş ve istegine karşı gelinememiştir. Bu sendikacı (Ahmet Muşlu, bilindiği ve beklendiği gibi sonradan asılsız itham ve ihbarlarla TİP'den istifa etmiştir.) genel istek dışında kurucu görüldükten sonra parti kurucusu olmalarında ittifak edilen sendikacılar -Rıza Kuas, Kemal Nebioğlu, Salih Özkarabay, İbrahim Denizciery tüzüğün imzası için baş vurulmuştur. Bu sırada karşılaşılan bazı sendikacılarla bir sendikacının (Kemal Türkler) şöförüğünü yapan bir işçi de -Hüseyin Uslubaş, Saffet Göksüzöglü ve Adnan Arkin- parti kurucuları arasına katılmıştır." Kemal Sülker, TİP'in Kuruluşu ve Başarılı Mücadelesi, Eylem Der sayı 28,s.11.

Şaban Yıldız, bu nota, aşağıdaki üç noktayı eklemiştir:

"1-Ahmet Muşlu hikayesi doğru fakat eksik, Hüseyin Uslubaş ve Saffet Göksüzöglü'nu kurucu olması için iknâ edip getiren Muşlu, Saffet Göksüzöglü'nu Beyazsaray olayından sonra istifa ettiren de o'dur. 2- İlk dört kurucu, adının yanına Nebioğlu'nu ilave etmek gerekir. Tüzüğün daktilo edilmesinde Nebioğlu'nun emeği var, inkâr etmemek lazım. 3- Türkler'i şöfürü Adnan Arkin ile Salih Özkarabay, dilekçeyi Vilâyete götürürken merdiven başında imzalamışlardır."

(13) TİP'in "maksat"maddesiyle ,DİP'in "maksat " maddesi tamamen aynıdır. Yalnız TİP Tüzüğünün bu maddesine eklenen tek öge " sosyal güvenliği sağlayacak " denilmesinden ibarettir.

TİP Tüzüğü,Doğuş Ltd.Şirketi Matbaası,Ankara 1961,32 madde.Demokrat İşçi Partisi Program ve Ana Tüzüğü,Uğur Basımevi,İstanbul,1950,31 madde

TİP'i kuran sendikacılar kendilerinden ayrılanlara ve Türk-İş'e karşı gösterişli bir biçimde ortaya çıkmak, elden geldigince çok sendikacının imzaladığı kuruluş bildirgesi vermek istemişlerdir. Fakat bildirmede, kurucuların hepsinin imzasının bulunması gerektiği öğrenilince, bundan zorunlu olarak vazgeçilmiş ve tüzüğe yüzyirmi kişilik bir Parti Meclisi kurulması için madde eklenmesi yoluna gidilmiştir. Parti'nin kurulduğu gün Divan Otelinde yapılan basın toplantısında, kurucular en kısa zamanda yüzyirmi kişilik bir Parti Meclisi seçeceklerini basına açıklıyorlardı.

Görülüyorki, kurucular Türk-İş'in kesin tavrına rağmen bunun değişeceği umudunu beslemişler; yada Türk-İş'e rağmen sendikacıların gene de kendilerine "iltifat" etme zorunda olduklarını hesaplamışlardır. Kurucular, Temsilciler Meclisi'nin politik havasına girmiş işçi üyeleri, bunların Türk-İş ile ortak bildirilerine rağmen, Şaban Yıldız'ın telgraflarıyla Parti'ye çekmiye çalışmışlardır.

"Parti yöneticileri, ilk sıralarda Kurucu Meclis'te bulunan altı sendikacının -Bahir Ersoy, İsmail İnan, Ömer Karanasan, Ferudun Şakir Ögünç ve bir arkadaşı (Kerim Akyüz)- Parti'ye girmesine çalışılmış, ancak bunlardan birisi (Ferudun Şakir, kendisine bir sıfat verilmesini de istiyerek) TİP üyesi olmuştur".(14)

Kısa bir süre sonra, Şaban Yıldız ve İbrahim Güzelce ile yaptığı tartışmada Nasyonal Sosyalizmi savunan ve Yıldız ile Güzelce'nin fikirlerinden ürkererek Parti'den ayrılacak olan Ferudun Şakir, Parti'nin 17 Şubat 1961 günlü bir numaralı basın bülteninde şöyle diyordu:

"Politikayı gaye değil, gayeye götüren bir vasıta olarak kabul eden her işçi arkadaşımın geçmişteki politik tutumu ne olursa olsun, terk ederek yeni kurulan Türkiye İşçi Partisi'nin saflarına katılması gerekmektedir. Esasen ben bir deniz işçisi olarak işçiler adına kurulmuş bir partinin dışında kalacak bir işçi dahi tasavvur edemiyorum".

Açıkça görülüyor ki, Parti Yöneticileri, Genel Başkan Avni Erakalı'nın yanında başkan vekili seçilen Ferudun Şakir'in diliyle, DP'ye oy veren her işçinin geçmişteki politik tutumu ne olursa olsun, terk ederek Parti'ye oy vereceği umudunu muhafaza etmektedirler.

Kısa bir süre sonra da, İstanbul il'inin ısrarlı istemi üzerine alelacele bir parti programı yapılarak il'e verilmiştir. Program, tüzüğe göre daha özgürdür. Bir hukukçu, Olcayto İltar tarafından hazırlanmıştır.(15)

İkinci kuruluş döneminin tüzük ve programının da başında yer alacak olan, "Atatürk Diyorki" başlıklı, Atatürk'ün 1 Aralık 1921 tarihli aşağıdaki demecine ilk kez bu programda rastlıyoruz:

"Biz hayatını, istiklâlini korumak için çalışan erbabı sayız, za-

(14)- Sülker, a.g.m. .

(15)- Türkiye İşçi Partisi Programı, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1.8.1961

vallı bir halkız. Mahiyetimizi bilelim. Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız! Binaenaley herbirimizin hakkı vardır Selâhiyeti vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını sayden muarra geçirmek isteyen insanların bizim heyeti içtimaiyetimiz içinde yeri yoktur! Ö halde ifade ediniz efendiler! Halkçılık, nizama içtimaisini sâyine, hukukuna isnat ettirmek isteyen bir meslekî içtimaidir. Efendiler! Biz bu hakkımızı mahfuz bulundurmamak, istiklâlimizi emin bulundurmamak için heyeti umumiyemizce, heyeti milliyemizce bizi mahvetmek istiyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyyeti milliyeye mücadeleyi caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız".(16)

Program, "Giriş" ten sonra altı bölüme ayrılmakta ve bir forma tutmaktadır. "Giriş" şöyle sona ermektedir:

"Sömürgeciliğe karşı tarihte ilk defa mücadeleyi açmış, yürütmüş ve başarıya ulaştırmış olan Türk Ulusunun yönetmeni Atatürk ve Türk Ulusunun çağdaş uygarlık seviyesine çıkmasını temin eden devrimleri, Partimizin devrimci davranışının başlangıcının başlangıcını ve dokunulmaz, geri gidilmez, kayıt konulamaz ileri yönünün temelini teşkil eder.

Partimizin yolunu, Türk Ulusunun, Türk Yurdunun köklü ve şerefli tarihi, uluslararası devamlı barış, yaratıcı çalışma, bilim ve derin bir insan severlik çizmektedir".

Programın ilk maddesi, İtalyan Anayasasından alınmıştır:

"Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Cumhuriyetini demokratik, lâik ve sosyal ve iş esası üzerinde kurulmuş bir devlet olarak kabul eder. Bu Cumhuriyet içinde egemenlik kayıtsız ve şartsız Türk Ulusunundur".

Adalet bölümünde, "Klâsik Demokrasilerin ceza kanunlarında mevcut olmayıp Faşist sistemlerden iktisaben alınmış şekli suçlar, Ceza Kanunundan çıkartılmalıdır".

Ekonomi bölümünde, "Ekonomik kuvvet toplanmaları (sermaye birikimi, tröst, kartel v.s.) demokratik devlet kontrolüne tâbi olmalıdır. Doğal kaynaklar, bankalar, özel teşebbüsler, enerji kaynakları vatandaşların menfaatleri gerektirdiği oranda kamulaştırılacak veya kamu kontrolü altına alınacaktır. "Tarımda" köylüyü işlediği toprağın ve kullandığı aracın sahibi yapmak hususunda Partimiz kesin kararlıdır".

Sosyal Politika bölümünde, "Çalışanların hak ve menfaatlerini ferden veya toplulukla, yahut sendikaları yoluyla korumaya hakları vardır. Sendika ve bunların birliklerinin kuruluşları; birleşip birlik veya fede-

(16)- İdeolojik bakımdan yeniden değerlendirilen bu metin, "Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü yayınları: 1, İstanbul, 1945" s. 190-191'den alınmıştır. Bu kitabın daha sonraki baskılarında ise bu metne rastlanmamaktadır. Bu durumda Atatürk'ün sözlerinin, İnkılâp Tarihi Enstitüsü tarafından sansür edildiği saptanmaktadır. Aybar bu metnin programı düzenliyenlere, kendisi tarafından verildiğini bize söylemiştir.

rasyon kurmaları; U l u s l a r a r a s ı teşkilâtlara katılmaları tam bir serbesti içinde olmalıdır. Türkiye İşçi Partisi tam bir koalisyon hakkı tanınmasına taraftardır.

Grev hakkı hiç bir şekilde kayıtlanmamalı ve eksiksiz bütün çalışanlara verilmelidir. Toplu Sözleşme hakkı, ferden veya toplulukla iş ihtilâfı hakkı tam olarak çalışanlara verilmeli, bazı şartların gerçekleşmesine veya sair safhalara tabi tutulmamalıdır".

Dış Siyaset bölümünde, "Türkiye İşçi Partisi'nin dış siyaseti ise iç siyasetinin Türk ülkesi sınırları dışında devamıdır. Milletlerin bağımsızlıklarına kavuşabilmelerini desteklemeliyiz. Ayrıca insanlığa tarif olunmaz acılar yükleyen harp belâsından Türkiye'yi koruma ve Atatürk'ün (Yurtta Sulh Cihanda Sulh) ilkesini gerçekleştirme; dünya barışının ve uluslararası silâhsızlanmanın sağlanmasında aktif işbirliği, teknik ve ekonomik yönden bizden geri uluslara yardım, devletler hukukundan doğan vecibelere saygı, dış siyasetimizin esaslarını teşkil eder" denmektedir.

Programın ilgi çekici yanı, Atatürk'den alıntı yapılan iki ayrı metnin daha, programa alınmış olmasıdır.(17)

Günlük basının bir partinin haberlerine kesin olarak yer vermemesi, o partiye yok gözüyle bakılmasının en belirgin delilidir. Basın, eğer bir olay varsa, ona yer verir. TİP gitgide bir olay olma niteliğini kaybetmiş, kurucuların hesapları yanlış çıkmaya başlamıştır.

1961 yılının sonlarında basın, TİP ile Sosyalist Partisi'nin aralarında kurulmak istenen ilişki dolayısıyla Parti'ye bir aralık yer vermiştir: 27 Mayıs'ta biçimsel olarak var olan partilerden biri de "Sosyalist Partisi"dir. Bu Parti, Alâattin Tiritoglu'nun Genel Sekreteri olmasından ötürü, "Alâattin Tiritoglu'nun Partisi" diye de anılır. Bilimsel Sosyalizm ile uzaktan yakından hiç bir ilgisi olmayan Sosyalist Partisi, TİP ile 1961 yılının sonlarına doğru, birleşme gayreti içine girmiştir. Bir yandan, TİP'e ve öte yandan, o zamana kadar ve sonra da adı duyulmayan Bedrettin Örtensoy'un kurduğu "Çalışma Partisi"ne birleşmeyi teklif etmiştir.

Bu durum karşısında Avni Erakalın, "Sosyalist Partisi'nden birleşme teklifi geldiğini ve bir basın toplantısı yaparak, birleşme konusunda aldıkları kararı açıklayacağını bildirmiştir. Çalışma Partisi ise, Sosyalist Partisi'nin önerisi üzerine, hemen birleşmeyi kabul etmiştir. Tekrarlanan birleşme önerilerine rağmen, teklif TİP kurucuları tarafından kabul

(17)-"Yedi asırdan beri cihanın dört köşesine sevk edilerek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklarla bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini ellerinden alıp israf ettiğimiz ve buna mukabil daima tahkir ve terzil ile mukabele ettiğimiz ve bunca fedakârlıklarına ihsanlarına karşı nankörlük, kustahlık ve cebbarlıkla uşak menzelesine indirmek istediğimiz bu asli sahibin huzurunda kemâli hicap ve ihtiramla hakiki vaziyetimizi alalım". "Tabii zenginlikleri bize kâfi olan mukaddes vatanımız ziraat, sanayi ve maden sahasında muasır devletler seviyesine terfi etmedikçe milli mücadelemiz hitam bulmayacaktır".

edilmemiştir. Birleşme önerisinin geri çevrilmesinin nedeni, TIP İstanbul İl Başkanı Bahattin Kocamanoglu imzalı basın bülteninde şöyle açıklanıyordu: "Şu kadarını katıyetle ifade edelimki ilgililerin lâıyk olduğu ehemmiyeti vermedikleri bir nokta vardır. Türkiye İşçi Partisi, Sosyalist Partisinin birleşme tekliflerini reddetmiştir. Bu hâl, Partimizin temâyülünü açıkça ifadeye kâfidir".

Bu olaydan sonra günlük basın, TIP'i uzun süre tamamen unutmuştu. Parti'yi örgütlemek için bir kaç ilde yapılan çabalar, olumlu sonuç vermemiş, yapılan şekli kuruluşlar da kısa sürele yok olup gitmiş, kurucuların hiç bir hayali gerçekleşmemiştir.(18)

25 Mayıs 1961 tarihinde kabul edilen Milletvekili Seçimi Kanunu ile, partilerin seçime katılabilmeleri için "15 il çevresinde il ve ilçe teşkilâtı kurmuş olmaları" gerektiği yasalastıktan sonra da TIP tam bir sessizliğe gömülmüştür. Öyle ki, 1961 Milletvekili seçimlerinde, TIP Genel Başkanı Avni Erakalın adaylığını, YTP'nin İstanbul listesinden sekizinci sırada bağımsız olarak koyacaktır. Bu yüzden de TIP Genel Başkanlığından istifa etmek zorunda bırakılmıştır.

(18)- Rasih Nuri İleri, 20 Haziran 1946 günü kurulan ve altı ay sonra kapatılan Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi (T.S.E.K.P.) örgütü ile TIP'in bu dönemdeki örgütlenme çabası arasında bir paralellik kurmakta ve şöyle yazmaktadır: "12 sendika liderinin 1961 Şubatında kurdukları Türkiye İşçi Partisi teşkilâtlanma yönünden ne yapmıştır? Parti'ni kuruluşundan tam bir yıl sonra Şubat 1962'de Mehmet Ali Aybar genel başkanlığa getirildiğinde, 1961 seçimlerinde Kayseri ilinin çözülmesi sonunda, kurulu 7 il vardı: İstanbul, Ankara, Adana, Antep, İçel, İzmir, İzmit illeri. Bu illerin T.S.E.K.P. 'nin teşkilât kurduğu iller arasında bulunduğu ayrıca 1946'da İstanbul ve Kocaeli'nde Sendikalar Birlikleri kurulduğu, Ankara, İzmir, Adana Sendikalar birliklerinin de hazır bulunduğu göz önüne alınırsa, bunun bir tesaduf olmadığı, eski bir birikimin sonucu olduğu açıkça görülür". Türk Solu Der., Sayı 26.

TIP'in ilk kuruluş döneminin, eski bir birikimin sonucu olduğunu söylemek gerçeklere uygun düşmemektedir. Ancak Aybar'ın Parti Genel Başkanlığına gelmesi ile başlayan ikinci kuruluş döneminde, T.S.E.K.P.'nin örgütünde bulunmuş kişilerin yada yakınlarının özellikle Anadolu'daki kuruluşlarda görev aldıkları ve etkin oldukları da bir gerçektir.

6.5.1961 günü toplanan İçel İl'i müteşebbis heyetinin 1 Nolu kararında şöyle bir yemin metni görülmektedir: "a-Yemin: Türkiye İşçi Partisi İçel İli kurucusu olarak, İşçi Partisi'nin tüzük hükümlerine uygun ve maktatlarına en iyi şekilde sadakatla çalışacağıma, doğruluktan ayrılmıyacağıma hiç bir kötü tesire kapılmıyarak, memleketim ve milletim için faydalı olacağıma namusum ve şerefim üzerine yemin ederim".

3-KURULUŞ ÜSTÜNE YORUMLAR

"Tarihimizde ilk defa aşağıdan yukarıya kurulan ve işçi sınıfı temsilcilerinin tarihi bir sezisiyle kurdukları Partimiz..."

Mehmet Ali Aybar

TİP güçlenip, sosyalist bir nitelik kazandıktan sonra bu ilk kuruluş dönemi önemle tartışılmış ve çeşitli biçimlerde yorumlanmıştır. Hiç şüphe yok ki, Parti bu niteliği kazanmamış olsaydı, Parti'nin kuruluşu titiz araştırmacılarından başka hiç kimsenin dikkatini çekmeyecekti.

Parti'nin resmi diyebileceğimiz, Aybar'da yoğunlaşan görüşü, Parti'nin kuruluşuna olağanüstü bir değer verilmesi yönündedir. Bu görüşün temsilcisi olan Aybar, propoganda niteliği dışında, kendisini Genel Başkanlığa getirenlerin davranışlarını ideolojik olarak değerlendirmiş ve yüceltmıştır. Aybar, TİP'in kuruluşunun dördüncü yılını tamamlaması dolayısıyla yayınladığı demecinde şöyle der: "13 Şubat 1961 gününe kadar emekçi halkımızın kendi elleri ile kurdukları, kendisinin yönettiği, dertlerine kesin çözümler getiren, yurt ve dünya sorunlarına emekçi halkın çıkarları açısından bakan ve sorunları, meseleleri bu açıdan çözen bir öz partisi yoktu. O güne kadar partiler hep yukarıdan aşağı beyler paşalar tarafından kurulmuş, beyler paşalar tarafından yönetilmiş, toprak ağalarının, kapkaççı sermayecilerin çıkarlarına öncelik vermişlerdir.

12 işçinin, 13 Şubat 1961'de Türkiye İşçi Partisi'ni kurmaları, emekçi halkımızın aktif olarak politik yaşayışa girişinin ilk ve kesin adımı olmuştur. Gerçekten de XIX. yüzyılın ilk yarısında Türk İşçi Sınıfının doğuşu ile başlayan emekçi halkımızın uyanma ve örgütlenme, teşkilatlanma akımı böylece politik bir örgüt haline gelmiştir".

Uzun süre bir çok konularda Aybar'ın görüşlerini paylaşmış ve sözcülüğünü yapmış olan Behice Boran da, Aybar'ın durumunun aksine kuruculara ^{kişisel} hiç bir minnet borcu olmamasına rağmen, Parti'nin kuruluşunu aynı biçimde yorumlamıştır: "İşçilerimiz birbuçuk yılı aşkın bir zaman önce sırf kendi teşebbüsleriyle, hiç bir resmi makamın, teşekkülün kanadı altına sığınmadan ve söz konusu aydınlara da baş vurmadan bir parti kurdular. Bu kuruluş olayı kendi başına yakın tarihimizin en önemli politik-sosyal olayıdır. Bir kez, bütün öbür partiler bir yavrulama ve miras yoluyla hep iktidardaki tek bir partiden doğma, yada gelme olduğu halde bu alttaki yığınların kurduğu tek bağımsız parti idi. Daha önemlisi, işçilerin sosyal-politik şuurlanması ve teşkilatlanmada yeni bir gelişme basamağına eriştiğini gösteriyordu". (19)

"Geniş, tarihsel ve sosyal açıdan bakıldığı zaman TİP'in kuruluşunun memleketin genel politik gelişme seyrinde ve özellikle işçi sınıfı hareketinin tarihsel çizgisinde aldığı yer açıkca belli olur. Bu kuruluş yine tekrarlıyalım, kurucuların kişisel amaçları ne olursa olsun- işçi sınıfının politik bir bilinçlenmeye varmakta olduğunun ifadesidir. Sendikaların işçi meselelerini çözmeye yetmediğini, mevcut partilerden işçilere hayır gelmediğininayrı bir parti halinde örgütlenme ihtiyacının belirtisidir. Bu ise başlangıçta açık seçik sosyalist bir bilinçlenme değildir, ama hiç şüphesiz politik bir bilinçlenmedir. Bir avuç sendikacının -ki burlardan bir ikisinin polis ajanı oldukları da sonradan ortaya çıkmıştır- partiyi kurmuş olması, büyük işçi kitlesinin bu kuruluşu desteklememiş bulunması, yada ona ilgi göstermemesi, bu yaptığımız değerlendirmeyi çürütmez". (20)

Birinci Demirel kabinesinin İçişleri Bakanı Sükan'ın gizli raporunda, TİP'in kuruluşu ciddiyetten uzak ve fazla polisiye olarak yorumlanmıştır. Hemen önemle saptanmalıdır ki, ne kadar polisiye roman okumuş ve ne derece şartlanmış olurlarsa olsunlar, raporun hazırlayıcıları gerçeğin raporda belirtilenler gibi olmadığını bilirler. Rapor belli bir politik gaye için hazırlanmış, bu gaye için kullanılmıştır.

Milliyet gazetesinin yayınladığı metne göre, Sükan raporu şöyle başlıyor: "Türkiye İşçi Partisi 13.2.1961 tarihinde oniki sendikacının imzalıyıp parti tüzüğünü de ekledikleri dilekçeyi İstanbul Vilâyet Makamı'na sunmaları üzerine kurulmuştur. Kurucuların geçmişteki siyasi temâyül ve karakterleri o tarihte incelendiğinde, arşivlerimizde kötülükleri kaydına rastlanmadığı gibi, diğer herhangi bir suçtan ötürü de mahkûmiyetleri kaydı bulunmadıklarından iyi birer Türk vatandaşı oldukları kanaatine varılmıştır. Parti tüzüğü ise, kanunlarımıza göre cemiyet kurma hakkına sahip bu gibi kimselerin kanunlarımız çerçevesi içinde hazırlıyabilecekleri herhangi bir siyasî parti tüzüğünden farksız ve hatta basittir.

Fakat... aradan kısa bir süre geçince, partiye yeni yeni bazı kimselerin girdiklerini ve bunların doğrudan yönetici organlara geçerek tüzükte bazı değişiklikler yaptıklarını görüyoruz.

Yukarıda genel hatları ile ortaya koyduğumuz durum karşısında aklımıza şöyle bir soru gelmektedir: TİP'i komünistler mi kurdu muştur, yoksa kurulduktan sonramı Parti'ye hakim olmuşlardır?

Belki bu ilgi çekici suallerin cevabını bulmak merakımızı tatmine yarar. Fakat birinci planda bir mesele değildir. Önemli olan bu iki sorunun ortaya koyduğu gerçektir: TİP bugün gizli Komünist Partisi'nin legal(açık) faaliyet gösteren bir koludur. Amacı, prensipleri ve takip ettiği yol bunu açıkca göstermektedir.

Çok partili hayati ve klâsik demokrasiyi benimsemiş memleketlerde iktidara seçimle gelmek esas olduğuna göre, bu esasla iktidara geleceğini ve mevcut düzeni değiştireceklerini kendi üyelerinin dahi açıkça ifade ettikleri siyasi bir partinin, memleketimizin çeşitli şartları muvacehesinde, gerek şahsiyat gerek fikriyat yönünden tanınmamış, adeta silik şahıslar tarafından kurulmuş olması, geçmişteki buna benzer partilerin de durumları dikkate alındığı takdirde, üzerinde önemle durulmaya değer bir keyfiyettir. Binaenaley kapasiteleri bu olan kurucuları adeta birer piyon gibi öne süren -itici kuvvet- in mevcut olup olmadığını, mevcut ise bu kuvvetin ne olduğunu tesbitinde fayda mülâhaza etmekteyiz.

TİP'i kurlmalarından önce haklarında menfi bakımdan bir şey bilinmeyen kurucuların yukarıdan beri arzedilen durumları ve partili veya partisiz komünist bilinen kimselerin çeşitli beyanları, itici kuvvetin mevcudiyetini/mânâ^{gösterecek} ve kuvvettedir. Bu itici kuvvet gizli komünist Partisi'dir".

Gerçeklere bu denli ters düşen Sükan'ın "çok gizli" raporu, ilerici çevreler dışında, liberal yazarlar tarafından da sert bir biçimde eleştirilmiştir.

Parti'nin kuruluşunu değerlendiren diğer bir yorum ise, Parti'nin "Egemen Sınıfların işçi sınıfı hareketini kanalizasyon etmek için sendikacılar eliyle kurulan bir parti" olduğudur.

4- POLİTİKA, SINIFSAÇ ÇIKARI VE İDEOLOJİYİ İÇERİR

TİP'in kuruluşunun yorumu, "politik" kavramının anlayış biçimine bağlıdır. Bu yönden politika kavramının üzerinde durulması ve partilerin genel bir sınıflanması gerekmektedir.

Politika, üretim ilişkileri karşısında belli bir tavır almaktır. bu tavır, üretim güçlerinin belli bir gelişimine uygun yada karşıt, sosyal bir düşünce sistemi olarak, bir ideolojiyi içerir. Sınıflı bir toplumda egemen sınıf yararına işliyen üretim ilişkilerinin, olduğu gibi kalması yada karşı sınıf yararına değişmesi söz konusudur. Siyasi iktidara yönelen eylem, son kertede, üretim ilişkilerinin yada bunun hukukca anlatımından başka bir şey olmayan mülkiyet ilişkilerinin üzerinde döner. Üretim ilişkilerinin güçlenen, tarih sahnesine yeni çıkan bir sınıf yararına işlemesi, giderek toplum biçiminin değişmesi, yada üretim ilişkilerinin olduğu gibi kalması için politik mücadele verilir. Siyasi iktidar, özellikle üretim araçlarının mülkiyetinin belli bir sınıf elinde kalması veya başka bir sınıf eline geçmesi için kullanılır. Siyasi iktidar, ya dönüşümü en-

gellemeye çalışacak yada dönüşümü yasalaştıracaktır.

"Sınıf mücadelesi içinde kıvranan bölünmüş bir kuruluşta birbirine karşı iki ideoloji vardır: Kurulu sosyal ilişkiler düzenini muhafaza etmek isteyen sınıf ve tabakaların dileklerini dile getiren tutucu bir ideoloji ve sosyal ilişkileri, üretim güçlerinin yeni gelişme evresinin gereklerine uygun olarak değiştirmek isteyen sınıfın (yada sınıfların) dileklerini dile getiren ilerici bir ideoloji" diye yazmaktadır Oskar Lange. Ve bu şematik açıklamayı, iki yan akımın varlığı ile de tamamlamaktadır: "kimizaman daha eski bir kuruluşa bağlı olan sosyal sınıf yada tabakaların kalıntıları da vardır ki, bunlar sosyal kuruluşun içsel dengesindeki kesintiden, geçmişin sosyal ilişkilerini -kısmen de olsa- yeniden kurmak amacı ile yararlanmak isterler. Bu dilekler de bir gerici ideolojinin doğmasına yol açar. Kimizaman da bazı sosyal sınıf ve tabakalar -örneğin kapitalist kuruluşta küçük burjuvazi yada "yeni orta sınıflar"- antagonist sınıfları karşı karşıya getiren çatışmada, kurulu sosyal ilişkilerde kısmi bir değişikliği hedef tutan kararsız bir davranış gösterirler. Böyle bir davranış sınıf mücadelesi daha zorunlu bir hal alırsa genellikle bölünmeyle sonuçlanan bir uzlaşma ideolojisinin doğmasına yol açar. Demek oluyor ki, her ideoloji her zaman iyice belirli sınıf yada tabakaların ideolojisiidir.

Bu dörtlü şema, kapalı bir toplumda emek-sermaye temel çelişme eksenindeki etrafındaki politik mücadelenin tablosudur. Emperyalizm çağında politik eylem, daha geniş bir anlam kazanmıştır. Emek-sermaye temel çelişkesinden soyutlanamayacak esas çelişki, emperyalizm ile bağımlı sömürge yada yarı sömürge ülkelerinin hakları arasındaki çelişkidir. Bu gün politika zorunlu olarak, üretim ilişkilerinin değişmesi yada olduğu gibi kalması dışında veya yanında emperyalizme karşı alınan belli bir tavrı içermektedir. Toplumdaki sınıf ve tabakaların üretim ilişkileri karşısındaki tavırları, ağır basan milli ve gayri milli nitelikleri ve emperyalizme karşı tutumları, o sınıf ve tabakaların politikalarını belirlemektedir.

Bu görüş açısından, şu sorunun karşılığını vermek gerekmektedir: "Birinci kuruluş dönemi'nde yani Parti'nin kurucu sendikacılar tarafından kurulduktan, Aybar'ın Parti Genel Başkanlığına gelmesine kadar olan sürede TİP'in politik niteliği nedir?"

Bu sorunun karşılığı Parti'nin dayandığı sınıfın niteliği ile, Parti'nin ideolojisinin belirlenmesinde saklıdır. Verilecek cevap aynı zamanda Parti'nin ölü doğmuş olmasının da nedenini ortaya koyacaktır.

TİP'in kurulduğu anda dayandığı sınıf, işçi sınıfıdır. Kurucu sendikacılar Parti'nin düşledikleri gelişimi için işçi sınıfına dayanmaya öngörmüşlerdir. Buna karşılık gerek kurucu sendikaların ve gerekse Parti'nin ideolojisi, işçi sınıfının ideolojisi ideolojisi değildir. İşte bu çelişki-den ötürü Parti toplumdaki en ilerici sınıfa dayandığı halde, ilerici bir

Parti haline gelmemiş ve öte yandan, bu çelişkinin zorunlu sonucu olarak da ölü doğmuştur.(21)

Politika, üretim ilişkileri karşısında belli bir tavır almaz. Bu tavır, üretim güçlerinin belli bir gelişimine uygun yada karşıt, sosyal bir düşünce sistemi olarak, bir ideolojiyi içerir. TİP kurucuları kendi sendikal faaliyetlerine dayanak yapmak istemiş olsalar dahi, işçi sınıfının ve onun örgüt ve güç birliğinin temsilcisi olacağı umudu ile kurulmuştur. Fakat Parti'nin ideolojisi işçi sınıfının kendi sınıf ideolojisi değildir. TİP sendikalizmin politik alanda uzantısı olması amacı ile kurulmuştur. Kurucuların açıkça belirttikleri gibi TİP'in kuruluş amacı grev hakkının x tümü ile tanıyıp tanıtılması, toplu sözleşme yapılması gibi sendikal hakların savunulmasıdır. Türk-İş ile yapılmak istenen işbirliğinde amaçlanan da, sendikal hakların elde edilmesinin en iyi biçimde gerçekleşme olanağıdır. En iyi niyetle bir yaklaşımla objektif olarak ortaya çıkan durum, Parti kurucularının amaçlarındaki beklenen bir takım hakların kazanılmasına yönelmiştir. Temel sorun üretim ilişkilerinin değişmesi değildir.

Partilerin ilerici, tutucu, gerici ve uzlaştırıcı ideolojileri temsil ettiği kabul edilirse, objektif değerlendirme, TİP'in birinci kuruluş sürecinde uzlaştırıcı ideolojisi olduğudur. Toplumdaki en ilerici sınıfa dayanmak isteyip de onun ideolojisini benimsememiş olmasında ötürü TİP atılımlar yapma olanağını bulamamış ve ölü doğmuştur. TİP'in kuruluşundaki bu çelişki -birinci kuruluş dönemi-nin temel niteliğidir. Öyleki, bu belirgin nitelik bizi ilk kuruluş sürecinde partinin gerçek anlamda siyasal bir karakter taşımadığı sonucuna vardtırmaktadır.

21)- Behice Boran'a göre: "Kurucuların hazırladığı ilk program ilerici, insalcıl, işçi sınıfının iktidarında yeni bir programdır.

TİP'in kuruluşunun onuncu yıldönümü dolayısı ile 14.2.1971 günü yaptığı konuşmadan.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'NİN İKİNCİ KURULUŞ DÖNEMİ

TİP'in ikinci ve gerçek kuruluş dönemi, Parti Genel Başkanlığına Mehmet Ali Aybar'ın gelişi ile başlar bu aşamayla, Parti nitelik değiştirmiş sendikal karakteri giderek siyasal bir parti olmuştur. Parti'nin gerçekleştirmek istediği amacı, demokratik yoldan siyasal iktidarı ele alarak kurulu düzenin değişmesidir. Aybar'ın Genel Başkanlığa gelmesinden sonra, Parti'nin siyasal iktidara yönelen eylemi, son kertede, üretim ilişkilerinin yada bunun hukuca anlatımında başka bir şey olmayan mülkiyet ilişkilerinin değişmesidir. Giderek toplum biçimini değiştirmeyi amaçlayan TİP, bu amacının hukusal dayanağını 9 Temmuz Anayasasının hükümlerinden çıkarmıştır.

TİP dayandığı sınıf ve tabakaların tüzüğünde açıkça belirlemiştir: TİP Türk işçi sınıfının ve onun öncülüğünde müttefiklerinin örgütüdür. "Türkiye İşçi Partisi Türk İşçi Sınıfı'nın ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların (ırgat ve küçük köylülerin, aylıklı ve ücretlilerin, zanaatkarların, küçük esnaf ve dar gelirli serbest meslek sahipleri ile ilerici gençliğin ve toplumsal aydınların) kanun yolundan iktidara yürüyen, siyasal teşkilâttır". TİP tüzüğü Md. 2. Amacı "İnsanın insan tarafından sömürülmesi sistemine son verip, Türkiye'yi, halkı artık yurt işlerinde gerçekten söz ve karar sahibi olan ve kardeşçe dayanışarak, işbirliği ederek hürriyet ve eşitlik içinde, her bakımdan insanca, dopdolu yaşayan, medeniyeti ve kültürü ileri, tam bağımsız, insanlığın hizmetinde, barışçı, tam demokratik bir ülke haline getirmektir". TİP Tüzüğü Md.3

1- MEHMET ALİ AYBAR

"Politikamızın bir önemli kuralı da, tıpkı kağıt oyunlarında olduğu gibi elini belli etmemektir. Elinizdeki kağıtları karşınızdaki bilirse, yapacağınız çıkışlardan kâr değil, zarar doğar".

Mehmet Ali Aybar

Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın 10 Mayıs 1964 Tarihli Bursa konuşması, TIP İzmir İl Merkezi Kültür Bürosu yayınları, İzmir, 1964, s.8

Türkiye'de sosyalist gelişimin önemli bir aşama noktası olan Aybar'ın TIP Genel Başkanlığı'na gelişi dar çevrelerden öte küçük bir haber dışında gazetelere ve kamu oyuna aksetmemiştir.(1) Olayın önemi o gün

(1) Mehmet Ali Aybar, 1910 yılında İstanbul'da doğdu. Dedesi Hareket Ordusuna Kumandanlık etmiş Hüseyin Hüsnü Paşa, kabası Yarbay Tahsin Aybar, annesi Aliye hanımdır. Galatasaray Lisesinde orta öğrenimini tamamladıktan sonra, Musevi Lisesinin Edebiyat bölümünden diploma aldı. 1935'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitiren Aybar, 1936'da Anayasa Kursusüne e-asistan, 1938'de Hukuk doktoru oldu. İhtisas yapmak üzere gönderildiği Paris'ten, Almanlar'ın ikinci dünya savaşında Fransa'yı işgal etmesi üzerine yurda döndü. 1942 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Devletler Hukuku Doçenti oldu ve 1946 yılına kadar bu görevde kaldı. 1945'de Ali Fuat Başgil'in başkanı olduğu İnsan Haklarını Koruma derneği'ne üye olması dan ötürü ilişki kurduğu Vatan Gazetesinde "gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda-Kağıt Üzerinde Demokrasi" başlığı altında yayınladığı eleştiri dizisi üzerine askerliği bahane edilerek Fakülteden ve İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Kayseri'de askerliğini yaparken orada çıkan "Doğru Yol" gazetesine yazdığı yazılardan ötürü Askeri Mahkemeye sevk edildi ve beraat etti. (Aynı yıllarda Trakya'da askerlik yapan Muvaffak Şeref şöyle yazmıştır: "Hapilerde olmayıp da -çok zeki bir plan gereğince- beklenen Alman saldırılarına karşı dövüştürülmek üzere Trakya'daki birliklere atanmalarımız, hiç olmazsa bireysel bir katkıda bulunabilmek umuduyla, belki de bir kaç saat sürecek kavgalarını, korku içinde değil, utluluk duyarak beklemişlerd". Bugün -sosyalist- etiketi altında meydanlarda boy gösteren kimi aydınlarımız ise, o yıllarda ortalıkta yoktu. Türlü yıllarla kaytarmışlardı". Muvaffak Şeref, Türkiye ve Sosyalizm, İstanbul 1968, s. 87.) İstanbul'da 1946 yılında yayınladığı "Hür" adlı haftalık gazetenin Sıkıyönetim tarafından kapatılması üzerine, İzmir'de "Zincirli Hürriyet"o çıkarmaya başladı. Sıkıyönetim'in kalkmasıyla İstanbul'a getirdiği bu gazeteyi, matbaalara yapılan baskılar yüzünden ancak bir sayı çıkarabildi. Bu baskıların iç yüzünü "Vali Kırdar'a açık mektup" başlıklı bir broşürde açıkladı. Zincirli Hürriyet'de çıkan bir yazısından ötürü 1949'da İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama sonunda Hükümetin Manevi Şahsiyetine neşre hakarettten bir yıl ağır hapse mahkum oldu. Bu cezayı çekmekte iken, Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinde Cumhurbaşkanı İnönü ye neşren hakarettten iki yıl sekiz ay ağır hapse mahkum oldu. Bu mahkumiyetlerini çekerken 1950 affıyla tahliye edildi.

27 Mayıs 1960'dan sonra Ankara da düzenlediği bir basın toplantısından ötürü beş yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. Bu mahkumiyet Askeri yargıtayca bozuldu ve dava Adli Mahkemeye intikal ettikten sonra beraat etti. 27 Mayıs'dan hemen sonra Cumhurbaşkanı Gürsel'e yazdığı mektup dan ötürü, aradan bir yıl geçtikten ve TIP Genel Başkanı olduktan sonra açılan davada da beraat etti. TIP Milletvekiliyken, dokunulmazlığının kalkmamasından ötürü görülemiyen davaları ise 1974 affıyla düştü.

için pek de belli olmamıştır. Oysa Aybar'ın Genel Başkanlığına gelmesiyle TIP, özellik kazanıyor, belli tarihsel koşullar içinde, emekçi halkı bilincinilendirmeyi ve siyasal güç kazandırmayı amaçlayan bir Parti oluyordu.

Aybar'ın Parti Genel Başkanlığına getirilişi, çoğu kurucularca Parti'nin iflasının simgesidir. Demirsoy ve Beşer'in kişiliklerinde bulunacağı sanılan Türk-İş'in desteği ve dolayısıyla örgütlenme gücü kaybolduktan sonra, Parti kağıt üzerinde kalan bir kuruluş haline gelmiştir. Kurucuların o günden itibaren bütün yaptıkları, aralarında görev bölümü yapmak - Başkan Avni Erakalın, Başkan Vekili Kemal Türkler, Genel Sekreter Şaban Yıldız, Sayman Rıza Kuas - , Çağlolunda Aydınlar Han'da aylık kirası 120 TL olan bir oda tutmak, Kayseri dahil sekiz il'de kısır örgütlenme çabalarıdır.

Türk-İş'in Parti'ye karşı koyuşu, kurucu liderlerin Sendikaları da da kendilerine ve Parti'ye karşı sert bir tavır alınmasına neden olmuştur. Örneğin " Avni Erakalın o tarihlerde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nin Genel Başkanı idi. Uzun bir süre sendika liderlerinin siyasi partilerde aktif görev almaması tezini savunmuş olan Birliğin içinde, bu şekilde bir görev ile kalmayı hoş görülmedi." Parti kurucusu sendika liderlerinin, sendikaları içindeki durumları da sarsılmaya başlamıştır.

Kurucu Aliyân partili diğer sendikacılar için de durum aynıdır. Örneğin, o sıralarda Tekstil Federasyonu Başkanı olan Celal Beyaz, kuvvetli olan Sendikası yoluyla Parti'ye örgütlenme olanaklarına sahip olduğu halde, Türk-İş'in tutumu ve Sendikasının siyasal eyleme muhalefeti karşısında sessiz kalmayı yeğlemiştir. Celal Beyaz'ın davranışı tek örnek de değildir.

Yasal bir hareket Parti'ye son darbeyi vurmuştur. Milletvekili ve Senato seçimlerini düzenleyen kanunların partilerin seçime girme hakkını, 15 seçim çevresinde il ve ilçe örgütleri kurmaya bağlanması, Parti'yi tamamen yok olmaya mahkûm etmiştir.

1961 yılının sonlarına doğru Türk-İş, Çalışanlar Partisi adı ile yeni bir parti kurmaya çalışmaktadır. Buna karşın, TIP kurucuları da son bir çıkış yapmaya kararlıdırlar. Kendileri dışında oluşacak bu Parti'nin sendikalardaki durumlarını sarsacağından korkmaktadırlar. Türk-İş'in gücü karşısında yenik düştüklerini, kurulacak yeni bir partinin gücü karşısında TIP'in ezileceğini görmektedirler. Bir yandan Çalışanlar Partisi'nin

Aybar'ın 1956'den önceki politik hayatında bir olay üzerinde tartışmıştır. Prof. İsmet Sungurbey, bu olay üzerine şöyle yazmaktadır :

Aybar " 1946 Milletvekili seçimlerinde, Çiftciyi Topraklandırma Kanununa karşı toprak ağalarının kurdıkları Parti olan DP'den bir yandan Celal Bayar gibi finans kapitalin sözcüleriyle, öteki yandan da tanınmış kişilerle sarmış dolaş olarak Bursa adayı diye katılır." Prof. İsmet Sungurbey Canlı Çelişkiler, Türk Solu Der., sayı 52.

Gerçekten Aybar " Bağımsız " aday olarak DP Bursa listesinin 8. sırasında yer almıştır. Bu konuda uzun süre sessiz kalan Aybar adaylığını sonradan savunmuştur. Bak. Milliyet Gz., 10 Nisan 1970.

likle Yön Dergisi yoluyla sol eğilimli küçük burjuva aydınlarla işbirliği yapması TİP kurucularının da aydınlarla yeni bir ilişkiye itmiştir. Öte yandan yeni bir liderin TİP'i ve kendilerini kurtarabileceğini, son çare olarak düşünmekte ve ünlü bir isim aramaktadırlar. Kemal Sülker, Parti'ye yeni liderin nasıl arandığını şöyle anlatmaktadır:

"Parti yürütmenin sendika yürütme olmadığı gerçeğini tecrübe ile denemiş olarak Parti'ye lider arama konusunu ele almışlardır. İlk sırada Parti liderliğine Prof. Cahit Talas, Av. Dr. Orhan Arsal, Prof. Sabri Esat Siyavuşgil, Cemil Sait Barlas, hatta Prof. Fındıkoğlu, Nadir Nadi de düşünülmüş, ancak hiç birinde ittifaka varılamamış bulunmakla beraber, konu, Çalışanlar Partisi ile yeniden ele alınınca bu aydınların hangisinin liderliğe daveti uzun tartışmalara yol açmıştır. Hatta Parti kurulurken yapılmayan aydınları davetin şimdi yapılması için Parti Merkez İcra komitesinin 21 kişilik olması, bunlardan üçünün aydın, üçünün küçük -esnaf- küçük tacir, üçününde fikir işçisi (gazeteci) olması görülmüştür. Bu dönemde şu isimler üzerinde üzerinde durulmuştur:

Prof. Z.F. Fındıkoğlu, Ali Rıza Arı (CHP işçi milletvekillerinden), Dr. Ekmel, Mehmet Ali Aybar, Orhan Arsal, Sabahattin Zaim, Sedat Erbil, Yaşar Kemal, Prof. Sabri Esat Siyavuşgil, Esat Tekeli, Nadir Nadi, Esat Çağa.

Bu isimler üzerinde durulması, TİP'in ilk kuruluşunda görev alanların işçi konularıyla ilgilenen herkesi iyi niyetle gördüklerini, onların sosyal ve ekonomik felsefelerinde belli bir ayırım yapmaya gerek görmediklerini de anlatmıştır. TİP yöneticileri, kendilerine aydınlardan bir lider seçmek ihtiyacını kesin olarak duyunca çeşitli müzakerelerden sonra Av. Mehmet Ali Aybar'la temasa geçmeyi kararlaştırmışlardır".(2)

Aybar 1950'den evvel sürdürdüğü politik eylemine 1950-1960 döneminde, sonradan muhaliflerince sert eleştirilere konu olacak biçimde, arı vermiştir.(3) Bu on yıllık aradan sonra 27 Mayıs'ın gelişi, bir çok solcu aydında olduğu gibi, onda da yeniden politik eyleme girme isteğini uyandırmıştır. Aybar eski bir yazısında şöyle diyordu:

(2) Sülker, a.g.m.
(3) Aybar'ın bu politik tavrı, TİP Merkez Yürütme Kurulu imzalı "Genel Başkanımız Mehmet Ali Aybar Kimdir? Türkiye İşçi Partisine neden saldırıyorlar, Kimler saldırıyor" başlıklı, Genellikle Aybar'ın kaleminden çıkan bir Genel Merkez bulteninde şöyle yorumlanmıştır: "M. Ali Aybar Demokrat Parti İktidarına karşı da sesini yükseltmek yolları aramıştır. Fakat müsakel bir gazete çıkaracak sermaye bulamamıştır. Zaman zaman gazetelere gönderdiği yazıları da bu gazeteler basmamışlardır".

"Toplum işlerine zihin yormaktan, hele bu işlerden hissemize düşeni gönüllü olarak yapmaktan pek hoşlanmayız. Bütün doğu milletleri gibi, topluluk hayatına karşı kayıtsız insanlarız. Topluluğun bir işi ile karşılaştığımız: (Adam sen de; işin mi yok!) demegi âdet edinmişizdir. Bu uyşukluğu üzerimizden atmamız için, mutlaka büyük çapta hâdiselerin bizi kamçılması lâzımdır".(4)

Ve artık uyşukluğu üzerinden atmasını gerektirir "büyük çapta bir hâdise", 27 Mayıs olmuştur. Aybar, politik eylemde bulunma olanacağını, geleneksel dergi çıkarma fikrinde arar...

27 Mayıs'tan sonra, sol eğilimli üç dergi çıkarma girişimi vardır. Birincisi, ilanları dahi basından çıkan ve fakat matbaada basılırken toplatılan "Yeni yol" dergisidir. Derginin yöneticisi Mihri Belli, TCK.'nın 142. maddesini ihlâl ettiği gerekçesiyle der' al tutuklanmış ve beraat edinceye kadar yüz gün tutuklu kalmıştır. Diğer bir girişim, genç sosyalist aydınların bir kadro kurarak "Olaylar" adıyla bir dergi çıkarma isteğidir; derginin sermayesi, aralarında toplanacak ve peşin abone kampanyasıyla desteklenecektir. Oldukça örgütlendiği halde, bu dergi çıkamamıştır. Bunların yanı sıra, bu iki girişim kadar da gerçekleşmeyen bir düşünce vardır. Bu, Aybar'ın çevresinde toplanan kişilerin çıkartmayı düşündükleri bir dergidir. Girişimin Valâ Nurettin ve Adnan Cemgil tanınmış isimlerdir; hiç bir zaman çıkamıyacak dergi üzerinde, sonu gelmez tartışmalara girilmektedir.

Aybar ise, kısır dergi tartışmalarının ötesinde "Öne atılmak", politik eylemde bulunmak isteğindedir. Cumhurbaşkanı Gürsel'e 19 Kasım 1960 tarihli mektubu yazmış ve bir süre sonra da Ankara'da bir basın toplantısı düzenlemiştir.(5) Aybar, kendi deyişimiyle uyşukluğu üzerinden atmıştır. Basın toplantısı dolayısı ile Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince yargılanmış ve -Behice Boran'ın" bizde Aybar'ın meşhur ettiği" diye tanımladığı- demokrasinin bir denge rejimi olduğu yolundaki sözlerinden ötürü komünizm propogandası yapma suçuyla, sonradan beraat edeceği beş yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Bir yandan sendikacıların, öte yandan Aybar'ın içinde buldukları nesnel ve öznel durum budur. Yakınlaşma Av. Sedat Erbil yoluyla gelişmiştir. Parti kurucularının bir gece, geç saatte Aybar'a Parti Genel Başkanı olmasını önermek için evine gitmelerini ve aralarındaki uyşmayı Tanju Cilizoğlu şöyle hikaye ediyor:

(4) Mehmet Ali Aybar, Bigâne Kalmıyalım, Doğru Yol Gzt., 3 Mayıs 1946

(5) Cemal Gürsel'e yazılan mektup metni için Bak. Mehmet Ali Aybar, Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm, İstanbul 1968, s.179

"Şaban Yıldız, İbrahim Güzelce ve Kemal Nebioğlu Aybar'ı desteklerken diğer sendikacılar -sol bir şöhreti var- gerekçesi ile bu fikre karşı çıkıyorlardı. Ve bir kaç toplantıdan sonra karara varılarak bir kiş gecesi, gecenin ilerlediği saatlerde Aybar'ın Kuzguncuktaki -Bebekteki olacak- evinin kapısına çalıyorlardı.

Gecenin geç saatlerinde ve Aybar'ın henüz yatmağa hazırlandığı bir sırada çalınan kapısını eşi açıyordu. Üç beş tane pardüsülerinin yakası kalkık insanı kapıda görünce Aybar'ın eşi polisler kocasını almağa geldi sanarak heyecanlanıyordu.

Aybar'la sendikacılar arasında başlayan ilk görüşme toplantılar şeklinde devam ediyor -Aybar kendisinin sol bir şöhreti olduğu bu yüzden yıldırımları üzerlerine çekebileceklerini- belirtmesi üzerine sendikacılar herşeye razı olduklarını ileri sürüyorlardı.

Kurucular Aybar'ı kendi deyişi ile "sirtında beş yıllık mahkûmiyet varken", tüzüğün 30. maddesinin "Kurucular heyeti ilk büyük kongrenin akdine kadar Büyük kongre sıfat ve selâhiyetine sahiptirler" hükmüne dayanarak ve oy birliğiyle 1 Şubat 1962 günü, TİP Genel Başkanlığına seçmişlerdir. Aybar bu kararla, politikaya atılma olanağını bulmuştur. Kurucularla Aybar arasındaki anlaşma, bir mukaddes ittifak gibi, uzun süre gidecek, sendikacılar Parti Merkez Kurulları^{nda} oy çokluğuna sahip oldukça ve yeni muhalefetler belirdikçe sıkı olacaktır.

Olayı kamu oyuna duyurmak için, Parti kurucularının düzenledikleri basın toplantısı, Parti basında ciddiye alınmadığından küçük bir haber dışında, hiç bir yankı yapmadı. Kurucular, 8 Şubat 1962 tarihli basın bültenini gazetecilere verdiler. Aybar tarafından hazırlandığı açık olarak görülen bu bültenin ilkeleri, sonradan tüzüğe girecektir.(6) Aybar kendi hazırladığı bülteni kurucular eliyle basına verdirmekle, hazırlıyacağı yeni tüzüğün ilkelerini de, önceden kuruculara onaylatmış oluyordu. Sonradan Tüzük maddeleri haline gelecek olan ilkeler sıralandıktan sonra, kurucular oy birliği ile aldıkları kararı açıklamışlardır:

"Muhterem basın mensupları aracılığı ile umumî efkârâ açıklamakta zevk duyduğumuz mühim konulardan biri de, bir yıldan beri desteğini gördüğümüz, sosyal meselelere vukufu ve bu uğurda karşılaştığı güçlüklerle mertce göğüs germevi bir vatan borcu bilen gerçek bär

(5)- Tanju Cilizoglu, TİP'deki Olayların İç Yüzü, Akşam Gzt., 18 Kasım 1968.

(6)-"Kurucular adına yayınlanan 8 Şubat 1962 tarihli bildiri de, Partinin dayandığı temel ilke ve görüşler açıklanmıştır. Bu temel ilke ve görüşler, sonradan Parti Tüzüğü'nün iki ve üçüncü maddelerinde yer aldı"

Mehmet Ali Aybar, Türkiye İşçi Partisinin Programı, Sosyal Adalet Dergisi, Yıl 2, Sayı 19/1

aydın olarak tanınan Hukuk Doktoru, Doçent Avukatı, sayın Ali Aybar'ın, Ana nizamnomemimizi verdiği yetkiye dayanarak, Partimiz Genel Başkanlığına getirilmesi hususunda aldığımız karardır. Sayın M. Ali Aybar'ın bu hizmeti seve seve kabul edeceğine inanıyoruz".

Aybar, 9 Şubat 1962 günü verdiği cevapta, Türkiye'nin çağdaş medeniyet yolunda ilerlemesini çalışan halk kitlelerinin, Türk işçi sınıfının aydınlarla iş ve kader birliği atmosferinden doğan demokratik öncülüğü etrafında teşkilatlanmasına bağlı görüyordu.

Aybar'ın TİP Genel Başkanlığına gelmesi, Parti'nin güç kazanmasından sonra önemsenmiş ve çeşitli çevrelerce değişik biçimlerde yorumlanmıştır. Egemen çevrelerde Aybar "sicilli bir komünist"dir. Ve Aybar'dan sonra TİP'e "komünistler" dolmuştur. Gerçekte ciddiye alınmayacak olan bu düşüncenin dışında, Aybar'ın Parti'nin liderliğine gelmesi sonradan sol kanattaki kesin muhaliflerince şöyle yorumlanmıştır:

"Aybar'ın son günlerde iyice açığa çıkan kimliği, kurulu düzenin bekçisi durumunda olan kurumlar tarafından daha başlangıçta belli idi. Arşivler, dosyalar onların elleri altındaydı. Bu kurumlar 27 Mayıs'tan sonraki açılış döneminde solcu akımı, tekçiliğini ettikleri kurulu sömürü düzeni için en az zararlı mecralara sürükleyebilmek amacıyla, kendi açılarından tehlikeli saymadıkları ve ilk "Lööt" deyişte yelkenleri suya indirecek olan göstermelik bir "lider" aramışlardır. Ve bu sahte "sosyalist lideri" Aybar'ın şahsında bulmuşlardır."(7)

Aybar'ın Parti Genel Başkanlığına getirilmesi olayı, aslında basit bir duruma dayanmaktadır. Parti Aybar'ın Genel Başkanlığına gelmesinden uzun süre önce, hukuksal değil, sadece örgütsel varlığını yitirmiştir. Kurucuların Parti Genel Başkanlığına alınmasını önerdikleri kişilerden hiçbiri, bu göreve yanaşmamaktadırlar. Sadece tek istisna, Orhan Arsal'dır. Buna karşı, Orhan Arsal'ın liderliğini sendikacılar istemektedir. Bunun nedeni, Orhan Arsal'ın Demokrat İşçi Partisi Genel Başkanıyken, partili sendikacıların, sendikalarda görev almamaları için verdiği karardır. (). Bu yüzden tek istekle Orhan Arsal'a liderlik teklif edilmemiştir. Orhan Arsal dışında da kimse öneride bulunulmuşsa, geri çevrilmiştir. Aybar'ın TİP'e lider olması, bu işe kendisinden başka isteklinin çıkmamış olmasındandır. Yaşamıyacak bir derginin kısır tartışmalarıyla ve cevaplandırılmıyacak mektuplar yazmanın ötesinde politikaya girmek istiyordu. Aybar, sendikacılarla işbirliğinin kısa dönemde getireceği politik yararını, olağanüstü bir sezisizlikle fark etmiştir.

Egemen çevreler, kişiliğini ve ilişkilerini yorumladıkları Aybar'ın bir işçi Partisinin liderliğine gelişine - Aybar kuruculara, basın toplantısından anlaşıldığı gibi, yeni tüzüğün ilkelerini önceden açıklamasına rağmen - karşı koymamışlar ve kayıtsız görmüşlerdir. Bunun nedeni, kavramdan öteye idari bir anlamı olan, "sicilliler" in bir işçi partisinde toplanmasına göz yummak ve önüne geçilemeyeceği belli olan işçi sınıfının siyasal eylemini "sicilliler" bahanesiyle sırasında bastırmak ümididir.

Türkiye'de 27 Mayıs'tan sonraki sosyalist gelişimde, üzerinde Aybar kadar tartışılmış ve çeşitli görüşler ileri sürülmüş kişi azdır. Aybar gerek kişisel ve gerekse düşünce tarzıyla sosyalist hareketi, bazen olumlu bazende olumsuz, fakat geniş ölçüde uzun süre etkilemiştir.

(7)- Türk Solu Der., 19 Kasım 1968, Sayı 53.

() Demokrat İşçi Partisi'nin İkinci Genel Kurul (13.6.1953) Raporunda

- bu Kongrede İşçi Partisi adını alan - Parti'nin sendikalara ve sendikacılara karşı tavrı bir kerre daha belirlenmiştir. "İşçi Sınıfını sağlam bir rey makinasından başka bir hüziyetle gözönüne getirmeyi adeta bir zül telakki eden diğer partiler sadece rey avcılığı için sendikalar içinde, kanun partimiz, Sendikalar kanununun 5.maddesinin mütemediyen ihlâlini şiddetle takbih ve bizzat kendisi böyle bir töhmet altında kalmamak için bütün üyelerini sendikalardan çekilmek emrini verdi. Bu disiplin kararına itaat etmiyen âzami-zin da parti ile olan münasebetleri kesildi." Bkz. Kemal Sülker, Türkiye'de Sendikacılık, İstanbul, 1955, s.143.

2. TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ TÜZÜĞÜ

" Ulusal gelirin dağıtımında emeğe göre gelir ilkesini hakim kılmak
TİP Tüzüğü Mad.3-e

Partiler eylemlerinde iki temel hukusal belgeye dayanır. Bu iki temel belge, partinin tüzük ve programıdır. Bunlar, Türk yasalarıyla parti kurucuları tarafından hazırlanır ve fakat ancak belli usullere uyularak genel kongre tarafından değiştirilir. (Genel kongre parti tüzüğüne başka türlü de isimlenebilir. TİP'de Kurucuların hazırladıkları il Tüzükten gelen deyişle genel kongre, Büyük Kongre diye adlandırılmıştır.) Tüzük ve Program partinin karakterini, ideolojik-politik yönünü, örgütlenme biçimini tayin ve unsurları açısından bir bütün teşkil eder.

Partilerin amacı, kendi dünya görüşünü topluma gerçekleştirmek için, sokaklarda, siyasal iktidarı elde geçirmek yada elde tutmaktır. /İktidar mücadelesinde parti programı, parti'nin görevini, görevi gerçekleştirme yollarını çizer. Sosyalist bir parti'nin programının, egemen sınıf partilerinin programlarına oranla büyük bir önemi ve ayrıcalığı vardır. Çünkü egemen sınıf partilerinin programları, ancak biçimsel bir değer taşır ve bu yanlarıyla birbirlerinden ayrılır. Bu partilerin programları, kendi ülkelerinin egemen düzeninin programıdır. Stratejisi, kurulu düzenin stratejisidir. Nitekim egemen düzenin örgütü, egemen düzen partilerinin örgüt işlevini de yapar. Bu yüzden de bu partilerin örgütlerinin ancak biçimsel bir değeri vardır.

Sosyalist bir parti'nin programı ise, belirli bir tarihte, sosyalist mücadelenin stratejisini ve taktikini tayin eder. Bu strateji ve taktiğin belirlenmesinde arzu edilen, bilimsel verilerden yararlanılmasıdır. Sosyalist bir parti'nin programı, sosyalist hareketin tümünü

(8) Siyasal Partiler Kanunu, 1. maddesinde partileri şöyle tanımlamıştır: "Siyasal partiler, toplum ve Devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahallî idarele seçimleri yolu ile ve belirli görüşleri yönünden yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propogandaları açık olan kuruluşlardır. "

Bu tanımın unsurlarının açıklaması için Bkz. : Doğu Perinçek, Türkiye'de Siyasal Partilerin İç Düzeni ve Yasaklanması Rejimi, Ankara, 1968, s.39 vd

kapsar. Bir yandan iktidarın ele geçirilmesinden sonra, kurulacak düzenin temel hatlarını çizdiği gibi, öte yandan da sosyalist muhalefet olarak yakın siyasal görev ve fonksiyonları tesbit ve tayin edilir. Demek ki, sosyalist bir parti'nin programı iki yönlüdür : Bir yandan, sosyalist iktidarın görev ve fonksiyonlarının, öte yandan, özellikle Türkiye için en önemlisi, sosyalist muhalefet olarak somut tarihsel şartlara en uygun strateji ve taktiğin saptanmasıdır. Türkiye'de sosyalist hareketin içine düştüğü çıkmaz, sosyalist muhalefet olarak strateji ve taktiğin berrak bir çözüme ulaşmamasından doğmuştur.

Parti tüzüğü ise, parti'nin örgütlenme ilkelerini, örgütün kuruluş ve işleyiş biçimini, parti organlarının görev ve fonksiyonlarını tayin ve tesbit eder. Tüzük, programın yaşamda gerçekleşmesinin güç aracıdır. Program ve tüzük birbirine organik olarak bağlıdır. Fakat bu iki dokümandan, program önde gelir ve tüzük onun gerçekleştirme aracıdır.

Parti Genel başkanlığına gelmesinden sonra Aybar'ın ilk iş yeni bir Tüzük hazırlamak olmuştur. Siyasal Partiler Kanunu 13.7.1965 tarihinde kabul edildiğinden, birincisinde olduğu gibi bu Tüzük de 1.maddesinde belirtildiği üzere Cemiyetler Kanunu hükümlerine göre hazırlanmıştır. Yeni Tüzük, eskisinin 30 ve 31.maddeleri gereğince Kurucular tarafından 19.Nisan.1962 günü kabul edilmiştir. Sonradan, Büyük Kongre'lerde üzerinde değişiklik yapılan bu tüzük, önce teksir ile çoğaltılmış ve ilk kez 1962 yılında basılmıştır; 4 geçici maddeyle birlikte 58 maddedir.(9)

Böylece TİP, ciddi bir programı olmaksızın, yeni Tüzüğe kavuşmuş oluyordu. Bu eksikliği Aybar, kendisi tarafından kaleme alınan " Parti'nin karakter ve amaç " maddelerini, o güne kadar Türkiye'nin politik hayatında yer almış sosyalist partilerin amaç maddelerinden çok daha geniş tutmakla gidermeye çalışmıştır.

TİP Tüzüğü iki temel bölüme ayrılmıştır : ilki, 1. Parti'nin karakter ve amacını saptıyan 2 ve 3. maddeleri, diğeri ise Parti'nin örgütlenme ilkelerini, örgütün kuruluş ve işleyiş biçimini, Parti organlarının görev ve işlevini, özetle, Parti'nin iç hayatını düzenleyen maddelerdir.

Tüzüğün 2. maddesi, Parti'nin karakterini, dayandığı sınıf ve tabakalarla, Parti içi ittifakları saptamıştır. Bu maddeyle işçi sınıfının ve müttefiklerinin ideolojik ve politik tanımı, TCK 141 ve 142.maddeleri ihlâl edilmeden - emekçi sınıf ve tabakalar " işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğü etrafında " toplanmıştır - başarılı bir biçimde dengelenmiştir. Siyasal tarihimizde ilk kez işçi sınıfının öncülüğü kavramı

(9) Türkiye İşçi Partisi Genel Merkezi, Türkiye İşçi Partisi Tüzüğü, İstanbul, İstanbul Matbaası, 1962.

TİP Tüzüğünde olduğu gibi verilmiştir. (9)

Tüzüğün 3. maddesi ise, Parti'nin amacını belirliyerek " daha ileri bir toplum düzenine, demokratik yoldan geçiş şartlarını " hazırlıyacak belli tedbirleri öngörmektedir. TİP Tüzüğüne sosyalist deyiminin girmesi için Ankara 2. Olağanüstü Büyük Kongre'ye kadar beklemek gerekmiştir. Gerçekten 1968 yılına kadar Tüzükde sosyalist deyimini geçmemektedir (10). Buna karşın , sosyalizmin belli kıstaslarından biri olan " Ulusal gelirin dağıtımında emeğe göre gelir ilkesini hakim kılm ilkesi 3.maddede yer almıştır. Sosyalist toplum aşamasında, çalışma ve gelir dağılımının temel ilkesi " Herkesten yeteneğine göre iş (emek) herkese emegine göre gelir " ilkesidir. Komünist toplumsal ilişkilerde çalışma ve gelir dağılımının temel ilkesi ise şudur : " Herkesten yeteneğine göre emek, herkese ihtiyacına göre gelir". Komünizmin temel ilkelerinden olan gelir dağılımı prensibi, sosyalist gelir dağılımı ilkesinden kalite bakımından farklıdır. Sosyalist deyimliğinle beraber, gelir dağılımı ilkesi yönünden ikinci kuruluş döneminin TİP Tüzüğü, sosyalist bir tüzük niteliğindedir. (11)

(9) İkinci kuruluş dönemi, Parti'nin meşruluk - hukuksal geçerlilik mücadelesinin ön planda yer aldığı dönemdir. Parti'liler yada Parti-dışı sosyalistler için, işçi sınıfının yerinin Tüzükteki biçimde ortaya konması bu meşruluk döneminde eleştirilmemiştir. Aybar'ın ortaya attığı denge formülasyonu tartışmasız kabul edilmiştir. Fakat Aybar'ın Ceza Hukuku açısından vaz ettiği bu formülü, sonradan başka türlü yorumladığını göreceğiz.

(10) TİP Tüzüğüne sosyalist deyiminin girmesinden önce, Malatya'da yapılan Büyük Kongre'de, Parti'nin sosyalist bir parti olduğu Kongre kararıyla kabul ve ilan edilmiştir.

(11) Bu konuda Behice Boran ve arkadaşları davasındaki Askerî Savcılık İddianamesinde şöyle denmektedir : " Tüzüğün üçüncü maddesinin "e" fıkrası "Herkesi emegine göre iş gücü sahibi etmek, işsizliğe kesinlikle son vermek ve ulusal gelirin dağıtımında emeğe göre gelir , ilkesini hakim kılmak ,yani herkese yaptığı işe göre ücret aylık ve gelir sağlamak " hükmü konulmuştur ki, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Anayasasının birinci bölümünün 12 nci maddesinde aynen " S;S;C; Birliğinde iş, çalışmaya erkli her yurttaş için (çalışmayan yemez) ilkesine uyan bir görev ve şereftir.S;S;C;Birliği'nde herkesten yeteneğine göre, herkese çalışmasına göre sosyalist ilkesi gerçekleşir" hükmü ile tamamen aynı mahiyette bulunmaktadır. Bu hükmün, mülkiyet hakkını tanımadığını ifade etmesi bakımından önemlidir. Mülkiyet hakkını tanımayan bir sistemin de demokratik değil, tamamen komünist bir sistem olduğu, böylece ulaşmak istenen amacın ne olduğu ortaya çıkmış bulunmaktadır." TİP dosyası Ankara, 1973, s. 33. Bu davanın 17 Ekim 1972 tarihli Kararında da "Tüzüğün ikinci maddesinde TİP'in işçi sınıfının tarihi materyalist dayanağına bilimsel sosyalizm esasına kurulmuş bir parti olduğu teyit edilmektedir. Gerçeklikler bu hakikati gizlememektedirler. Açık beyanlarında sürekli olarak teyit ve tekrar etmektedirler. Tarihi materyalist açıdan bilimsel sosyalizme dayalı bir parti Marksist-Leninist bir partidir. Zira teorisi ve metodu Marks ve Engels tarafından ortaya konulmuş Lenin tarafından getirilip uygulamaya geçilmiştir. (...) - T.İ.P. si yurt ve dünya olayları Türkiye İşçi Sınıfı ve emekçi halk yığınları açısından değerlendirip; onların menfaatlerini savunur; Hak ve Hürriyetlerinin gerçekleştirilmesi için mücadele eder- Bu cümledeki mâna; işçi sınıfı ve onun müttefiki olan emekçi halk yığınlarına özel bir iktidarı tanımakta, bu sınıfın hakimiyeti için çalışılacağını, bu gaye ile parti kurulduğunu açıklamaktadır. Esasen inandıkları sosyalist düzen için bunun dışında ve iddia ettikleri şekilde bir parti veya örgüt maksat ve teorilerine aykırı düşer. İdeolojik bilimsel sosyalizm metotlarını tatbik imkanı vermez. Esas hakkındaki mutlak mukayese edilen Lenin T.İ.P. fikri paraleli de bu kancaımızı teyit etmektedir. Aynı zamanda tüzüğün 2nci maddesi "Komünist Manifesto" dan da dilimize adapte edilerek alınmış ifadelerdir.

Parti'nin işleyiş biçimini, parti organlarının görev ve işlevi kısaca Parti'nin iç hayatını düzenleyen Tüzük hükümlerinde ise, iki temel özellik görülmektedir: Birincisi alışılmış bir deyimle " Genel Merkez " diye isimlendirilen Genel Başkanın yetkilerinin niteliği ve genişliği, ikincisi Parti'nin iç hayatındaki fa emegiyle beden emegi arasındaki farkın Parti organlarında kurullaşmasıdır. Bu kurum Parti hayatında 53. madde diye anılmıştır.

Tüzüğün bu ikinci bölümünün teknik maddeleri kapsadığı ve önemli olmadığı sanılmamalıdır. Aksine okuyucu, bu bölümdeki hükümler Parti'nin gelişiminde önemli ve ideolojik bir sorun olduğunu ve gidere büyük ihtilaflara neden olduğunu kitap boyunca izliyecektir.

Nermin Abadan şöyle yazmaktadır :

"Sosyalist Partilerin , siyasi hayata karıştıkları her ülkede partiler arasında yerleşik oyun kurallarını değiştirdikleri ötede beri bilinen bir gerçektir. Bu sebeble TİP'e karşı harekete geçen kurumların sayı bolluğu, şaşılacak bir tezahür sayılmamalıdır. (12)

Sözü edilen kuruluşlar ve basını , TİP'in örgütlenme düzeyinde aşama yapmasından kısa bir süre sonra, Parti'ye karşı gerçekten şiddetli bir hücumla geçmişlerdir. Parti'nin çağrısına yavaş da olsa yurt çapında cevap gelmektedir .(13) Parti'nin nitelik değiştirdiği karşı cephede fark edilmiştir.

TİP'e karşı hareket iki şekilde gelişmiştir: "İdeolojik" ve onun getirdiği " taşlı sopalı " saldırılar yoluyla. "İdeolojik plan" da Parti'ye karşı geliştirilen saldırılar da iki noktada yoğunlaşmıştır:

B i r i n c i s i , TİP tüzük ve programıyla bir "kominist" partisidir. Karşı cephe ideolojilerine göre, Kominizmin amaçlarıyla TİP programı ve Parti liderinin demeçleri "iki su damlası gibi" birbirine benzemektedir. Ord. Prof. Şükrü Baban bu düşünceye örnek olarak, şöyle yazıyordu:

(12) Doç. Dr. Nermin Abadan, Anayasa Hukuku ve Siyasi Bilimler Açısından 1961 Seçimlerinin Tehlili. Ankara 1966, s.244.

(13)-TİP Tüzüğünün ilk baskısında ve partinin diğer dokümanlarında yer alan "çağrı" nın metni şudur: "Emeği ile yaşayanlar! İşçiler, argatlar, küçükküylüler, zanaatkarlar, ücretli ve aylıklılar, esnaflar ve dar gelirli serbest meslek sahipleri, ilerici gençlik, toplumcu aydınlar! saflarımıza katılınız! Hangi sınıftan, hangi partiden olursanız ol! Emegin hakkını teslim edenler! Türkiye'nin kalkınıp ilerlemesini, demokrasinin yerleşmesini, gelişmesini isteyenler! saflarımıza katılınız! İşçi sınıfının, emekçi halkın aldatılmasına; bölünmesine razı olmayan sendikacılar, sendikacılar, sendikasızlar, aydınlar! Saflarımıza katılınız!"

(11 nolu dip notunun devamı) Tüzüğün 3ncü maddesindeki; "İşçi sınıfı ve bütün emekçi halk yığınlarını eğitip aydınlatarak.." ibaresi ise 12 Mart gelinceye kadar tatbik edilen Marksist-Leninist eğitim ve bilinçlendirme nin ifadesidir. Mahkemelerden ve As. Yargıtaydan geçen dava dosyalarında bu çalışmalara ait pekçok şahadet ve doküman geçmiştir. Burada ayrıca detaylı olarak izaha lüzum ve zaruret görülmemiştir.

Tüzüğün aynı maddesi memlekette sosyal düzen değişikliğinin şartlarını da belirtmekte, bunun Marksist-Leninist doğrultuda tahakkuku için çalışma şekillerini önermektedir. Maddede ki beyanlar Marksist-Leninist ilkelatin değişik ifade şekilleridir". denilmektedir. Ankara Sakıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin E.1972/3, K.1972/144 Sayılı Kararı

"İmdi komünizmin gayeleri nelerdir. siyasi hedefler dışında sırf ekonomi alanında bu akide mensuplarının dilekleri nelerdir:

Bütün topraklar, madenler, makinalar, fabrikalar, yani bütün canlı istinsal vasıtaları üzerindeki ferdi mülkiyet hakkı kaldırılarak bunlar "müşterek mülkiyete" devredilmelidir. İstinsal edilen mallar için artık bir arz ve talep piyasası bahis mevzuu edilemeyeceğine göre çalışanlara emeklerinin hakkı ortalama bir çalışma zamarı üzerinden tesviye edilmeli.

Bu nazari esasları ve kaideleri şimdi bizde yeni kurulan İşçi Partisinin programı ve bu parti liderlerinin demeçleriyle karşılaştıracak olursak nasıl iki şeyin tıpatıp birbirine uyduğunu ve iki su damlası gi yekdiğerinden ayırt etmenin ne kadar zor olduğunu derhal tesbit ederiz".

Burjuva ideoloklarının, bu noktaya ağırlık veren ve sonuç almak isteyen hücumlarına rağmen, TİP tüzüğü için adli kovuşturma açılmamıştır. Fakat tuhaf bir biçimde ve dolaylı olarak bir kovuşturma denemesine girilmiştir:

Parti'nin teşkilatı bulunan bir kaç ilden biri olan Kocaeli il örgütü 1962 yılı ekiminde "İşçiye Çağrı" isimli dört sayfalık "Aylık Gazete" çıkartmaya başlamıştır. Gazete 1 ve 2. sayılarında tüzüğün karakter ve amaç maddelerinden alınan bölümleri, Genel Merkez bildirimlerini ve tüzüğü bağındaki Atatürk'ün sözlerini yayınlamıştır.

Kocaeli Savcılığınca, dergideki yazı ve resimlerin TCK 142. Md. ve 38 sayılı Tedbirler Kanunu açısından suç unsurlarının tesbiti için bilirkişi heyeti teşkiline karar verilmiştir.

Gelen bilirkişi raporu özetle şöyledir: "Türk Ceza Kanunu sosyalist fikirlerin seçim yolu ile gerçekleştirilmesi yolunda propagandayı cezalandırmış değildir. -İşçi Partisi Kimlerin Partisidir?- başlıklı yazı için TCK 142. Maddesi bahis konusu edilmemesi gerekmektedir.

38 sayılı tedbirler kanununa gelince: Bu kanun, siyasi tenkide manî değildir. Yazıdaki ifadeler sadece siyasi tenkitten ibaret olup, bütün demokratik memleketlerde bu tenkitler meşrudur.

Atatürk Diyor ki başlıklı yazı ise: Emperyalizm ve kapitalizm ile mücadele hususundaki her fikri komünist olarak kabul etmek doğru olmaz. Başka siyasi ve iktisadi doktrinler de kapitalizm ve emperyalizmi reddetmektedirler; sosyalizm de bunların arasındadır. Sosyalizm ise kanunlarımızca men edilmiş bir doktrin olmayıp bunun propogandasını yapmak suç değildir".(15)

(14) Ord. Prof. Şükrü Baban

(15)-Bilirkişi raporunda imzaları bulunan İstanbul Üniversitesi Öğretim üyeleri şunlardır: Prof. Naci Şensoy, Doç. Öztekin Tosun, Doç. Nevzat Gürelli

Kocaeli C. Savcılığı takipsizlik kararına dayanak olan Bilirkişi Raporu üzerine Şinasi Yeldan şöyle yazmıştır

"Bu rapor Partimiz tüzüğünün kanunlara uygunluğunu, yasaklanan komünizmle ilgili bulunmadığını onaylamaktadır. Bu rapor tüzüğümüzün yurt gerçeklerini dilediği getirdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu rapor yurdumuzun aydınlarının bizden yana olduklarını, yalnız olmadığımızı bize duyurmaktadır. Çünkü kovuşturmayla konu olan yazılar, tüzüğümüzün amaç ve karakter maddeleri idi".

İ k i n c i s i, Aybar ve etrafına topladığı arkadaşları "kıpkızıl komünist"tir. Aybar'ın "komünistlikten" mahkumiyeti vardır. Parti'nin demeçlerinde ve yöneticilerinin konuşmalarında komünizm propogandası yapılmaktadır. Ama "yurdumuzda komünizm ve propogandası kanun yoluyla yasak edilmiş olduğu için, açıktan açığa ve gün ışığı altında böyle bir faaliyet mümkün olmaz ama maskeli usuller ve kapalı karanlık dehlizlerden geçerek ve iki mânalı kelime ve cümleler kullanarak aynı gayeye ulaşmanın çare ve şekilleri"ni bulmaktadırlar.

Karşı cephenin bu yoldan saldırılarına karşı Parti örgütünün verdiği karşılık ise aşağıdaki noktalarda toplanmıştır: B i r i n c i s i, TİP genel demokratik istekleri cevaplandırılan bir Anayasa partisidir. Anayasa'nın "eksiksiz-tastamam" uygulanması için politik mücadeleye atılmıştır.

"TİP'e yöneltilen diğer bir iftira, komünistlik ve memleketi Ruslara satmak istediğimiz yalandır. Güya TİP'liler Ruslardan para ve emir almaktadır, bütün maksatları da yurdumuzu Ruslara teslim etmektir. Bu da haince ve aptalca uydurulmuş bir yalan ve iftiradır(...) TİP komünist değildir. Zaten herkes bilirki kanunlarımıza göre komünizm yasaktır. Eğer biz açık veya gizli komünist olsaydık hükümet bunu anlayıp meydana çıkarmaz mıydı? Ve meydana çıkarınca da bizim parti kurup seçimlere girmemize mubaade eder miydi?(16)

İ k i n c i s i, halkın oyu ile kanun yolundan iktidara gelecek ve halkın oyunu kaybedince, yine kanun yolundan iktidardan çekilecek olan TİP'de yeraltı faaliyeti yoktur.

"Bizi zorla iktidara gelmeğe amaçlıyan bir parti olarak görmek isterler. Çünkü demokratik bir ortamda ergeç yenilebileceklerini bilirler. İsterlerki biz yeraltı çalışmalarına girişelim ve efendiler kolayca hakkımızdan gelsinler, hayır, biz Anayasacıyız, oyuna gelmeyiz, ve de Anayasayı oyuna getirtmeyeceğiz. Biz iktidara ancak halkla beraber gelirsek onun şekli ve inançlı çabasını cömertce harcayacağımızı biliyoruz. Ve şunu da biliyoruz ki, halkımız oy hakkına sahip çıkmıştır.ve tepeden inme iktidarları tutmayacaktır".(17)

Gerçekten TİP'de yeraltı faaliyeti bulunduğu, ikinci kuruluş döneminden sonra gerici basında zaman zaman kullanılmıştır. Parti 14.1.1963 tarihli Teşkilâta genelgesinde pravakosyonlara karşı şu tedbirleri öngörmektedir:

(16)-TİP Genel Merkezi 1977 Türkiye İşçi Partisi'ni Tanıyalım, İstanbul, 1965.

(17)-Aybar, a.g.e., s.387.

"Yalan, karalama kampanyası ile ve taşlı sopalı saldırılarla Partiimizi saf dışı edemeyen sömürücü çevrelerin, bu sefer de Partimizin kanunsuz işler yaptığı ve yer altı faaliyetinde bulunduğu yolunda yalan haberler yayarak hatta partimiz içine kendi adamlarını sokmağa ve onlara tertipler hazırlatmaya çalışarak partimize zarar verme yolunu aramaları ihtimal dışında değildir. Yönetici arkadaşlarımızın ve bütün üyelerimizin bu gibi tertiplere karşı uyanık olmalarını önemle hatırlatırım.

Bu bakımdan:

a-Partiye yeni yazılmak isteyenler üzerinde dikkatle durunuz. Şüpheli kimseleri partiye almayınız. Kışkırtıcılar tertipçiler aranıza sızmak isteyebilirler. Buna meydan vermeyiniz. Fakat şüphenin temelli olması gerektir. Vehme kapılarak uluorta hareket etmeyiniz.

b-Parti defterini, mühürünü ve başlıklı kağıtlarını kilit altında bulundurunuz.

c-Partimiz demokratik Anayasa nizamının tastamam uygulanması için kanun dairesinde çalışan ve emekçi halkımızın menfaatlerini savunan demokratik bir emek partisidir. Bütün işlerini açıklıkla yürütmektedir. Partimiz tüzükte açıklanan reformların ancak demokratik bir ortamda ve demokratik anlayış ve usullerle gerçekleştirilebileceğine inanmıştır(...) Partimiz demokratik olmayan usullere asla iltifat etmez".

Ü ç ü n c ü s ü, Parti Aybar'ın TCK 141-142 Md.'lerden mahkûm olmadığına ve Parti'de 141. maddeden mahkûm olmuş kimse bulunmadığına elindekiler türlü olanaktan yararlanarak kamu oyuna duyurmaya çalışmıştır.

"Saldırıları, çamur atmaları, yalanlar son günlerde Genel Başkanımız üzerinde toplanmış bulunuyor. Mehmet Ali Aybar'ın sabıkalı bir komünist olduğu ileri sürülüyor.

Bunların, Genel Başkanımız yıpratılıp saf dışı edilirse, Türkiye İşçi Partisi'nin felce uğratılacağını hesap ettikleri anlaşılıyor. Ama bu hesap yanlıştır. Unutuluyorki, Mehmet Ali Aybar yirmi yıla yakın bir zamandır bu gibi saldırılar karşısındadır, ama yıpratılamamıştır, saf dışı edilememiştir.

Ve asıl şu gerçek unutuluyorki, Türkiye İşçi Partisi, bir şahıs partisi değil, bir yığın partisidir. Ve bir yığın partisi olduğu için bir yolda bulunup Mehmet Ali Aybar Genel Başkanlık'tan uzaklaştırılırsa bile, partimiz bağrında nice nice yöneticiler çıkartacak ve aynı yolda artan bir hızla yürüyecektir. Emekçi yığınların demokrasiye yürüyüşünü durdurmak kimsenin elinde değildir. Tarihin akışı değiştirilemez. Aybar'ın komünistlikten sabıkası bulunduğu hakkındaki iddialar tamamen yalandır ve alçakça uydurulmuş iftiralar"dır". (18) Kasım 1962'den sonra yayınlanan TİP Merkez Komitesi Bildirisinden.

(18) 11.Kasım.1962 tarihinden sonra yayınlanan TİP Merkez Yönetim Kurulu Bildirisi.

Parti kitleleri, yukardaki noktalarda Aybar'la oybirliği halindedir. Bu evrede partililer, senpatizianlar ve bütün ilerici güçler hep birlikte Parti'yi ve Aybar'ı hedef alan hücumları göğüsleyememişlerdir.

Fakat yukarıdakilerin dışında, Aybar'ca savunulan ve örgütün tümünün kabul edildiği iki ideolojik durum bu arada ortaya çıkmıştır :

Birincisi, Karşı taraf ideologlarının " batılı sosyalizm ve dogulu komünizm " ayrılığını yapmaları Aybar'ı beklenmeyen bir savunmaya götürmüştür :

Karşı taraf şöyle yazıyordu :

" Bizdeki sözde sosyalizm nikabiyle suratlarını örtenlerin - bunlar fert olsun veyahut cemiyet olsun - umumiyetle bu çarpasık politikayı tercih ve ihtiyar etmeleri gayet normaldir. Biranaleyh bu gibilerin söz, yazı ve programlarının hakiki sosyalizm olup olmadığını ve komünizme kaçma temyülü gösterip göstermediğini ayırt edecek en iyi mihenk, yurdumuzda tahakkük etmesini diledikleri ekonomi düzeninin teferruatına inerek bunun batı sosyalizme mi yoksa dogulu komünizme mi daha ziyade yaklaştığını tesbit eylemek olur . "

Sıkıştırıldığı duygusuna kapılan Aybar, sosyalizmin dogu ülkelerine has bir sistem olmayıp İseveç'in ve Cezayir'in de toplumcu - sosyalist terimiyle eşanlamda - ülkeler olduğunu savunmuştur. (19)

İkincisi, TCK'nın 141 ve 142.maddelerinin revizyonunu isteme ve bu yönde hazırladığı bir kanun teklifini Parlamento'ya vermiye çalışmak .(20)

Parti kitlelerinde bu iki duruma yönelen eleştirilerin gelişmesi karşısında Aybar, uzun süre bu meselelere değinmekten dikkatle kaçınmış ve önerisinden dönmüştür.

Gerek Adli ve gerekse Askeri Mahkeme ve Yargıtay Kararlarından genel olarak çıkarılabilecek sonuç şudur :

Bir partiği, dayandığı sınıfın isteklerini dile getiren parti dökümanları ve parti organlarının bildiri ve görüşleri nitelendirir. Bir partinin komünist partisi olabilmesi için, parti dökümanlarında ve parti organlarında marksist-leninist-maoist görüşün savunulması, bu görüşün parti kitlelerine maledilmesi ve partice hayata geçirilmeye savaşılmaması gerekir. Buna görede, işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesi için taktik bir sorun olarak barış yolu seçilse bile temel strateji, uzlaşmaz sayılan sınıf mücadelesinde iktidarın zorla alınmasıdır. Ve tek parti olarak komünist partisinin iktidar gayesi, proleterya diktatörlüğünü tesis ve idame ettirmektir. Bu evrede hareketin temel amacı " proleterya diktatörlüğü "nü gerçekleştirme dir. İdeolojik planda da, bu kavram eylemin odak noktasıdır. (21)

TIP ise, içtihatların bu tanımında, Tüzük ve programıyla da genel-demokratik istekleri cevapladırılmayı amaçlıyan bir partidir.

(19) Mehmet Ali Aybar, Türkiye İşçi Partisinin Programı, Sosyal Adalet Der. 17.Nisan.1964.

Aybar, bu yazıdaki düşüncelerini sonradan geliştirecek ve bu fikirleri geliştirdiği biçimiyle büyük ihtilafın nedenlerinden biri olacaktır.

(20) Bkz. Üçüncü Bölüm.

1) Federal Almanya Anayasa Mahkemesi'nin bu konudaki içtihadı için Bkz.17.8 tarihli Federal Almanya Anayasa Mahkemesi Kararı

3- TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'NİN ÖRGÜTLENMESİ

Kurucular "Büyük Kongre sıfat ve selahiyeti" ile yeni tüzüğü kabul ettikten sonra, Parti Merkez Organlarını -Genel Yönetim Kurulu ve Merkez Hasiyet divanı- seçmişlerdir. Özellikle "Aydın" kesiminde seçim Aybar'ın isteğine uygun olarak yapılmıştır. Kurucular Aybar'ın önerdiği isimleri içtenlikle kabul etmişler, sadece Aybar'a rağmen Behice Boran üzerinde direnmişlerdir.

Sonradan İzmir Kongresinde değişecek olan yeni tüzüğe göre, Genel Yönetim Kurulu 27 asil, 13 yedek ve Merkez Hasiyet Divanı 7 asil, 3 yedek üyeden kurulmuştur.(22)

(22)-Genel Başkan, Mehmet Ali Aybar; Genel Sekreter, Olcayta İltter; Merkez Yönetim Komitesinin diğer üyeleri, Kemal Türkler, Şaban Yıldız, Orhan Arsal, İbrahim Denizcier, İbrahim Güzelce

Genel Yönetim Kurulu asil üyeleri: Mehmet Ali Aybar(Avukat), Tahir Öztürk(İnşaat İşçileri Sendikaları Fed. Başkanı), Orhan Arsal(Avukat), Zeki Gedik(Türkiye Müskirat, Tütün, Gıda ve Yardımcı İşçi Sendikaları Federasyonu Genel Muhasip), Cemal Hakkı Selek(Avukat-TİP İstanbul İl Başkanı), İsmail Topkar(Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi, Petrol İş Sendikası Genel Sekreteri), Sina Pamukçu(Avukat ve Türk-İş Eğitim Müdürü), Rüştü Güneri(Türkiye Gemi Adamları Sendikası Başkanı), İhsan Üngör(Avukat-TİP Beyoğlu İlçe Başkanı), Cemil Gider(Petrol İş Sendikası Müfettişi), Cenani Güngördü(Avukat-TİP Kadıköy İlçe Başkanı), Yunus Koçak(Avukat-TİP Ankara İl Başkanı), Rahmi Eşsizhan(İzmir İşçi Sendikaları Birlik Genel Sekreteri), Kemal Sülker(Yazar-Türkiye Birlik Gazetesi), Ahmet Top(Gaziantep TİP İl Başkanı, sendikacı), Şerif Hulisi Kurbanoglu(Yazar), İbrahim Denizcier(Türkiye Müskirat, Tütün, Gıda ve Yardımcı İşçi Send. Federasyonu Başkanı), Olcayta İltter(Avukat, TİP Eski Genel Sekreteri), Rıza Kuas(Lâstik İş Sendikası Başkanı), Nuran Yuluğ(Avukat-TİP İzmir İl Başkanı), Kemal Türkler(Maden İş Sendikası Başkanı), Şinasi Yeldan(Avukat, TİP Kocaeli İl Başkanı), İbrahim Güzelce(Basın Teknisyenleri Sendikası Başkanı), Vakkas Aldanmaz(Kitapçı, TİP Adana İl Başkanı), Salih Özkarabay(Basın Teknisyenleri Sendikası eski Başkanı), Avni Erakalın(Türk-İş Sivas Bölge Temsilcisi).

Merkez Hasiyet Divanı Asil Üyeleri: Mansur Tekin(Maarifçi-Yazar), Zeki Akhuy(Avukat), Şaban Yıldız(Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi, TİP eski Genel Sekreteri), Yunus Yakar(Türkiye Turizm, Gıda, Otel ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası 1. Genel Başkan V.), Zühtü Tetey(İst. İşçi Sendikalar Birliği Eski Başkanı), Nebil Varuy(Avukat).

Genel Yönetim Kurulu ilk toplantısını, Genel Başkanın, Merkez Yönetim Komitesi ve Genel Sekreterlerin seçimi gündemiyle, 19.8.1962'de Ankarada Dışkapı'da bulunan Şan Sinemasında yapmıştır. Toplantı, Aybar'ın "Umumi Durum Hakkında" yaptığı uzun konuşma ile açılmıştır. Aybar, ilk kez Parti'nin yeni niteliği üzerinde duruyor, Parti'yi ve kendini heyecanla kamu oyuna sunuyordu.

"Çıkar yol, büyük emekçi yığınlarımızın Türk İşçi Sınıfının demokratik öncülüğünde toplanması ve Türkiye İşçi Partisi'nin eğitici ve uyarıcı etkileri ile, Anayasamız çerçevesi içinde iktidara gelmesi ve böylece ilerici ekonomi ve sosyal şartları gerçekleştirmesidir. Asıl demokratik rejim işte bu rejim olacaktır; hakikaten geniş halk yığınlarının desteğine, sevgisine, inancına dayanacaktır. Bu rejim gerekli reformları kolaylıkla başaracaktır. Türkiye'nin geri kalmış olmasına yol açmış olan bugünkü geri ekonomik temeli, köklü dönüşümlerle değiştirecektir.

Aybar bütün "İlerici Unsurları" Parti'ye çağırıyordu:

"Bütün ilerici unsurlar, emekten yana olan bütün vatandaşlar, bütün toplumcular, köylüler, ırgatlar, aylıklılar, ücretliler, dar gelirli ler, serbest meslek sahipleri, velhasıl gericiliğe karşı durmakta şu veya bu yönden menfaatlı olan bütün sınıf ve tabakalar İşçi Partisi saflarında yer almalıdırlar. Bu, milli menfaatlerimizin zorunlu kıldığı bir durumdur.

O gün coşkun ve olağanüstü bir hava vardı. Herkez "birleşmenin gereğinden" söz ediyordu. Sonradan bir takım karanlık sendika oyunları yüzünden öldürülecek olan, Yapı İş Federasyonu Başkanı "Fakir" diye anılan Tahir Öztürk'ün çok heyecanlı konuşması sırasında -diye yazıyor Öncü Gazetesi- sinama salonunda bulunanlar göz yaşlarını tutamamışlar, hıttibi ağlıyarak alkışlamışlardır".

Tahir Öztürk diyordu ki: "Parolamız ekmek, su ve özgürlüktür. Tarih durmadan akacaktır. Bu gün ilk kuruluş sancıları içinde olan Partimizin bu güzel toplantısını büyük muhteşem kongreler takip edecektir, büyük dağların etrafında ormanlar meydana getireceğiz ..."

Öğleden sonraki oturumda, yeni tüzük gereğince Parti Genel Başkanlığına Aybar'ın seçilmesinden sonra, o zamanki adı ile Merkez Yönetim Komitesi seçimi yapılmıştır. Merkez Yönetim Komitesine, bir kısmı toplantıya dahi katılmıyan Rüştü Güneri, İbrahim Denizcier, İsmail Topkar, Rıza Kuas, Kemal Sulker, Cemal Hakkı Selek, Orhan Arsal ve Kemal Türkler seçilmişlerdir.

Yeniden yapılan görev bölümünde Genel Sekreterliklere, Rüştü Güneri ve Orhan Arsal getirildiler. Rüştü Güneri, Yüksek Adalet Divanında beraat ederek gelen eski bir milletvekili, tipik bir sendikacıdır. (23)

(23) Rüştü Güneri'nin DP Milletvekili olduğu dönemde, sendikal açıdan partiler ve partiler-içi gelişiler için Bkz. Kemal Sülker, Türkiye'de İşçi Hareketleri, İstanbul, 1973, s.142.

Önemli bir iş kolunda, fakat zayıf bir sendika olan " Türkiye Gemi Adamları Sendikası"nın Başkanıdır. Kısa bir süre sonra da Genel Sekreterlik ve Parti'den sessizce çekilecektir (24). "İşçi " olana karşın "işçi olmayan Genel Sekreter "diye nitelendirilen diğer Genel Sekreter , olağanüstü konuşma yeteneği olan, gerçekten büyük bir Avukat Dr.Orhan Arsal'dır.

Aybar'ın sunduğu Merkez Yürütme Kurulu'nun bu oluşumu olumsuz sonuçlar vermiştir. Merkez Yürütme Kurulu üyeliklerine, istekli olmadıkları halde seçilen sendikacılar, yönetime gerçek anlamıyla katılmamışlar ve güçlerini de dağıtmaksızın kenarda durmayı tercih etmişlerdir. Aybar'ın "yalnız adam " olma ve giderek Partiyi kendisiyle özdeş sayma eğilimi, Merkez Yürütme Kurulu'nun bu olumsuz oluşumuyla başlamıştır. Bu dönemden başlayarak uzun bir süre Aybar'ın Kuruldaki en yakın çalışma arkadaşı, Parti'yi örgütlemeye çalışan ve İstanbul İl Başkanlığını da üzerine alan Avukat Cemal Hakkı Selek olmuştur.

Genel Yönetim Kurulu'nun bu toplantısı, Parti'nin örgütlenmesinde bir aşama ve yeni kişilerin Parti'ye katılması için bir çağrı olmuştur. Samim Kocagöz, aşırı iyimserliğiyle, Öncü 'de "önümüzdeki aylarda EGE'nin birer DP kalesi olan il ve ilçelerinde bir İşçi Partisi kurma yarışı başlayacak " diye yazıyordu. Böyle bir yarış olmadı kuşkusuz, Fakat köyde-kentte bütün ilerici unsurlar Parti'yi örgütlemek için yigitce bir savaş vermeye başladılar. Genellikle büyük kentlerde yeni il ve ilçe merkezlerinin açılışı, Parti'nin temel görüşlerinin yaygınlaşmasını sağlarken, öte yandan yeni elemanların da Parti'ye girmesine yol açmıştır. Büyük kentlerde Parti toplantıları genellikle Aybar'ın uzun bir konuşmasıyla başlamakta ve yerel örgüt yöneticilerinin konuşmalarıyla sona ermekteydi.

Aybar'ın konuşmalarının içeriği, Parti'nin ilerde gelişecek çizgisinin itiraz edilmeyen temelini teşkil etmiştir. Aybar'ın konuşmalar bir yandan Parti'nin temel niteliklerini belirliyen biçimde oluşurken, öte yandan gerek egemen sınıf politikacılarına ve gerekse sol cephedeki Parti-dışı akımlara karşı, Parti'nin teorik ve pratik birliğini savunma biçiminde olmuştur. Olay niteliği kazanan ve bu nedenle basında yer almayı başlıyan Parti'nin iki ilçesinin açılışı ve bu açılışlarda Aybar'ın konuşmaları geniş yankılar yapmıştır. Bunlardan biri 9 Eylül 1962 günü Ankara Altındağ ilçesinin, diğeri 30 Eylül 1962 günü İstanbul'da Eyüp ilçesinin açılışıdır.

(24) Rüştü Güneri Genel Sekreter olduğunda, deniz iş kolunda "Türkiye Gemi Adamları Sendikası ", " Türkiye Denizciler Sendikası " ve " Türkiye Limanları Denizciler Sendikası " olmak üzere üç ayrı sendika vardı. Bu iş kolunda Türkiye Denizciler Sendikasına, Türkiye Limanları Denizciler Sendikası katılmış, Türkiye Gemi Adamları Sendikası ise birleşmeye katılmamıştır (10 Ekim 1962). Rüştü Güneri'nin Parti'den çekilmesine iş kolu daki sendikalar arası sürtüşmeler neden olmuştur.

Altındağ'da toprakzeminli bir kahvede yaptığı ilçe'nin açılış konuşmasında Aybar Parti'nin "ilk amacı" nı kendi kanısınca belirlemiştir :

"Mücadelemizin bilinçli bir yola girmesi için, gerçeklerin emekçi halk yığınlarına daha da yakından daha gürece duyurulabilmesi için, kentlerdeki sesimizin en ücra köylere kadar ulaşabilmesi için, evvelâ Anayasa'ya aykırı olan, sömürücülerin, toprak ağalarının düzenini koruyan antidemokratik dediğimiz, Anayasa'ya aykırı Faşist kanunların yürürlükten kaldırılması gerekli kılıyor. Yâni demek isterim ki, antidemokratik kanunların yürürlükten kaldırılması sosyal gelişmeyi mutlaka hızlandıracaktır.

Emekçi halk yığınları olarak, Türk işçi sınıfı olarak, bize öyle geliyor ki, ilk amacımız Türkiye İşçi Partisi içinde ve dışında bu kanunlara karşı kitlece bir savaş açmak olmalıdır.

Bu kanunlar nasıl kalkacak? Anayasaya bakılırsa, bu kanunları hükmü iptal met, getireceği tasarılarla kaldırır; bir ikincisi, Anayasa Mahkemesi kurulduktan 6 ay içinde Cumhurbaşkanı, yasama meclislerinin muayyen bir çoğunluğuyla üyeleri, seçimlerde oyların yüzde onunu almış olan partiler veya Mecliste temsilcisi bulunan partiler ve bunun dışında üniversiteler, Sayıştay ve Danıştay gibi müesseseler yalnız kendilerini ilgilendiren hususlarda Anayasa Mahkemesine iptal davası açabilirler. Ya vatandaş? Vatandaşa karşı bir dava açılırsa, bu anti demokratik kanunlardan birine dayanılarak, vatandaş ancak bir defa dermeyan ederek bu kanunun Anayasaya aykırılığını ileri sürebilir ve böylece mesele yalnız hadiseye münhasır kalmak üzere, Anayasa Mahkemesinin önüne gider ve Anayasa Mahkemesi o hadiseye, o hadiseye uygulanmak üzere söz konusu olan kanunun Anayasaya aykırı olduğunu kabul edebilir. Bunun dışında, Anayasamıza Aykırı kanunların yürürlükten kaldırılması için bir yol düşünülmemiştir. Ama, emekçi halk yığınları Anayasanın genel muvazene ruhundan ruhundan ilham alarak bu yolları düşünebilirler ve düşünmektedir. Geni bir halk tabakası bu kanunları ortadan kaldırmaya zorlasa hiç bir hükümet halkın bu ilerici aydınlık ve devrimci isteklerine karşı duramaz. Hele bunların arkasında bir de Anayasa hükmü bulunursa.. Bunun için, Türkiye İşçi Partisi Anayasaya aykırı kanunlar meselesini halkoyuna sunmak kararındadır. İşçi Partisi elindeki bütün imkanlardan yararlanarak bu davaya hizmet için halkoyu harekete geçirmeye çalışacaktır."(25)

İlginç nokta şudur: Aybar Anayasaya aykırı antidemokratik kanunların sorununda kamu oyunu eyleme çağırmakta ve geniş bir halk tabakası bu kanunları ortadan kaldırmaya zorlarsa, hiç bir hükümetin bu isteğe karşı duramayacağını önermektedir. Bunun dışında daha pratik bir çözüm ise, Parti'nin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunmasını sağlamaya çalışmaktır. Bunun yolu da halk kitlelerine yapılan çağrıyı, özellikle ismi üzerinde durolan az sayıda parlamentere tekrarlamaktır. Bu parlamentelerin önde geleni -Aybar'ın sonradan genel başkanlık için mücadele ettiğini sandığı- Ankara senatör'ü Niyazi Ağrinaslı'dır. Ağrinaslı, açık bir çağrı olmamasına rağmen teretdüdünü yenmeyi bilmiş ve Anayasa Mahkemesi'nde Anayasa gereği iptal davası açma süresinin bitimine onsekiz gün kala 10.2.1963 günü Partiye girmiştir. Bu yolla da Parti Anayasa Mahkemesinde 23 kanun'un 65 maddesinin Anayasaya aykırılığı dolayısıyla iptalini dava ederek, gerek politik ve gerekse hukuki alanda meşruluk mücadelesinin en önemli aşamalarından birini gerçekleştirmiştir.

Altındağdaki toplantıda faşizm tehlikesi üzerinde durulmuştur. Aybar da Eyüp İlçesinin bir açık hava sinemasında yapılan açılışında aynı konuya eğiliyordu:

"Tehlikenin adını koyalım: FAŞİZM. Faşizmi bir bakıma şimdi içinde bulunduğumuz şartların benzeri şartlar doğurmuştur. Ne zaman emekçi halk yığınları kapkara bir yoksulluğa düşmüşlerse ve ne zaman işçi sınıfı halk yığınlarına çıkış yolunu göstermemiş, onları kolayında toplıyamamaşa, orta tabakaların umutsuzluğu ile beslenen, akla değil, kaba duygulara hitabeden saldırgan ideoloji ortaya çıkıvermiştir.

Faşizmi tek partili, tek şef idaresi olarak tanımlamak eksik ve aldatıcıdır. Faşizm türlü biçimler alabilir. Nasıl ki, biz faşizmin tek partili biçimini de, çok partili biçimini de yaşadık. Faşizm, işçi sınıfının halk yığınlarının bir bağımsız politik kuvvet olarak ortaya çıkmasına kar koyan hükümet şeklidir. Toplumun, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel hayatını sermayeci sınıfın tekeline veren bir rejimdir faşizm.

(...)Hayır! Medeni dünyanın ve Anayasamızın suç saydığı bir ideolojiye bu fırsatı vermiyeceğiz. Türkiyemizi geçen yüzyılların bir Orta Asya ülkesi haline getirtmiyeceğiz. İşçi sınıfı, emekçi halk yığınlarını uyuracak halkçı ve devrimci Atatürkçü ordumuzla elele demokrasiyi, Anayasayı koruyacaktır." (26)

Kısa süre sonra Erzurum AP Milletvekili Cevat Önder, Aybar'ın bu sözleriyle " Bizim Radyo" nun yayınları arasında paralellik kurmuş ve Millet Meclisinde şöyle demiştir (5 Ekim 1962):

"Bakın, bir Mehmet Ali Aybar çıkıyor, Türkiye İşçi Partisi'nin Eyüp İlçesinin açılışında, şu şekilde konuşuyor : Biz faşizmin tek partili biçimini de çok partili biçimini de yaşadık; işçi sınıfı, emekçi halk yığınlarını uyuracak, halkçı ve devrimci Atatürkçü Ordumuzla elele demokrasiyi, Anayasayı koruyacaktır.

Şimdi Orduyu, Atatürk'ü, vatanperver Türk işçisini paravana yapan bu şaklabanın sözleriyle, Bizim Radyo'nun , Türkiye Komünist Partisi'ne atfen yayınladığı hezeyanları lütfen karşılaştırın " (27)

Önder 'in konuşması, Aybar'a ve TIP'e karşı Parlemtentoda yapılan ilk konuşmadır.

İzmir'in Bornova İlçesi'nin açılışında Aybar'ın şu sözleri iletiliyordu (14.Ekim.1962) :

"Tarihimizin bir dönüm noktasında bulunuyoruz. Orta çağ artığı bir köhne toplum düzeninden çağdaş bir toplum düzenine geçmenin doğum sancıları içindeyiz. Demokrasiyi kuruyoruz. Demokrasi insanın insana kul olmaktan kurtulup, insanlığına tam kavuştuğu rejimin adıdır. Bu kuruluşta en ağır yükü taşıyan emekçi halk yığınları varlıklarının bilincine ulaşip, hak ve hürriyetlerine sahip çıkmadıkça ve Yurt işlerinde söz ve karar sahibi olmadıkça demokrasi kurulmuş olmaz. "

Gittikçe yoğunlaşan baskılara rağmen, dar olanaklar içinde ve kişisel fedakarlıklarla Parti, örgütlenmeye başlamıştır. TIP'in bu örgütlenme dönemi, İkinci Kuruluş'dan 1963 İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi seçimlerine kadar geçen dönemi kapsar. Parti bu dönemde, dokuz il ve otuzbir ilçede örgütlenmiştir.(27)

(25) Aybar, a.g.e., s.227-228.

(26) Yeni İstanbul Gz., 6.Ekim.1962

(27) Bu iller şunlardır : Ankara, Adana, Diyarbakır, Gaziantep, İçel, İzmir, İstanbul, Kocaeli, Kırklareli.

Parti örgütünün malf olanakları daima kısıtlı olmuş ve üyelere alınan aidat, bağış,örneğin ~~konser~~ diğer partilerin de denediği konser, toplantı gibi gelirlerden kaynaklanmıştır. Bu durum, doğal olarak Parti Genel Merkezi'nin malf durumuna da yansımıştır. Parti Genel Merkezi'nin 1962 yılında, ^{Kültür ve Sanat Bürosu} gelir elde etmek amacıyla ilginç bir girişimi olmuştur. Bu girişim, Arif Dino yararına vaktiyle açılmış bir sergiden esinlenerek, Parti yararına resim-heykel sergisi açılmasıdır. Partili yada partisiz ressamalara, elende resim bulunan kişilere, eserleri Partiye bağışlamaları için başvurulduğunda, olağanüstü bir ilgiyle karşılanmıştır.

Öte yandan sanatçılar ve partisiz olsa bile ilerici aydınlar, bu davranışlarıyla da partiye dayanışma örneği vermişlerdir. Serginin bu anlamını Fethi Hacı şöyle belirtmiştir :

" Sanatçılar, bu sergi ile, TİP'e olan senpatilerini gösteriyorlar. Bu bakımdan , serginin anlamı, sergilenen resimlerin güzelliğinden de ağır basıyor. Niçin öbür partiler değil TİP ? Çünkü sanatçılar, her zaman toplum içinde kurulu düzenle çatışan, gelişeni; haksızlığa kötülüğe, çirkinliğe karşı olanı tutmuşlardır. Bunun için, şimdiye kadar bizde hep sanatçı - politikacı çatışması görülmüştür. Çünkü bu güne kadar politikacı, daima orta çağ kalıntısı bir düzenin savunucusu olarak konuşmuştur. Bu yüzden hiç bir parti sanatçılar tarafından tutulmamış ve sanatçılar benimsiyebilecekleri bir partinin yokluğunu hissetmişlerdir. TİP nin ortaya çıkması bu durumu değiştirmiştir. Bu gün ilk defadır ki, ilerici sanatçı ve ilerici aydın , gönül rahatlığıyla bir partiyi tutabiliyor; Çünkü TİP, toplumumuzda, yeniyi, gelişeni temsil ediyor; daima yeniden, gelişenden yana olan sanatçı da elbette T.İ.P. yi tutacaktır." (28)

Fransız Konsolosluğunun salonlarını son anda verememeleri üzerine sergi, onbeş gün süreyle 1 Ekim 1962 günü İstiklâl caddesindeki Belediye ^{Şehir} Galerisinde açılmıştır. Uluslararası imzaların da katıldığı sergi gerçekten olağanüstü bir nitelik taşıyordu. Ve büyük ilgi görmüştür. (29)

Rifat Ilgaz ~~şey~~ olayı şöyle noktalamıştır :

" Kim nasıl yorumlarsa yorumlasın, bir sanatçının yaptığı kadar, belki ondan da çok, davranışlarına önem vermesi gerektiğini bu sergide bir kerre daha anlamış oldum. " (29)

Sergiden elde edilen gelirle Genel Merkez, Nuruosmaniye caddesiyle Mehgene sokağının kesiştiği yerde bulunan tek odadan çıkarak, Ankara caddesinde Vilayetin yanındaki binanın 4.katına taşınma olanaklarını bulmuştur. (30)(31)

(28) Vatan Gzt., 4 Ekim 1962 .
Yön Der., 17 Ekim 1962 .

(29) /Sergi üzerine günlük basında ve dergilerde geniş neşriyat yapılmıştır: Yeditepe, Der 1-15 Ekim 1962. Zübük Der., 8 Ekim 1962. Yön Der., 3 - 17 Ekim 1962.

(30) Kısa bir süre sonra Ankara'da tekrarlanan bu sergi 1. Resim Sergisidir. Bundan sonra 1 Mart 1965 ile 15 Mart 1965 tarihleri arasında 2. Resim Sergisi de aynı yerde açıldı ve oldukça ilgi gördü. Ve bir daha da sergi düzenlenmedi. Parti içindeki ve sol cephedeki olaylar, sanatçıların böylesine bir araya gelmesini olanaksız kılmıştır.

(31) 10 Şubat 1963 tarihli "TİP'in üç aylık Mali Durumunu Bildirir Rapor " da Gelirler tutarını 25.199.- TL dir. Sergiler geliri, bu miktarın 20.034.- TL sini teşkil etmektedir. Bu raporda şöyle denmektedir : " Kurulduğundan bugüne kadar parti Genel Merkezi'nin malf kaynakları çok dar olmuştur. Kasım 1962 tarihinden bu yana, Genel Merkez'in masrafları tertip edilen iki resim sergisinin geliriyle, İstanbul İli'nden alınan avanslar, üyelerin kira için yaptıkları bağışlar ve üyelere alınan ~~xxxxxx~~ borç paralarla karşılanmıştır. Kira yükümüz ağırdır; üyelere aldığımız aylık bağışlarla bu masrafı karşılamaya çalışıyoruz. Kırtasiye, yolculuk gibi giderler azami dikketle sarfedilmesine rağmen tuturları merkezimiz için hayli ağırdır. (...) Bütçe açığımız 3.975 Lira'dır. Bugüne kadar İstanbul hariç, Genel Merkez, hiçbir ilin malf desteğini almamıştır. İstanbul ve İçol illeri hariç, diğer iller malf raporlarını yollamamışlardır. Partimizin örgütlenme gücünü arttırabilmek için önümüzdeki devrede geniş bir bağış kampanyasının açılması zaruridir. "

4 - GÜLTEPE OLAYLARI

Kurulmasından kapatılmasına kadar geçen on yıllık sürede, TIP'e karşı egemen sınıfların çeşitli tepkisi olmuştur. Bunlardan biri de, kendilerine bağlı örgütleri Parti toplantılarına " taşlı - sopalı " saldırıya geçirmektir.

Taşlı-sopalı saldırıların ilki, 11 Kasım 1962 günü, TIP'in düzenlediği " Beyazsaray " toplantısına yönelmiştir. 9 Aralık 1962 günü İstanbul İli Şişli İlçesi'nin Gültepede/yapılan açılış töreninin, taşlı-sopalı bir saldırıya uğraması ve ilçe'nin basılması "Gültepe Olayları " diye anılır. Parti, saldırıların üzerine gitme güçlülüğünü ve militanlarının bir avuç olmasına rağmen kararlılığını. Gültepe olaylarında göstermesini bilmıştır. Büyük kentler dışında örgütlenmeyi bir süre durdurmasına rağmen, Gültepe Olaylarının asıl önemi verdiği politik sonuçlardır.

İstanbul İli açılış töreninin yerini ve saatini bir gün evvel Şişli Kaymakamlığına bildirerek ,11 Kasım 1962 günü Beyazıt Beyaz Sarayda toplantıya saldırıların , Şişli İlçesinin açılışına da saldırı için hazırlık yaptıklarının haber alındığı iletilmiştir. Gerçekten bir kaç gecedir " Komünizmle Mücadele Derneği ", " İlim Yayma Cemiyeti " gibi belli örgütlere bağlı ve gazetelerin deyimiyle " kendilerini mukaddesatçı ve milliyetçi gençlik " olarak tanıtanlar Gültepedeki kahveleri dolaşmaya başlamışlardır. 9 Aralık 1962o günü de, sabahdan itibaren, daha evvel Beyaz Saray olaylarında dağıtılan beyannamenin benzeri bir beyannameyi da dağıtmaya koyulmuşlardır. Beyaz Saray Olaylarında uygulanan yöntem, önce beyannameler dağıtıp, kapıda belli sloganlar söylendikten sonra, toplantı yapılan binaya hücum etmektir. Zaten Beyazsaray'da ve Gültepe'deki Saldırı ganlar aynı kişilerdir; Parti militanlarının da aşağı yukarı aynı olduğu gibi.

Dağıtılan bildiri şöyledir :

" İşçi Vatandaş Aldanma

Son günlerde, İşçi Partisinin açtığı her yeni şubesinde ve açık oturumlarda konuşan bir adam var. Stalinvari bıyıkları ve tevir-ları ile kendisini vatanperver Türk işçisinin müdafii sanan bu zavallı, ipleri Moskovada oynatılan bir kukladır. Mehmet Ali Aybar adındaki bu be baht dün olduğu gibi, bugün de en yakın akrabasıvatan haini Nazım Hikmetin (32) "Doğu Almanya'daki " kızıl "Bizim Radyo "sunun yayınlarına paralel faaliyette bulunmaktadır.

On gün evvel gizli olarak neşrettikleri ve yalnız kendi adamlarına imzalayarak verdikleri beyannamelerde bakınız ne diyor: Büyük fabrikalar, madenler, bankalar, büyük taşıtlar, dış ticaret, toptan dağıtım işleri devletleştirilecektir...

(32) Mehmet Ali Aybar ile Nazım Hikmet'in yakın akraba olduğu sık sık söylenmiştir. Aslında " Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, - Nazım Hikmet'in - annesinin teyzesinin torunudur. " Bu Dünyadan Nazım Geçti, Vela Nureddin, İstanbul, 1965, s.34.

Esasında ise bu demektir ki, her şey komünist sistemdeki gibi olacak işçisi, esnafı, çiftçisi hasılı bütün vatandaşlar köle gibi çalışacak Moskof uşakları saltanat sürecek.

M. Ali Aybar'ı biraz daha iyi tanımak için Türkiye Gizli Komünist partisine ait zabıtlardan çıkarttığımız şu satırları beraber okuyalım : "Maznun Ulvi Uraz karısı ile İsviçreye gittiğinde Gün Togay, Ulvi Uraz'a 1 500 lira vererek bunu Nazım Hikmetin karısına vermelerini rica etmiş ve maznun bu parayı orada kendi ihtiyacına sarf ettikten sonra yurda dönünce, harcırahından bu parayı ayırmış ve karısı Selçuk Uraz, Abidin Dino'nun kendilerine itimat edilmesi için verdiği bir seramikle 1 500 lirayı MEHMET ALİ AYBAR vasıtası ile Münevver Ran'a göndermiştir. " Münevver Ran, kızıl köpek Nazım Hikmetin karısıdır. İşçi müdafii olarak geçinen Mehmet Ali Aybar da kızıl uşak Nazım Hikmetin yeğenidir.

Komünist ik suçundan iki defa mahkum olan Mehmet Ali Aybar Moskovanın emrine uyarak Türkiye İşçi Partisinin yukarı kademelerini Adnan C. Gil, Behice Boran ve benzerleri gibi eski ve yeni sicilli, sicilsiz komünistlerle doldurmuştur. Bunun en parlak delili, bütün komünist radyolarının İşçi Partisi lehinde durmadan yayında bulunmalarıdır. (Bizim radyo, Budapeşte Radyosu, ve Moskova Radyosu gibi.)

Türk Milliyetçileri vatansever Türk işçilerinin daima yanındadır, onların hak ve hürriyetlerinin korunmasına, hayat şartlarının daha iyi düzenlenmesine taraftardır. Kızıl hainler tarafından istismar edilmesinde daima karşısında ve vatansever Türk işçisiyle beraberdir.

Milliyetçi işçilerimizin kendi partilerine sızmış olan vatansız Allaksız ve vicdansız Kızıl Moskof uşaklarının tasviye edileceğinden eminiz. Bu mücadelede Türk Milliyetçi gençliği kendilerine daima yardımcı olacaktır.

EY TÜRK İŞÇİSİ

Moskof uşaklarına, komünist köpeklerine inanma, aldanma ve başlarını her gördüğün yerde ezmesini bil.

Vatan, millet ve tarih önünde Milliyetçi Türk işçisinin komünistlere karşı mücadeleye davet ediyoruz.

Yaşasın Milliyetçi Türk İşçisi !

Milliyetçi Türk Gençliği "

Bu bildiri dışarda dağıtılırken, İlçenin açılış konuşmasını yapan İl Başkanı Selek " Şişli İlçe lokalinin burada açmamızın sebebi vardır. Gültepe insafsızca sömürülenlerin gecekondulu mahallesidir" diyor. İlçe Başkanı Rasih Nuri İleri'den sonra "Kahrolsun Komünistler " sesleri arasında konuşan Genel Sekreter Arsal : " Dışarda gürültüler var .Türkiye zannediyorum ki bir devlettir. Bu devletin bir Anayasası vardır. Bu Anayasa halk tarafından kabul edilmiştir. Dışarda havlıyanlar Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına hakaret etmektedir. Bize komünist diye bağırıyor Polis var, Milli Emniyet var, gizli teşkilatlar var. Bizim ne olduğumuzu bu teşkilatlar kolaylıkla bilebilirler. ve meydana çıkarabilirler. Bu gürültünün sebebi, kırk küpün en altındakinin çektiğimizdendir. Bu sokakta gördüğünüz Faşizmin ta kendisidir. Dört yüz yıllık bir devleti sürü haline getirmek istiyorlar. "

Arsal bu konuşmayı yaparken, tuhaf bir rastlantı, Arsal'ın arabasının üzerine çıkmış biri de şöyle diyor :

" Bunlar kimdir arkadaşlar. Bunlar Türk işçisinin haklarını savunmak isteyen ve ipleri Moskova'da olan bir takım kuklaldır. Beyan-namelerinde her şeyin komünistleşeceği belirtilmektedir. Biz gençlik olarak, Türk işçisi olarak Moskova uşaklarının serpmek istedikleri tohumları attırmayacağız. Bu memlekette komünizm yaşamaz arkadaşlar. Onlara bu memlekette yaşama hakkı tanımayacağız. "

Bu konuşmadan sonra, içeri girmek için hücumla geçilmiştir. Fakat zaten dar olan kapının Parti militanlarınca tutulmuş olması ve kapının önünde bir kaç jandarma erinin bulunması yüzünden içeri girmenin imkânsızlığı görüldüncce, "komünistlere ölüm" sesleri arasında, dışardan binanın her iki cephesine taşlar atılmaya başlanmış ve bina taş yağmurunu tutulmuştur. Atılan taşlar, bir anda salonu karıştırmış ve herkez masaları, iskemleleri kendine siper etmeye başlamıştır.

Cumhuriyet Gazetesi şöyle yazmıştır :

"Dışardaki kalabalık gittikçe büyüyordu. Cıvardaki inşaatlardan birinden getirilen büyük bir merdiven toplantının yapıldığı binanın penceresine konulmuştu. Ancak harp filimlerinde görülebilen bir sahne idi bu. Pencereye ilk tırmananlardan biri binanın içine alınmış ve dövülmeye başlanmıştı. Fakat bu arada taş yağmuru dinmiyor, başlarını tutanlar birer köşeye çömelip kalıyordu. "Uşaklara ölüm, kahrolsun komünistler" diye bağırarlardı da bir grup, koç boynuzu şekline getirdikleri bir kalası kapıya vuruyor ve kırmaya çalışıyorlardı. "

Milliyet Gazetesi, olayın bundan sonrasını şöyle aktarıyor:

"Durumun karıştığını gören Jandarma Karakol Kumandanı, erelere hava ya ateş etmelerini söylemiştir. Havaya ateş, havayı bir süre yatıştırmış, fakat biraz sonra taş yağmuru yeniden başlamıştır. Saat 16.30 sıralarında bir genç topluluğa "komünistlere gereken cevabın verildiğini, gördükleri her yerde komünistleri ezmeye kararlı olduklarını bildirmiş ve dağılmalarynı " istemiştir. Saat 16.50 de Çevik kuvvet, olay yerine gelmiştir. Bina polis tarafından kordon altına alındıktan sonra partililer salonu terk etmişlerdir. Törene katılan Millet Partili emekli General Sadık Aldoğan da bir masayı kendine siper etmek suretiyle yaralanmaktan kurtulmuştur." (33)

Gece yazılan telgrafda Aybar, İnönü'ye Sayın Başbakan diyor du :

"Türkiye İşçi Partisi, Anayasanın teminatı altında ve bilhassa Anayasanın 56.maddesinin, varlığını demokrasi nizamı için vazgeçilmez bir unsur olarak tanıdığı bir muhalefet partisidir. Eğer Türkiyede Anayasa hükümlerine, bu Anayasaya göre, kurulmuş olan ve kanunlara riayetkâr olarak faaliyette bulunan bir muhalefet partisinin varlığını, haklarını ve hürriyetlerini ve bunun tabii neticesi olan teşkilatlanma gayretlerini, devlet otoritesini hiçe sayan zorbalardan tecavüzlerine karşı Hükümet Başkanı olarak korumakla mükellefsiniz. Bu hususu 11 Kasım'dan bu yana ikinci defa zati devletlerine hatırlatmak mecburiyetinde kaldığım için ciddi elem duymaktayım. Bu gibi hadiselerin, bundan böyle tekrarlanmaması için Anayasanın, Anayasaya uygun kanunların tam olarak uygulanmasının temini ile açık ihmalleri yüzünden bu müessif hadiselerin meydana gelmesine sebebiyet vermiş olan mesul idare emirleri ve müteceviz zorbalardan hakkında gerekli kanuni işlemin

(33) İlhan E. Darendelioglu'nun deyişiyle " Milletimizin mes'ud kaderini karanlıklara gömmek isteyenlerin suratlarındaki maskeyi rahatlıkla yırtmak onlarla daha müessir bir mücadele yapabilmek için içyüzlerini, tasavvurlarını ve içinde buldukları marksist metodları yakından öğrenmek için bir masum hüviyet içinde TİP'e giren " Cengiz Yamakoğlu, Gültepe'de başına gelenleri şöyle anlatmaktadır : " Beni can havliyle pencereden atlayıp kaçmak isterken yakaladılar. Üzerime gelenler sille tokat beni yere yıktılar. Rizeli hemşehrilerim " - Cengiz sen de komünist oldun da " diye rast gele vuruyorlardı. Beni çamura sokup, ayağıma vurdukları bir sopa ile de hastanelik yapmışlardır. Aralarında çok sayıda tanıdığım milliyetçi genç vardı. Onlar da gerçekten TİP'li veya solcu hatta komünist olduğum zannı içinde beni müdafaa etmiyorlardı. Nevzat Hatko, Ali Yaşar hafif hırpalandılar. Vatan gazetesi yazarı Fethi Naci ise korkudan sapsarı kesilmişti. Gençler dövecek adam arıyorlardı ama TİP'in ileri gelenlerini tanımadıkları için bir şey yapamıyorlardı. Beni de Gültepede oturan yüzlerce Rizeli hemşehrime çok çabuk tanıdı. Onlara daha önce de, bu partiye bir merak saikiyle girdiğimi, aslında solculuk, sosyalistlik hele komünistlikle uzaktan yakından alakam olmadığı gibi, anadan doğma bir vatanperver ve komünizmin karşısında ömrümün sonuna kadar mücadele edebilecek bir ruha ve karaktere sahip olduğumu duyuramadım . " Nural Cengiz Yamakoğlu, Ben Bir TİP'li İdim, İstanbul 1968, s.8 ve 31.

yapılmasına emir buyurulmasını saygılarımla rica ederim. "

Bir gün sonrada, TİP Merkez Yönetim Komitesi şu bildiriği yayınlamıştır :

"Dünkü vahşi tecavüz olayından sonra sormak mecburiyetini duyuyor Türkiye'de Anayasa hükümleridir? Kanun vardır mı? Vatandaşların canını, malını en tabii haklarını korumakla görevli bir hükümet, bir idare, bir emniyet teşkilatı vardır mı? Yoksa Türkiye'de orman kanununu hüküm sürüyor?"

İstanbul şehrinin ortasında Devlet otoritesini hiçe sayan bir zorba gurubu halkı, cana, mala, haysiyet ve şerefe yalın ve iftiralarla pervasızca tecavüze kışkırtır; beyannameler dağıtır; Anayasa teminatı altında kurulmuş ve kanunlar dairesinde faaliyette bulunan bir muhalefet partisine, Türkiye İşçi Partisine, bu zorbalar küfürle, taşlarla, sopalarla saldırırlar; Şişli İlçe Binamızın camlarını, çerçevelerini kırarlar; üyelerimize ve misafirlerimize kayalar, taşlarla hücum ederler; orta çağda muhasara altındaki kalelere tırmanır gibi duvara merdiven dayıyarak balkondan içeri girerler, bir çok vatandaşımızı ağır şekilde yaralarlar ve bütün bu feci olaylar cereyan ederken vak'a mahallinde yalnız üç beş jandarma eri bulunur ve bir gün önceden vak'a çıkacağı kendilerine haber verilmiş olan emniyet kuvvetleri ancak iki saat sonra vak'a mahalline gelir...

Hayır ! Bu olayların güpegündüz şehir ortasında cereyan edebilirdiği bir memlekette Anayasa'dan, insan haklarından, demokrasiden, açık rejimden bahsetmek ancak acı bir istihzadır. Gerçek şudur ki, Uşak'ta İnönü'nün başına atılan taş, bu gün büyümüş kaya parçaları haline gelmiştir.

Ne kimseyi ne kendimizi aldatmıyalım.

Sağ düyu sahibi tarafsız vatandaşlar, tarafsız aydınlar, kanun yolunda olan Türkiye İşçi Partisi'nin sopalar ve taşlarla hücumu uğramasına, insan haklarının ayaklar altına alınmasına kayıtsız kalacaklardır? Kendilerinin uyanık bekçiliğine emanet edilmiş olan Anayasanın uygulanmasını istemeyecekler midir?

Türkiye İşçi Partisi'nin amaçlarını, programını beyenmiyebilirsiniz; ona karşı olabilirsiniz; ama bu karşı oluş, kayalarla sopalarla olan fikirlerle olur.

Dün cereyan eden olaylar sanmayınız ki, yalnız Türkiye İşçi Partisini hedef tutmaktadır. Bu olaylar bir ay içinde dördüncü defa dördüncü defa tekrarlanıyor. İkisi Türkiye İşçi Partisine karşı yapılmışsa ikisi de Atatürk konfranslarına karşı yapılmıştır. Ve yarın, grev Kanunu ile birlikte, aynı şey Sendikalara karşı yapılacaktır. Ve C.H.P. muhalefette kaldığı takdirde aynı saldırılar C.H.P. kongrelerine karşı yapılacaktır. Atatürk'çü ve devletin başına karşı yapılacaktır. Çünkü bu olaylar Faşizmin gelişidir. Aldatılmasın. Dünyanın her tarafında Faşizm bu yoldan ve böyle bir sıra takip ederek iktidara gelmiştir.

Hem İnsan haklarına dayanan demokratik bir sosyal Devlet düzeni getirdik diyeceğiz; hem insan hakları sözleşmelerini imza edeceği hem de en iptidai İnsan Haklarını pervasızca çiğnemişleri, cana, mala kayalarla sopalarla tecavüz edenleri musamhamızla adeta teşvik edeceğiz. Hayır ! Medeniyet dünyasında bu samimiyetsiz oyuna yer yoktur. Eğer Hükum Anayasa'yı, Demokrasiyi, sadece nutukları süslüyen fakat uygulanmayan güzel sözler olarak kabul ediyorsa, bunu açıklamalıdır. Çünkü Anayasa bir tuzak değildir. Vatandaşa gerçekleri bilerek hareket etme imkânı verilmektedir. Hem demokratik Anayasa hem faşist zorbalıklar bir arada yürütülemez.

Aybar'ın Başbakan'dan "mesul idare emirleri hakkında gerekli kanuni işlemin yapılması" istemi sonuç vermemiş zamanın İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Uğur'un basın toplantısında verdiği cevapla yetinilmiştir.

Necdet Uğur, basın toplantısında "Yeni Anayasanın kurduğu demokratik hukuk devleti düzeni içinde bütün hürriyetler şehrimizde de kullanılmaktadır" demiş ve şöyle devam etmişti : "Ancak toplanma ve yürüyüş hürriyetlerinin gerçek amacı umumî efkârı kazanmaktır. Meydanlar ve sokaklar savunulmakta olan isteklerin ve fikirlerin artık mutlaka kabul ettirilmesi için başvurulan son çare olarak düşünmekten vazgeçmek lazımdır. Bugünkü toplanma ve yürüyüş hürriyetini kazanmak şöyle dursun, ilgisizliğe ve bıkkınlığa itmektedir. Bütün bu süre içinde İstanbulda olup bitenlerde, İstanbul Emniyet Teşkilatı, içinde bulunduğu imkansızlık ve güçlüklerden hiç bahsetmeden tarafsızlık ve ciddiyetle elden geleni yapmaya çalışmıştır. Her toplantı ve yürüyüş şehrin huzur ve emniyetini sarsan yanlış ve sorumsuz istikame alırsa şu ya da bu teşkilatı suçlandırmak hiç bir fayda vermeyecektir."

(34) Öte yandan, saldırılar Yurt çapında geniş bir tepki yaratmıştır. Örneğin olaylardan iki gün sonra Ağırnaslı, Cumhuriyet Senatosunda saldırganları şiddetle "takbih" etmiştir.

Gültepe olaylarından sonra, saldırganlardan altı sanığın cezalandırılması için İstanbul İl Yönetim Kurulu C. Savcılığına başvurmuştur. Öte yandan, Partili oniki üye için hazırlık soruşturmasına başlandı. Her iki kovuşturmada sonuçsuz kalmıştır. (35)

Gültepe olayları politik açıdan iki sonuç vermiştir:

B i r i n c i s i , Başbakan İnönü ile TIP'ni temsil eden bir heyet konuşmasından doğmuştur. Bu konuşma, Parti Genel Başkanlığının 14.1.1963 günkü " Teşkilata Genelge " sinde ~~ayrık~~ aktarılmaktadır :

"Gültepe olayları üzerine partimizi temsil eden ve Genel Başkan'ın Başkanlığında Orhan Arsal, Kemal Türkler, İhsan Üngör, Kemal Nebioğlu, Saadettin Özkarabay ve Rasih İleri'den kurulu bir heyet Başbakanı ziyaret etmişti. Bizi Sayın Başbakandan randevü istemeye zorlayan olayları biliyorsunuz.

Başbakan heyetimizi 22 Aralık cumartesi günü kabul ettiler. Sayın İnönü ile yarım saat görüştük. Kendilerine demokratik Anayasa nizamını tehdit eden tehlikenin hızla büyüdüğünü anlattık. Sadece T.İ.P. ye yönelmiş gibi görünen saldırıların, aslında Atatürkçülüğü, bütün ilerici zinde kuvvetleri ve demokratik Anayasa nizamını hedef tuttuğunu açıkladık. Dünyanın her yerinde Faşizmin aynı taktiği kullandığını, Komünizm tehlikesini öne sürerek demokratik kuvvetleri parçalayıp birer birer ezme suretiyle iktidarı ele geçirdiğini belirttik. Sayın Başbakan'dan Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanmasını istedik. Emniyet kuvvetlerinin 11 Kasım ve 9 Aralık olaylarında haklı ile vazife yapmadığını, bir merkezden idare edildiğini anlaşılan intikamcı Faşist kuvvetlerin, bu ihmalden de cesaret alıklarını ifade ettik.

Sayın İnönü bizi büyük bir dikkatle dinlediler; sorular sordular. Bir de, Sayın Başbakan'ın ,demokratik Anayasa nizamını tehdit eden intikamcı Faşist kuvvetlerin yarattığı tehlikeyi, gördükleri intibalı uyandı. Sayın İnönü, konuşma esnasında, Anayasa teminatı altında kurulmuş, kanunlar himayesinde ve kanunlara uygun olarak faaliyet bulunan bütün partileri korumakla ve hepsine eşit muamele yapılmasını sağlamakla vazifeli bulduklarını, bir kaç kere tekrarladılar.

Sayın Başbakan'a, yeni Anayasa nizamının yerleşmesini, çağdaş medeniyete ulaşma çabalarımızın önemli bir merhalesi olarak gördüğümüzü söyledik ve Anayasayı hükümler kılma uğraşında olan bütün kuvvetlerin tabii mütefik olduğumuzu bildirdik; fakat emek gücünü temsil eden bir parti olarak da sorumlulukla karşılarında bulunduğumuzu arzettik. Anayasanın ancak bu şartla gerçekleştirileceğini ifade ettik.

Konuşmanın faydalı olduğunu sanıyoruz. Sayın İnönü tarihi bir şahsiyettir. İntikamcı faşist kuvvetlere körpe demokrasimizi çigneme fırsatı vermiyeceğini düşünürüz. "

Gerçekten de, taşlı-sopalı saldırılar konuşmadan sonra bir süre durmuştur.

sanıklara

(35) Bu saldırılardan ötürü, Caza kanunu'nun belli maddelerinin uygulanması için TIP, adli yollara başvurmuştur. Oysa, buran yanında, hizmet kusurundan doğan bu gibi olaylarda, doğrudan doğruya idare aleyhine Danıştay'da dava açma olanağı mevcut olmasına rağmen, bu yola gidilmemiştir.

Kanlı Pazar yürüyüşünde yaralanan Bogos Bedikyan vekili Av. Osman Fuat Toprakoglu tarafından İçişleri Bakanlığı aleyhine açılan davada, Danıştay 10. Dairesi şu Kararı (9.5.973 gün, Esas No:970/1517, Karar No:973/1460) vermiştir : "Emperyalizmi ve Sömürüyü protesto amacıyla 16.2.1969 günü Hürriyet meydanından başlamak ve Taksim meydanında sona ermek üzere düzenlenen yürüyüş sırasında Park Oteli önünde çıkan olaylara müdahale etmek isteyen toplu polislerinden bir kaçının o sırada orada bulunan davacının üzerine yürüyerek copla döğdükleri, başına ve vücudunun muhtelif yerlerine isabet eden darbelerle yıkılan davacının şuurunu kaybetmiş bir halde önce Şişli Çocuk Hastanesine kaldırılarak tedavi gördüğü ancak şikayetlerin devam etmesi üzerine 7.3.1969 tarihinde Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nöro-Psikiatri kliniğine yatırıldığı dosya içindeki raporların ve tanık ifadelerini havi tutanakla-

İ k i n c i s i, TİP ile Türk-İş arasında Parti'nin birinci kuruluş aneminden gelen ayrılık, Gültepe olaylarından sonra Turk-İş'in Ankara'da düzenlediği "Köminizmi Tel'in" mitingi ile kesin ve uzlaşmaz bir nitelik almış, çeşitli evrelerden geçerek Parti'nin kağanmasına kadar da sürmüştür.

Aslında Türk-İş miting kararını beyaz saray olaylarından sonra vermiş, fakat miting Gültepe olaylarından sonra yapılmıştır. Beyaz Saray olayları dikkat anılan ve "Faşist" güçlerin başması ile gelişen 11 Kasım 1962 tarihindeki toplantı, Gültepe olayları ile birlikte anılır. Aslında Beyaz Saray ve Gültepe olayları TİP'in güttüğü amaç yönünden ayrı nitelikte toplantılardır. Ama ne kadar ki, iki olay arasında geçen sürenin kısalığı ve toplantıların aynı yöntemle yapılması, bu iki olayı birlikte andırır. Beyaz Saray toplantısı ile amaçlanan ilerici tek bir cephenin güçlü hareketi"nin gerçekleşmesidir. Gültepe de Şişli ilçesinin açılışı ise TİP'in, Beyaz Saray olaylarında bağımsız örgütlenme hareketinin gereğidir. Teşli-sopalı saldırı ve buna karşı Parti'nin direnişi, bu iki olayı özdeşleştirmiştir. Türk-İş mitingi Gültepe olaylarından sonra, Ankara da 22 Aralık 1962 günü yapıldığı için olaya ve sonucuna burada yer verilmemiştir. Türk-İş 24 Kasım 1962 de yayınladığı bildiri ile "Köminizmi Tel'in" için Ankara'da 22 Aralık 1962 günü bir miting düzenlediğini şöyle bildiriyor:

"Milletçe amansız düşmanı bulduğumuz köminizmin, yurt çapında yayılmasına matuf kızıl ajanlarca gösterilen çaba ve bilhassa son zamanlarda menfi ideallere ulaşabilmek için kullandığı vasıtalar arasında, vatansever Türk işçilerini ve onların temsilcisi olan milliyetperver sendikalarımızı istismar ettiklerini gören Türk-İş Yönetim Kurulu, köminizmi tel'in etmek için en kısa zamanda Ankara'da bir miting yapmaya karar vermiştir."

Bir yandan Türk-İş'e bağlı sendikalar "Biz işçiler ne İşçi Partisi'ni ne o Partiyi kuranları ve nede köminizmi istemiyoruz", "Kızıl uşaklar", "O kızıl alçakların biz işçileri ne temsile ve nede istismar etmeye hakları yoktur" diyen bildirimler yayınlarken; öte yandan Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç Köministlere meydan vermiyen T.C.K.'nin 141 ve 142 nci maddelerinin daha da ırlaştırılmasını" istemiş ve şöyle devam etmiştir: "İşçi Partisi'ne girmiş olan köministler, Türkiyede son zamanda Marksist-Leninist kitaplarının okunması için çaba göstermektedirler. Bu emele ulaşabilmek için maslesef bir takım Hükümet üyelerimiz de maşa olmaktadırlar. Onlara şunu hatırlatmak isteriz ki milletimiz kızıl ajanlarca işçinin tertemiz bir emeli vardır. İşçiler hiç bir zaman Marks'ın politikasını gütmeyecektir. Bu yapacağımız mitingde ileri sürdüğümüz fikirler, mitingimizin konusu olacaktır. Bir takım sapık ideoloji sahibi olan kimseler huzurumıza teşhir edileceklerdir"(36)

Yukarıdaki raporun incelenmesinden anlaşılmıştır. Clayın yukarıda açıklanan şekline göre: "Gülmesi sebebiyle ciddi bir kafa travması geçirdiği Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Nöro-Psikiatri kursusundan verilen 5.3.1969 gün ve 734 sayılı raporda belirtilen davacının uğradığı elem ve acı karşılığı davalı idarenin tazminatla yükümlü tutulması idare hukuku ilkelerinin bir gereğidir."

Bu örneği geliştirirsek, hizmet kusuru teorisine göre, Uğur'un "İstanbul Emniyet teşkilatının içinde bulunduğu imkânsızlıklar ve güçlükler" yolundaki savunması, anonim bir kusurun ve sorumluluğun varlığı karşısında, gerekli müdahaleyi zamanında yapmayan idareyi sorumluluktan kurtaramaz.

(36) Yeni İstanbul Gzt., 29 Kasım 1962.

TIP ile Türk-İş arasında, Ankarada Nevzat Tandoğan meydanında bu çar-
çevede/22 Aralık 1962 günü yapılan miting ile su yüzüne çıkan sorunun politik kökeni, Çalışan
Partisi girişiminde saklıdır.

5- ÇALIŞANLAR PARTİSİ GİRİŞİMİ VE SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ

Birinci Kuruluş Dönemi'nin sonlarına doğru TIP'nin giderek yok ol-
duğu savı, 1961 yılının son aylarında "Yeni bir işçi partisi" nin kurulma
çabalarını yoğunlaştırmıştır. Bu çabaya karşı ilk tepki, doğal olarak TIP'den
gelmiştir. Aralık 1961'de TIP adına kurucularca Salih Özkarabey "Yeni bir
parti kurulmasının tam bir birlik halinde olmayan işçileri daha da parçala-
yacağını" söylemiş yeni bir işçi partisi kurmaya teşebbüs edecekleri TIP
saflarına çağırıştır.

Görünüm yeni kurulacak partiyle Türk-İş örgütünün bütünleştiği yo-
lundadır. Yeni kurulacak işçi partisi'nin adının "Sosyal Güvenlik Parti-
si" olacağını bildiren gazeteler, "Türk-İş'in bir yöneticisinin" ağzın-
şöyle yazmaktadır :

"Türkiye İşçi Sendikaları Federasyonu idarecileri ile bazı sendika
başkanlarının birleşerek kurmayı tasarladıkları partinin tüzüğünü hazırla-
mak üzere İsveç Sosyalist Partisi'nin ve İsrail'deki İşçi Partisi'nin tüzük-
leri getirilmiş ve bir ilmi komitenin tetkikine verilmiştir.

Sosyal Güvenlik Partisi'nin bünyesinde 293 Sendika, 24 Birlik ve
Federasyona dahil üç yüz binden fazla işçiyi toplıyan Türk-İş'in idareci-
leri kurmaktadır.

Bir buçuk aya kadar hazırlıkları ikmal edilecek olan partinin Vil-
yete kuruluş dilekçesi verdikten bir hafta sonra, bütün illerde teşkilatı
tamamlanarak açılışı yapılacaktır.

Parti kurma fikri işçilerden gelmektedir. Siyasi partilerin elinde
konularının halledilmediğini gören işçiler, birliklerinin liderlerine tazyik
yapmışlar ve her memlekette olduğu gibi Türkiye'de de işçilerin memleketin
siyasi hayatında söz sahibi olmalarını istemişlerdir." (37)

Dünya Gazetesinin yazdığına göre, Yeni Partinin kurucuları, partinin
-bütün çalışanların- partisi olmasına gayret edildiğini açıklıyorlar. Bed-
ve fikir işçileri, memurlar, küçük çiftçiler ve sosyalizan eğilimli bütün
aydınlar partinin tabii taraftarı sayılıyorlar. (38)

Öte yandan Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, partinin gerekçesini
belirliyordu :

"Siyasi partilerimiz, kurucu Meclise tarafımızdan gönderilen temsil-
miktarı kadar dahi üyenin meclise girmemesinde ittifak etmişler, hatta
direnmişlerdir. Bu hal, üzücü olmakla beraber, bizlerin bir siyasi parti
etrafında toplanmamızın gerektiğini göstermesi yönünden çok faydalı olmuş-
tur."

Sonradan "Çalışanlar Partisi" diye anılacak bu partinin kurulması
girişimiyle, TIP'in gerçekleştiren öznel ve nesnel koşullar arasında büyük
fark yoktur. Yalnız defa işçi sınıfı Türk-İş yöneticilerini, siyasal eyleme
TIP'in kurulduğu günlerden daha şiddetle zorlamaktadır. İşçi sınıfının eko-
nomik istekleri 1961 yılı boyunca, giderek artmış ve eyleme dönüşmeye baş-
lamıştır. İşçi sınıfı çoğu zaman, sendika liderlerinin değişik arzularına
rağmen grev, toplu sözleşme, ücretlerin artması ve sosyal güvenlik gibi sen-
dikal hak ve özgürlükleri için toplanma, yürüyüş, işi bırakma yada yavaş-
latma gibi eylemlere 1961 yılı boyunca sık sık başvurmuştur. 1961 yılının son
günü "Büyük Şehzadebaşı Mitingi"ni yapmıştır. (39)

(37) Cumhuriyet Gz., 6 Aralık 1961 .

(38) Dünya Gz., 7 Aralık 1961 .

(39) Türk-İş yöneticilerince, 31 Aralık 1961 günü yapılan ve işçi sınıfı
tarihinin en büyük mitingi olan "Şehzadebaşı Mitingi" yeni parti için de
gönderisi olarak değerlendirilmiştir.

TİP ile Çalışanlar partisi girişimi arasındaki temel fark, bu girişime özellikle Yön Dergisi etrafında toplanan kimi aydınlarca desteklenen küçük burjuva ideolojisinin hakim olmasıdır.

Yön Dergisinin ilk sayısı, Aybar'ın TİP Genel Başkanlığına gelmesinden bir buçuk ay önce 20 Ocak 1961'de yayınlanmıştır. Dergiyi, sonradan kendisinden çok söz ettirecek olan Doğan Avcıoğlu yönetiyordu. Başarılı ajitasyonlar yapacak olan Yön Dergisi'nin ilk sayısı, tanınmış yüzelli aydının imzasını taşıyan bir bildiriyle çıkmıştır. Bu bildiri, Derginin günlük gazetelerde çıkan ilânlarında "Yoksulluğu yenme" bildirisi diye nitelendirilmiştir: "Tanınmış politikacı, idareci, üniversite hocası, gazeteci, sendikacı, doktor, mühendis, avukat, yüzlerce aydın yoksulluğu yenme görüşünde birleşti." TİP'in kuruluş dönemlerinde, Parti'nin yönetici kadrosunda yer alan kişiler bildiriye imzalamamışlardır. Bildirideki isimlerin çoğu, giderek Parti'ye girmiş ve bazıları yönetici kadroya geçmiştir. "Yoksulluğu yenme" bildirisini imzalayanların çoğu, bildiriye sosyalist nitelikte görmüşler ve kamu oyununda da sosyalist bir bildiri olarak kabul etmiştir.

Yön Dergisi etrafında kümelenen sol eğilimli aydınlar, hemen yeni parti'yi özlenmeye başlamışlardır :

"Gönül ister ki, ortak bildiri etrafında toplanan aydınlar - aydınların politikacıları -, bildiride ortaya atılan sorunları, bir parti programı haline getirsinler. Devletçiliğin, ileri devletçiliğin, memleket koşullarına, memleket sorunlarına uygun adını koyup, köklü reformları ele alabilecek, ana sorunları çözümlenebilecek bir parti olarak ortaya çıkmak gerekiyor." (40)

Parti girişimi bu öneriyle birlikte gelişmiştir. Yön Dergisi'nin ikinci sayısında "Çalışanlar Partisi" adı ortaya atılmıştır. Dergi açısından temel sorun, Dergi etrafında toplanan aydınlarla Türk-İş arasında köprü kurup, bütünleşmektir :

"Seyfi Demirsoy'un sendikacılıkta tecrübeli ve işçi liderleri arasında ciddi olarak tanındığını bilenler, kendisinin Türk-İş Başkanı olması dolayısıyla işçi üzerindeki mânevi nüfuzunu da hesaba katarak partinin kısa zamanda kurulacağını umuyorlar. (...) İşçi liderlerinin çok dikkatli olmaları, işçi haklarının ve sosyal güvenliğinin yalnız işçilerden değil, fakat işçi dostu aydınlarla, işbirliği yapacak aydınları ve bütün emekçileri içine alan bir parti tarafından savunulabileceği unutulmamalıdır. Çünkü aneak aydınlarla işbirliği halinde partiyi bir fikri temel ve fikir düzeni üstüne kurmak mümkündür ki bunlar olmadıkça herhangi bir partinin uzun zaman yaşaması, diğer partilerden gelecek çeşitli tertiplere karşı koyabilmesi ve başarısızlıklara dayanması imkansızdır."

Öte yandan, kurucularınca yeni parti Türk-İş Temsilciler Meclisi'nin 62. yıllık toplantısında gündeme alınacak ve bir hafta sonra da, Çalışma Bakanlığı Kuruluş Kanunu hükümleri uyarınca toplanacak Çalışma Meclisinde gerçekleştirilecektir. Türk-İş liderlerine göre, TİP yeni parti'ye katılmakta güçlük çıkarmıyacaktır.

"Geride bıraktığımız haftanın son günlerinde Ankara'daki Türk-İş K Federasyonunun bir salonda cereyan eden görüşmeler Türkiye'de sosyalist bir siyasi hareketin doğuşu bakımından büyük önem taşıyordu. Toplantı Türkiye İşçiler Partisi'nin program ve tüzüğü kesin şekle sokmak amacıyla tertiplenmişti. Hazırlanan program ve tüzük ve taslakları oldukça kalabalık bir kur tarafından gözden geçirildi.

Türkiye İşçiler Partisi'nin kuruluşunda öncülüğü işçi liderleri yapmaktadır. Türkiye İşçi Sendikaları Başkanı Seyfi Demirsoy, Askeri İşçiler Sendikaları Genel Başkanı Ethem Ezgü, Teksiz'den Celal Beyaz aynı sendikaların genel sekreteri eski Kurucu Meclis Üyesi Kerim Akyüz, yine Kurucu Mecliste bulunmuş işçi liderlerinden Tekin Çullu, gazeteci Kemal Süker, Bekir Çiftçi öncüler arasındadır. Ancak işçiler, giriştikleri hareketin sadece işçi zümresine münhasır kalacak bir teşkilatlanma olarak kalmasını istemeyen ve gayet haklı olarak mühim olduğu kadar geniş bir "Çalışan" kütleyi Parti saflarında birleştirmek amacını gütmektedirler. Şimdiden Cumhuriyet Senato-

üyeleri Burhanettin Uluç ve Cevat Açıkalın gibi sosyalist fikirlere yakınlıkları bilinen kimselerin Parti kurucuları arasında yer alacağı söylenmektedir. Ancak, harekete öncülük edenler, rastgele adlarla kurucular listesini şişirmektense, bu davaya gerçekten inanmış olanları Parti çatısı altında birleştirmek noktasında kararlıdırlar. Partinin kuruluşunda fikir, adından önce gelmektedir. Bunun içindir ki kurucular listesi, ancak kuruluş tarihi olarak test edilen 19 Mayıs'ta belli olacaktır. O gün, kuruluş dilekçesini bir gün önce Vilayet'e sunmuş bulunacak olan kurucular, Ankara çevresinde partiye katılmaya karar veren işçilerle birlikte, Ankara sokaklarından kalabalık bir heyet olarak geçmek ve Anıt-Kabir'e çelenk koymak niyetindedirler. Aynı hareketin, daha sonraki bir tarihte ilerde hep birden kurulacak olan mahalli teşkilâtlar sırasında da tekrarlanması ve kuruluşu mümkün olduğu kadar bir kütle hareketi mahiyeti verilmesi düşünülmektedir. Ancak başlangıçta, Parti'nin savunacağı görüşe yakınlıkları bilinen kimseler de, parti programı ve tüzüğü hakkında görüşleri alınmak üzere, danışma toplantılarına çağırılmışlardır. Bunlar arasında Çalışma Enstitüsü Müdürü Melih Koçer, Doğan Avcıoğlu ve Siyasal Bilgiler Fakültesi mensuplarından Sadun Aren, Muammer Aksoy, Türkkaya Ataoğlu ve İzzet Soysal da bulunmaktadır."

Öte yandan TİP'e gelince "İşçi Partisi idarecileri, teşkilâtlarının zayıf noktasını da çok iyi bilmektedirler. Parti, başlangıçtan itibaren, sadece bir işçi hareketi olarak doğmuş, diğer kütlelere hitap edemediği için, fazla gelişmek imkanını bulamamıştır. Ankara'da hazırlıkları yapılan Çalışmalar Partisi, ilk günlerden itibaren başka bir tutum içindedir ve başka zümrelere de hitap edebilmenin yollarını araştırmaktadır. Sadece işçi kütleleri bakımından, Ankara'daki kurucuların imkanları daha geniş benziyor. Konferansyon yoluyla ve Seyfi Demirsoy'un Türkiye'nin her tarafında saygı gören ismi sayesinde, ilk safnadaki teşkilâtlanmanın, bir hayli hızlı gitmesi muhtemeldir. Bu şartlar altında, normal olan, İstanbul ve Ankara'daki her iki kuvvetinde birleşmesi ve kuvvetli tek bir cerayan halinde ortaya çıkmasıdır. İstanbul'daki kurucular, bu durumu takdir ettikleri için, birleşme hareketi büyük önem vermektedirler. Nitekim, Çalışma meclisi sırasında, Ankara'ya gelen Avni Erakalın, İbrahim Çetkin, Rahmi Eşsizhan, Mevlüt Acımaç, Cemalettin Kanak ve Muzaffer Daysal gibi üyeler, yakınlaşma konusunda ilk temasları yapmışlardır. O zamanlar bazı meselelerin şimdi giderilmesi ve yeni teşebbüsle sonunda, Türkiye'de sosyalist hareketin büyük bir hamle olarak doğması muhtemeldir. Çok değerli kimseleri bünyesinde topladığı halde, bir türlü gelişme imkanı bulamayan talihsiz Türkiye Sosyalist Partisi'nin de katılmasıyla ortaya çıkacak olan böyle dinç bir teşkilâtın, şimdiye kadarki eksiklikleri yenmesi mümkündür"(41)

Önce "Yapılan toplantılarda TİP yetkilileri, partinin bütün yönetim kadrolarını boşaltacaklarını ve yeni parti kurucularını bu mevkilere getirmeye razı olduklarını bildirmiş, hatta yeni bir program ve tüzük hazırlanmasına da razı olacaklarını anlatmış, işçilerin iki ayrı işçi partisinde parçalanmasının önlenmesi için her fedakarlığa katlanacaklarını belirtmişlerdir. TİP yetkilileri, yeni bir parti kurmadansa kurulmuş ve iyi kötü bir adı ve örgütü olan TİP'te toplanmayı sonuna kadar savunmuşlardır."(42)

Fakat Türk-İş liderleri bütün Türkiye'yi birden saracak büyük ve güçlü bir partiyi gerçekleştirmiş gözüyle bakmakta ve ne TİP'i ve nede Parti'de Aybarla başlayan yeni girişimi önemsemektedirler; TİP'in kendini fesh etmesini istiyorlardı.

Yön Dergisi, yeni kurulacak kitle partisinin organlığına yapacak olan Avcıoğlu'nun benimsenmeye çalıştığı görüş "Sosyal adalet içinde hızlı kalkınma"yı gerçekleştirmektir. Avcıoğlu için sosyalizm, daha iyisi olmadığı dengelenen rasyonel kalkınma yöntemi olduğu içindir ki savunulmaktadır.

Yön'un ve Türk-İş liderlerinin gün meselesi saydıkları Çalışmalar Partisi'nin kurulması gerçekleşmedi:

"Ne olduysa Ankara'da Türk-İş Temsilciler Meclisi toplantısı sırasında oldu. Yapılan konuşmalarda işçilerin bir tek siyasi parti çatısı altında

(41) Yön Der., 11 Nisan 1962

(42) Kemal Sülker, 100 Soruda Türkiye'de İşçi Hareketleri, İstanbul 1973, s.150.

toplantılması fikrine degen her sözün 450 sendika başkanı tarafından çilginca alkışlandığını, akşamları bir kahvehanede yapılan toplantılarda bu fikrin kuvvetle desteklendiğini gördünüz. Yavaş yavaş konuşmalarınızın şekli değıti. Demirsoy, Hepbir ve arkadaşlarıyla yeni bir parti kurmak yerine TIP'in desteklenmesini istemeye başladınız. sözü -madem tek bir parti içinde toplanmayı arzuluyorsunuz, işte hazır ve kurulu bir Türkiye İşçi Partisi varken yeni parti kurmak da ne?- demeye getirdiniz. TIP'in istenen ve özlenen partinüviyetinden çok uzak bulunduğunu yine unutmaya kalkıştınız.(...) Yeni partinin öncüsü arkadaşlarımıza karşı uygunsuz ithamlara kalkıştınız veya kalkışmasına seyirci kaldınız.

Bu ithamların en başlıcası, yeni partinin bir muvazaa partisi olduğudu. açık söyleyelim, bu ithamın altında gizlenen ilişkin parti CHP dir." (43) , (44)

Gerçekten TIP'li sendikacıların, Çalışanlar Partisi girişimine karşı uzun süre yürüttükleri direnme başarılı olmuş ve olumlu sonuç vermiştir. TIP'li sendikacılar ve özellikle Kemal Türkler Partisini korumayı bilmiş, Çalışanlar Partisi daha kurulmadan yok olup gitmiştir. Türk-İş liderleri için Çalışanlar Partisi girişiminin barasızlığı politik açıdan acı bir yenilgi olmuştur.

Çalışanlar Partisi'nin kurulamamasının verdiği sonuçlar şunlardır: Birincisi, İşçi Sınıfının öncülüğü sorununda tartışmalar bir süre durmuştur.

İkincisi, sosyalist cephede TIP legal mücadelede tek parti olarak kalmıştır.

Üçüncüsü, Çalışanlar Partisi girişimi TIP kurucularının yeni atılım yapması ve aydınlarla işbirliğini gerektirmiş, giderek Aybar'ın Genel Başkanlığa getirilmesinde etkin olmuştur. (45)

(43) Yön Der.,

(44) Kemal Sulker'in kanaatine göre, "Çalışanlar Partisi teşebbüsü, bir kısım sendikacılara parti kurmanın güçlüğü anlatmak isteyenlerce desteklenmiştir. Partinin kurulması güçlükleri deneyle işçilere anlatılacak ve bazı cuntacı sendikacıları kendi saflarına çekmeyi başaracaklardı. Ama daima demokratik düzenden yana olan işçiler bu teşebbüsü, gerçekten bir siyasi partiyi kurma olduğunu kabul ettikleri bu girişimi desteklemiş, fakat sonuç alınmayınca demokratik olmiyan fikirlere -cazip de görünseler- yanaşmamışlardır".

(45) Öncü Gezetesinin, son zamanlarda, yeni sosyalist partiler kurma yolunda çalışmalar yapıldığına dair çıkan söylentiler hakkındaki sorusuna karşı Aybar 19 Ağustos 1962 de şunları söylemiştir:

"Hiç kimseyi bir parti kurmak hakkından mahrum edemeyiz. İsteyen vatandaşlar istedikleri partiyi kurarlar. Yalnız birinci meselemiz bütün ilericilerci elamanları ve toplumcu aydınları bir tek cephe halinde toplamaktır. Çünkü toplumumuzun bugün için temelli gelişmesi, ilericilik ile gericiliğin çelişmesidir. Toplumdaki temel çelişme olan işçi-işveren çelişmesi zaman zaman ikinci plana geçebilir ve kısa bir zaman için ön plana geçebilir. Meselâ Avrupa'da Faşizm çok büyük tehlike olduğu zaman derhal cephe birlikleri kurulmuş ve Cumhuriyetçi, demokrasiye inanmış insanlar bir cephede birleşirler. Böylece işçi ve işveren çelişmesi kısa bir zaman için de olsa ikinci planda kalmış olur. Bizde de öyle görünüyor ki, bugün toplumumuzun asıl gelişmesi, ilericilik ve gericilik arasındaki mücadeledir. Bu, yine işçi sınıfının öncülüğü etrafında teşkilatlanmak suretiyle etkin olur. Bir toplumcu aydınının mes'eleyi böyle konuşması lâzımdır. Bu takdirde bu cephe birliğini bozacak hareketlerden suretiyle sakınmak gerekir."

Bu metinden anlaşıldığına göre Aybar, toplumdaki temel çelişki olarak gördüğü işçi-işveren çelişmesinin ikinci planda kalmasını öneriyor ve Türk toplumunun 1962 yılındaki "temelli" gelişmesinin de ilericilik ile gericiliğin gelişmesini olduğunu düşünüyor. Aybar'ın bu görüşü için bkz.: Aybar a.g.e., 208, 224.

Sosyalist Kültür Derneği, Yön Dergisi etrafında 1962 yılı sonunda kurulmuş ve dar bir gelişim göstermiştir.(46) Sosyalist Kültür Derneği ile TİP ilişkileri daha başlangıçtan olumsuz ve sert olmuştur. Burada da bu ilişki üzerinde durulmuştur :

Sosyalist Kültür Derneği'nin çağrısı üzerine TİP'i temsilen 15-16 kişilik bir heyet 15.Ağustos.1962 günü İstanbul'da Vatan gazetesinde toplanılmıştır. Toplantıyı Avcıoğlu yönetmiş ve sonradan çoğu Parti'ye girecek Üniversite öğretim üyeleri ve yazarlar da katılmıştır.Tartışmalar, Derneğin amaç maddesi üzerinde olmuştur. Derneği kuracak olanların savunduğu görüşe göre, amaç maddesi Tüzükde açık, seçik ~~tanımlanmamalı~~ tanımlanmamalı, unsurları belirlenmemelidir. Bu madde liberal görüşlü aydınları da üyeliğe alabilecek biçimde düzenlenmelidir. TİP'liler bu konuda taviz verilmesine karşı koymaklardır. Bazı üniversite öğretim üyelerinin de katıldığı bu görüşe göre, sosyalizm'den ne anlaşıldığının dernek tüzüğünde açıklıkla tarif edilmesi şarttır. Ve bu tanım, TİP'in karakter maddesine paralel olmalı ve işçi sınıfının öncülüğü , mutalaka Derneğin amaç maddesinde belirlenmelidir.(47)

Avcıoğlu partililerin görüşlerinde direnmeleri üzerine, Ankara'daki arkadaşlarına durumu bildirmek ve sonra daha geniş ^{müsterek} bir toplantı yapmak üzere, toplantıya son vermiştir.

Dernek kurucularıyla Parti arasında başka bir ortak toplantı yapılmamıştır. Fakat bu ara Parti üyesi de olan ve Derneğin kurucularından Türkkaya Ataöv , 7 Aralık 1962 günü Genel Başkana yazdığı mektubunda, Dernek kuruluşunun son safhaya geldiğini bildirmekte ve TİP'li aydın ve sendikacıların Derneğe kurucu üye olarak katılmalarının istendiğini bildirmiştir. Bu isteme Parti'nin verdiği karşılık şaşırtıcı olmuştur: " Merkez Komitemiz 63 arkadaşımızın kurucu sıfatiyle S.K.D. müteşebbislerine teklif edilmelerini kararlaştırılmış ve keyfiyet tellerle S.K.D. müteşebbislerinden Sadun Aren, Türkkaya Ataöv, Mütaç Soysal , Doğan Avcıoğlu'na ayrıca Ankara İl Başkanlığımıza bildirilmiştir. "

Buna karşı, Sosyalist Kültür Derneği'nden alınan 11 Ocak 1963 günlü yazıda şöyle denilmektedir " Dernek bağımsızdır ve siyasi değildir. Derneğin bu görevini rahayça ve hakkıyla yerine getirebilmesi için, her hangi bir siyasi teşekkülün organı olduğu inancını verebilecek hareketlerden kaçınmayı lüzumlu görüyoruz. Bu sebepten muterem Partinizin Yönetim Kurulu kararı ile parti üyelerinden bir grubun kurucu olmaları derneğin mahiyetine uygun düşmemektedir. "

(46)Sosyalist Kültür Derneği'nin kurucu üyelerinden bazıları şunlardır: Osman Nuri Torun (Genel Başkan), Necat Erder (Genel Sekreter), Seyfi Demirsoy, Recai İskenderoğlu, Niyazi Ağırnaslı, Sırrı Hıcaoğlu, Fakiş Özlen, Burhanettin Uluç, Doğan Avcıoğlu, Sadun Aren, Türkkaya Ataöv, Şevket Süzeyyo Aydemir, Cemal Reşit Eyüpoğlu, Müşerref Hekimoğlu, Aslan Başer Kafaçoğlu, Tarık İkinci, Yahya Kanbolat, Gülten Kazgan, İdris Küçükömer, Mahir kaynak Hilmi Özgen, Mehmet Selik, İlhami Soysal, Müntaz Soysal, Atilla Karaoşmanoğlu, Cahit Tanyol.

(47) Sosyalist Kültür Derneği'nin amaç maddesi şöyledir : "Madde 2 - Emegi toplumun temel değeri sayan Sosyalist Kültür Derneği, her türlü sömürçülüğü ortadan kaldıracak olan gerçek bir demokrasi düzeninin kuruluması için gerekli koşulları bilim ışığı altında inceler, böyle bir düzenin kültür temellerini araştırır ve bunların yayılmasına çalışır. "

" Türk sosyalistleri, sosyalizmi, demokratik bir düzen içinde hızlı, sömürücü olmıyan dengeli bir kalkınmanın tek yolu olarak görmektedirler." Sosyalist Kültür Derneği'nin 8 Ocak 1963 günlü ilk Bildirisinden.

TİP Genel Merkezi Dernekten arzuladığı bu cevabı aldıktan sonra, 22 Şubat 1963 günlü "Teşkilâta Genelge" sinde partililerin Sosyalist Kültür Derneğine üye olmalarını dolaylı olarak yasaklamıştır:

"Dernek yöneticilerinin ödevlerini rahatca ve hakkıyla yerine getirebilmeleri için, partili arkadaşlarımızın Dernek çalışmalarını dışardan izlemeye ve Sosyalist Kültür Derneğinin emekçi Halkımıza yararlı olmasını denetlemeye yetinmeleri uygun olacaktır.

Hernekadar kurucu olarak teklif ettiğimiz arkadaşların şahsen müracaat ederek Derneğe üye olmalarının mümkün ve memnuniyet verici olduğu ileri sürülmekte ise de, siyasi bir teşekkülün organı olmak şüphesi uyandırmak bakımından, kurucu olmakla sadece üye olmak arasında çok önemli bir ayırım yapılamayacağından, yani bu yakıştırmayı yapacak olanlar bunu yine de yapabileceklerinden, bu cümlelerin maksatlı olduğu düşünülemediğine göre, bir nevi formülü olduğu açıktır."

TİP Genel Merkezinin Sosyalist Kültür Derneğine karşı aldığı tavır temeldeki politik nedeni, Derneğin siyasi bir partiye dönüşeceğinden korkusudur. Aybar'ın imzasını taşıyan TİP Genel Başkanlığının 14.1.1963 günlü "Teşkilâta Genelge" sinde bu duygu açıkça görülmektedir:

"S.K.D. nin kuruluşundan önceki günlerde bazı dergi ve gazeteleri bu konu ile ilgili olarak yayınladıkları yazıları da hatırlatmak yerinde 21 Aralık 1962 günlü Vatan Gazetesi (yeni partililer) başlıklı yazısında şunları yazmaktadır: "A.P. nin bir sağ parti olarak belirmesi karşısında onun yamacına bir sol parti de konmak gerekiyor. T.İ.P. nin rağbet bulmaması, bu ihtiyacı günden güne körüklemektedir... Sosyalist Kültür Derneği, tarihi gelişim içinde, yavaş yavaş yerini bir sol eğilimli İşçi Partisine terk edecek. Kurulacak İşçi Partisinin bazı çevreleri ürkütmemesi, güven vermesi ve tehlikesiz olması da istenmektedir. Bu çevreler her sol hareketten çok korku duymaktalar ve sosyalizmi memleketimizdeki sol eğilimli çaraperestlerin eline bırakmak istememektedirler. Sosyalist Kültür Derneği kurucularının isimlerinin açıklanması, bilhassa C.H.P. ye güven vermiş görünmektedir. Adları fazla kirlenmiş solcuların bu parti içinde yer almamaları da bir başka bakımdan teminat sayılmaktadır. Akli erenler, her sol kaymanca memleketimizde rağbet bulacağını ummaktadırlar. Bu yönden de solu kontrol bulundurmamak istemektedirler. Derneğin başında bulunanlar, CHP'nin mutemet adamlarıdır"

Daha önce 1 Ekim 1962 günlü Akis'te Metin Toker şunları yazmıştır: "Plancılar, bugün teknisyen olarak istifa etmemişlerdir. Plancılar bir siyasi görüşte oldukları ve hükümet o görüşü benimsemediği için görevlerini terketmişlerdir. Fakat görüşlerini, siyasi bir cephenin içinde savunmaya devam ederlerse, Türk politikasının sol kanadına ve dolayısıyla memleketimize büyük hizmet edeceklerdir... Türkiye'de ciddi bir sosyalist parti, ancak Meclis'ten kitleye doğru kurulur. Bunun dışındaki her çaba, ya bir oyun, ya bir hayaldir. Tabii Senetörlerin içinde, plancıların solculuğu gibi solcu fikirler taşıyanlar mevcuttur. Bunlar, bir kadro teşkil edebilirler ve sosyalizmin siyasi kuvveti olurlar. Plancılar ve bir takım genç aydınlar, plancının siyasi görüşünü çizmelidirler."

12 Ocak 1963 Günlü Akis'te de S.K.D. hakkında şunlar yazılmaktadır: "Milli sıhsatlı bir solun itibarlı tarzda teşekkülünün yolunu siyasi görüşleri bu olan aydınlar anladılar. Sosyalist Kültür Derneği, bir iadei itibar çaresi olarak ve doğru temeller üzerine doğru kimselerin idaresinde düşünülüp kuruldu."

Aynı istikamette yazılar Milliyet ve Tasvir gazetelerinde ve daha başka dergilerde de çıkmıştır. Hepsi de Sosyalist Kültür Derneği'nin yeni bir sosyalist parti kuruluşunda ilk adım olduğu noktasında birleşmektedir.

Beri yandan S.K.D.'nin bazı çevrelerce, özellikle C.H.P çevreleri tarafından güven veren kimseler tarafından kurulduğu belirtilerek, sosyalizmin böylece bu çevrelerin kanadı altında gelişme imkanlarını bulacağı ifade edilmektedir. Bu yorumlara inanmak lâzım gelirse, memleketimizde sosyalizm akımında, hâlihazırda çevrelerin menfaatlerine uygun bir şekilde ve onların müsaadesi nisbetinde yaşama imkanını bulacaktır. Medeniyeti bir oyun sayan böyle bir görüşün benimsenemeyeceğini söylemeyi lüzumsuz sayarız.

Bu yorumların S.K.D. kurucularının, hiç değilse bunlardan C.H.P'ye yakın oldukları veya C.H.P.'li oldukları bilinenlerin niyet ve maksatlarını aksettirip ettirmedeği hususunda elbette bir şey söylenemez. Şüphe yoktur ki, sosyalistlerin dilinde, plancıların dilinde, plancıların dilinde, plancıların dilinde...

mürücutlerin yararına bir iş olacağını pek iyi bilirler. Çünkü, ikinci bir partinin emekten yana olan kuvvetleri böylece meydandadır. S.K.D. kurucuları ve yöneticileri, bazı çevrelerin derneklerine nasıl rol oynatmak istediklerini elbet fark etmişlerdir. Derneklerini böyle bir oyuna alet etmiş olduklarını düşünmek, herhalde yerinde olur kanısındayız.

Olaylar ve yorumlar işte böyledir. Bu yeni sosyalist kuruluşu partimiz şüphesiz sempati ile karşılamaktadır. İntikamcı, sömürücü ve ırkçı çevrelerin saldırgan bir kuvvet halinde tek bir cephe kurdukları şu günlerde demokratik, toplumcu ve ilerici kuvvetlerin bölünüp parçalanmaması ve dayanışma içinde işbirliği etmeleri şarttır. T.İ.P. , toplumcu ve ilerici hareketin birleşmesi yolundaki çalışmalarına devam edecek, asla bölücü ve parçalayıcı olmayacaktır.

Sadece aydınlar tarafından kurulmuş bu yukarıdan aşağıya toplumcu teşekkülün, yüzde 100 halkçı, aşağıdan yukarı toplumcu olan partimizle dayanışma halinde olmasını ve işbirliği etmesini dileriz."

Aybar'ın Sosyalist Kültür Derneği için söylediği "Yukarıdan aşağıya" deyimini, sonradan sol cephedeki siyasi hasımlarına karşı sık sık kullandığını göreceğiz.

TİP'in gücünü önemsemeyen Sosyalist Kültür Derneği, bu gücün altında ezilmiş ve bir süre sonrada varlığını yitirmiştir.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARŞİVİ
TÜSTAV

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANAYASAYA AYKIRI KANUNLARA DİRENİŞ

(28 Ağustos 1961)

TİP, Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı günden itibaren yürürlükte olan Anayasaya aykırı kanunların iptali istemiyle Anayasa Mahkemesinde davalar açma yetkisini kullanırken, bir yandan Anayasa hukuku açısından demokratik işlevini yapmış, öte yandan parti olarak "meşruluk" mücadelesinin önemli duraklarından birini gerçekleştirmiştir.

TİP'in ikinci kuruluş döneminin önde gelen sorunu, iptal isteminde bulunduğu kanunlardan öz varlığıyla derinden ilgili Ceza Kanunu'nun 141/1 ve 142/1.maddeleri kapsamına giren fiillerden dikkatle kaçınmaktır. Buna ilişkin olarak gelen sorun, Ceza Kanunu'nun bu hükümlerine karşı hangi ittifaklara dayanarak ve ne biçimde mücadele verileceğidir.

Birinci sorunu; genel görünümüyle Anayasa partisi olan TİP, (x) doğal olarak, Ceza Kanunu'nun söz konusu hükümlerine 27 Mayıs'tan sonra olağanüstü bir önem kazanan Anayasayı hukuksal alanda karşı çıkartmak ve Anayasayı savunmakla çözümlene yoluna gitmiştir. İkinci sorun; oluşup gelişmesinde TİP'in öncülük etmeye çalıştığı "demokratik geniş cephe"nin gerçekleşmesi için yapılan mücadelede saklıdır.

1- TCK 141/1 - 142/1.MADDELERİ ve BEYAZSARAY OLAYLARI

" Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı tarihten itibaren yürürlükte olan herhangi bir kanun hakkında, bu kanunun Anayasaya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılabilir. Bu halde iptal davası açma hakkı, Anayasa Mahkemesinin görevine başladığının Resmî Gazete'yle yayınlandığı tarihten itibaren altı ay sonra düşer. "

Anayasa Geçici Madde 9, fıkra 2.

TCK 141/1 ve 142/1.maddelerinin kökeni, faşizmin İtalya'da iktidara gelmesinden dört yıl sonra çıkartılan 25 Kasım 1926 tarihli ve 2008 sayılı özel bir kanundur. Bu kanun "Devletin Korunması İçin Özel Kanun-La Legge speciale per la difesa dello Stato" adını taşımaktadır. Ceza Kanunumuzdaki bu maddelerin asıl kaynağı ise, 1930 tarihli Rocco İtalyan Ceza Kanunu'nun 270 ve 272.maddeleridir. (1) Bu maddelerin faşist dünya görüşü bu felsefe ve görüşe dayanan faşist devlet ve toplum düzeni anlayışını sergilediği İtalyan Adalet Bakanı Alfredo Rocco ve ceza hukucusu Manzini'nin yazdıkları madde gerekçelerinde dile getirilmiştir. 141 ve 142.maddelerin 1 numaralı bendleri,

(1)İtalyan Ceza Kanununun 270.maddesi hükmü şudur : " Her kim Devlet topraklarında bir sosyal sınıfın diğer bir sosyal sınıf üzerinde cebren diktatörlüğünü kurmaya veya cebren bir sosyal sınıfı ortadan kaldırmaya veya her ne şekilde olursa olsun Devletin ekonomik veya sosyal yerleşmiş düzenini cebren yıkmaya yönelmiş cemiyetleri kurar, teşvik eder, yönetir ve düzenlerse beş seneden oniki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kanununun 272.maddesi aynı maksatla propoganda yapılması durumunu cezalandırmaktadır. 272.maddenin son fıkrası ise, bu tür bir propoganda suçunun övülmesini ayrıca suç saymıştır.

(x)"Program ve tüzüğüne göre Türkiye İşçi Partisinin de amacı Sosyal Devlet kadrosu içinde emekçi sınıfın bilinçlenmesini sağlayarak, demokratik yollarla yâni seçimle iktidara gelmek, sosyal nitelikteki Anayasamızın uygulanabilmesi için gerekli reformları yapmak ve gerçekten demokratik, bağımsız ve sosyal dengeszliklerden arınmış, hızla kalkınan bir toplum yaratmaktır." diyen S.

1930 tarihli İtalya Ceza Kanunu'nun -bu kanun Türk Ceza Kanunu'na esas olan 1889 tarihli kanunun yerini almıştır- 270 ve 272. maddelerinden ilk kez 1936'da 3038 sayılı kanunla ceza kanunumuza aktarılmış ve bu hükümler sonradan yürürlüğe giren 3531, 4934, 5435, 5844 sayılı kanunlarla dört kez değiştirilmiştir. Maddelerdeki değişikliklere iki temel eğilim hakim olmuştur. Kanun koyucu bir yandan suç teşkil eden fiil ve hareketleri gittikçe genişletirken, öte yandan suç teşkil eden fiil ve hareketlerin cezalarını da şiddetlendirmiştir.(2)

Türkiye'de sosyalist eylem ve düşünce bu maddelerin derin etkisi altında kalmış ve uygulamaya konu olmuştur. Özellikle 5844 sayılı kanunla yapılan son değişiklikten sonra, sosyalist eyleme katılma ve gerçekleştirme olanaklarının bu hükümler yürürlükte oldukça var olmadığı genel bir düşünce haline gelmiştir.

Aybar bu genel kanıyı uzun süre birçok sosyalistle birlikte paylaşmıştır. Aybar'a göre sosyalist nitelikteki bir eylemin 1961 yılındaki yasalar içinde varlığı olanaksızdır. Aybar TİP Genel Başkanlığına gelmesinin söz konusu olmadığı günlerde bu düşünceyi ve bütün ilerici kuvvetleri tek bir noktaya 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasına yönelmesini savunmuştur. Cumhurbaşkanı Gürsel'e o zamanın modasına uyarak yazdığı 19 Kasım 1960 günlü mektubunda şöyle diyordu:

"141 ve 142. madde ve benzerleri yürürlükte kaldıkça, sol kanat politik bir kuvvet olarak ortaya çıkamaz. Bırakınız Komünist Partisini, sosyalist parti de kurulamaz. Kurulsa da yaşamaz(...) Bu maddeler yürürlükte dururken, sol düşüncenin serbestçe gelişeceğini, 142. maddenin meseleleri sınıf açısından ele almaya yasaklıyan hükmü karşısında sosyalist bir görüşün savunulabileceğini kim iddia edebilir? Meseleye hangi yönden bakarsak, sol kanadın politik bir kuvvet olarak ortaya çıkmasına bağlı olan demokrasi rejiminin, nihayet bizde de kurulabilmesi ve yaşaması için, her şeyden önce bu maddelerin, solu kanun dışı eden hükümlerin ayıklanması gerektiği anlaşılıyor."(3)

Aybar'ın bu sözlerinde belirlenen genel kanı, ikinci kuruluş döneminin ilk adımı olarak parti'yi, 141 ve 142. maddelerin kaldırılması yolundaki genel kampanyaya katmıştır.

1946 yılından sonra muhalif güçler ve partiler anti-demokratik kanunların varlığını öne sürmekte birleşmişlerdir. Öyle ki siyasal mücadelenin görünürdeki ideolojisi, anti-demokratik kanunların yürürlükten kaldırılması biçiminde oluşmuştur. Fakat bu dönem partilerinin hiç biri ceza kanununun

(2) Türk Ceza Kanunu'nun 5844 sayılı kanunla değişik 141/1 maddesi şu hüküm taşımaktadır: Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm tesis etmeğe veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirmeğe matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmağa tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar. 142/1. maddede aynı maksatla propaganda yapılması durumunu cezalandırmaktadır. 142/4. madde bu tür propoganda suçunun övülmesini ayrıca suç saymıştır. 142/6. madde de yazılı fiiller baskın yoluyla işlendiği takdirde verilecek cezayı yarı nisbetinde artırmıştır.

(3) Aybar, a.g.e., s.179

rica şöyle devam etmektedir : " Kanımızca 1961 Anayasasının yürürlükte kalması buna bağlıdır. Aksi halde, yani emekçi halkımızın bilinçlenme hızının toplumumuzun iç çelişmelerinin gelişme hızından geri kalması halinde, bu çelişmeleri başka yoldan çözmeyi denemek isteyenler çıkacaktır." Dr. Murat Sarıca, 1961 Anayasasının Sosyal Niteliği, İstanbul, 1966, s.23.

141 ve 142. maddelerinin belli bendlerinin anti-demokratik olduğunu ve yürürlükten kaldırılmasının gerektiğini ileri sürmemiştir. Yalnız ilerici akıdır ki, söz konusu hükümleri anti-demokratik nitelikte olduğunu ve giderek 9 Temmuz Anayasası'na aykırılığını yoğun bir biçimde savunmuştur. 9 Temmuz Anayasası'nın varlığı yeni, açık hükümlerle anti-demokratik, Anayasaya aykırı kanunları ve özellikle ceza kanununun 141/1 ve 142/1. maddelerin kaldırılması için bütün yurttan başlayan direnişin ortamını hazırlamıştır. Bu direniş bütün ilerici güçler için, 27 Mayıs'tan sonraki dönemin ilk yıllarında, mutlaka varılması gereken köklü bir birlik olmuştur. Bütün ilerici güçler bu slogan etrafında birleşmeyi ve geniş bir cephe kurmayı bilmişlerdir. (4)

Gittikçe gelişen ve yoğunlaşan bu akıma karşı Adalet Bakanı Prof. Abdülhak Kemal Yörük Mecliste şöyle konuşmuştur:

"Üzerinde durulan tehlike şayanı dikkattir. Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerinin Anayasaya aykırı ve anti demokratik olduğunu işaret edenler bu zihniyette olanlardır. Bu maddeleri aynen muhafazada kararlıyız."

(4) Yurt çapında yürütülen bu kampanyanın gelişimini izlemek oldukça zordur. Bu yüzden örnekler vermekle yetinilmiştir. Ankara'da yayınlanan öncü gazetesi Anayasaya aykırı yasaların özellikle faşist İtalyadan alınan Ceza Yasalarının yürürlükten kaldırılması ve bu konuda Anayasa Mahkemesine dava açmak için Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e sunulmak üzere bir imza kampanyası açmıştır. Türk Devrim Ocağı Anayasa dışı kanunlarla ilgili duyurusunda iptal davası açmakla yetkili kurumları göreve çağırmıştır. İzmir Barosu bildirisinde şöyle diyordu: "28 Şubat 1963 günü Anayasa Mahkemesine anti-demokratik kanunların iptali için başvurma süresi sona ermiş ve bu yol kapanmış olacaktır. Anayasamızın tanıdığı bu haktan faydalanılmadığı takdirde, Anayasa ihlal edilmiş, anti-demokratik bir davranış içine düşülmüş, hukuka bağlı devlet kavramı hiçe sayılmış, toplum gelişmesi önlenmiş, ulusumuz siyasi güçlüklerle karşı karşıya bırakılmış olacaktır." Anayasaya aykırı kanunlar kalkmalı diyen Türk Edebiyatçılar Birliği 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasını özellikle istiyor ve Anayasaya aykırı kanunların iptali için dava açmaya yetkili makamlara başvurarak "Anayasanın Türk Halkına tanıdığı temel hakların ak kağıt üzerinde yazılı boş sözler olarak kalmaması için, bu hakların bütün yurttaşların günlük yaşamları içinde gerçekten yararlandıkları canlı haklar haline gelmesi için, biz Türk sanatçılarımızın görevimizi özgürlük düşmanı kanun kaygularından azade olarak yerine getirebilmemiz için, Anayasaya aykırı kanunların iptalini isteyiniz" Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu, İstanbul Gazeteciler Sendikası

Organüstü toplanan İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Temsilciler Meclisi, Türk Basın Kongresi Başkanlık Divanı anti -demokratik ve Anayasaya aykırı kanunlara karşı direnişe katılmışlardır. Temel Hakları Yaşatma Dreneği, şu metne imza toplama kampanyası açmıştır: "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına; Aşağıda imzaları bulunan biz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, Anayasamızın 62 ci maddesinin tanıdığı açık haktan yararlanarak, - İnsan hak ve hürriyetlerini, milli dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletinin kurulmasına - engel olan ve Anayasamıza, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı bütün kanunların derhal yürürlükten kaldırılmasını toplu dileğimiz olarak sayın kanun yapıcılarımızın bilgilerine arz ederiz. "

Yörük'un, İlhan Selçuk'un yazısında şiddetle eleştirdiği bu sözlerine karşı, TİP Ankara İl Gençlik Kōnetim Kurulu bildirisinde şöyle demiştir : " Bu maddelerin (141 ve 142) kaldırılmasını Türk Yurttaş Hukuku bize emrediyor. Adalet Bakanı bu yasaların savunmasını yapmakta ve kaldırılmayacağını söylemektedir. Bu demokrasinin ilkeleriyle bağdaşmıyacak bir tutumdur. "

Oysa, Yörük'ün dediği olmuş, TCK 141/1 ve 142/1.maddeleri yürürlükte kalmıştır.

19 Ağustos 1962'de " Şimdiye kadar İşçi Partisi özel bir baskı sazma. Yalnız gerici basından kaba kışkırtmalar oluyor. Bu da normaldir. Ne var ki, Türkiye İşçi Partisi ve emekten yana olan hareketler, kendilerini hususi ve geçici olabilecek durumların teminatı altında görmekte yetinemezler. Teminatın Anayasa teminatı olması gerekir. Bizim Anayasamız karşısında bütün bu faşist kanunların yürürlükte tutulması esasen Anayasa'ya aykırıdır(5)." diyen TİP Genel Başkanı Aybar, 25 Ekim 1962 günü ilerici tanınmış altı-yüz kişiye, sendikalara, ilerici derneklerle, ilerici gazete ve dergilere aşağıdaki çağrıyı yapmıştır :

"Yeni Anayasamızı, beliren çok ciddi tehlikelere karşı korumak, tam işler hale getirmek, bugün, ilerici kuvvetler için başta gelen ödevler arasındadır. Anayasamız, bir yıldan uzun bir süre önce halkoyundan geçerek yürürlüğe girdiği halde, yetkili ve görevlilerin, faşist İtalya'dan alınmış kanun maddelerini ve Anayasaya aykırı bir çok kanunları halâ yürürlükte tutarak, Anayasayı tam uygulamaktan kaçındıkları, toplumumuzun demokratik bir ortamda medeni ölçülerle gelişmesine engel oldukları görülmektedir.

Bu durumdan gericiler, ırkçı ve faşist eğilimli kuvvetler yararlanıyorlar. Her gün biraz daha örgütlenen bu gerici cephenin, bugünkü sınırlı hürriyetlerimizi bile çok gördüğü, kuruluş halindeki demokrasimizi tehdit ettiği bir gerçektir. Demokrasinin çıkar yol olmasına dair görüşler, özellikle orta tabakalarda yankılar uyandırıyor; yoksulluklarıyla başbaşa kaldığı için umutsuzluğa düşmüş yurddaşlarımız arasında otoriter bir rejime, hatta bir dikta rejimine kurtarıcı gözülle bakanlara rastlanıyor.

Anayasamıza, körpe demokrasimize yönelen bu tehlikelere, ilerici kuvvetlerin seyirci kalması düşünülemez. Antidemokratik kanunlar konusunda gittikçe yayılan olumlu hareketi sevinçle karşılıyoruz. Ancak, beklenen sonuçların alınması, hele gerçek bir tehlike haline gelen faşizmin sindirilebilmesi için, ayrı hareketlerin toplu ve az çok örgütlü bir biçime sokulması gerekir. Küçük küçük ilerici hareketleri, ilerici tek bir cephenin güçlü hareketi haline getirmek için vakit kaybetmeden harekete geçmeliyiz. Emekliyen demokrasimizi faşizme boğdurursak, tarih, biz ilericileri sorumlu tutacaktır. Unutulmamalıdır ki, bütün kötülüklerin başı, Anayasaya aykırı kanunların yürürlükte tutulmasıdır ve bunların iptali için Anayasanın koyduğu müddet 28 Şubat'ta sona ermektedir.

Bütün bunlardan dolayı, "asıl teminatının vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet" edilmiş bulunan Anayasamızı korumak ve yaşar hale getirmek amacıyla:

a-Anayasaya aykırı kanunların yürürlükten kaldırılması,

b-Hızla gelişen faşizmin zararsız hale getirilmesi.

konularında neler yapılabileceğini birlikte inceleyip gerekli kararları almak üzere 11 Kasım 1962 Pazar günü saat 15,00'de Beyazıt, Beyazsaray'da yapılacak toplantıya katılmanızı derin saygılarımla rica ederim."

Toplantıdan bir gün önce, Yeni İstanbul Gazetesi TİP'in anti-demokratik kanunlarla ilgili bir toplantı yapacağını kışkırtıcı bir dille yazmış ve hücum işaretini vermiştir. Öncü Gazetesinin yazdığı gibi, toplantı günü "Daha sabahtan itibaren de Beyaz saray önünde gūpheli kişilerin dolıştığı görülmüştür. Bu kişilerin daha sonra çoğunlukla aynı binada ve o gün ani olarak yapılmasına karar verilen bir AP toplantısına girdikleri görülmüştür. AP toplantısı dağıldıktan sonra, toplantıya katılanlar ellerindeki beyannamelerle Beyazsaray önünü sarmışlardır. "

Dağıtılan beyanname şudur :

" -Türk Gençliğinin Milli davalarını sol emellerle birleştir
yecek kadar zeki kavrayışlı ve hassas oluşu, bu yolda en sağlam direğimiz
ve güvenimizdir-

K. ATATÜRK

T.İ.P nin Genel Başkanı M.A.AYBAR KİMDİR?

M.A.Aybar Atatürk'ün lânetlediği ve Türk Milletinden her gö-
rüldüğü yerde ezilmesini istediği kanlı ve kanlı rejim komünizmin propo-
gandasını yapmaktan, İzmir ve Ankara Adliyesinde mahkûm olmuş bir müseccel
dir. Şimdi de bu yollu faaliyetlerinden İstanbul Ağır Ceza Mahkemesinde ya-
gılanmaktadır. Ve yine onun partisinin kurucularından Sadık Arıkan'da Komü-
nizm propagandası yapmaktan dolayı İzmir'de üç gün evvel tevkif edilmiştir.

Bütün vatanperver Türk İşçisini istismar ederek onun hak ve
hürriyetlerinin bir numaralı koruyucusu olduğunu her fırsatta söyleyen
M. A. Aybar Sabıkalı bir komünisttir. Sırf bu yüzden Komünizmin yıkıcı fa-
aliyetlerini şerefli Türk Adliyesinin çelik pençesinden kurtarmak ve gizle-
mek için T. Ceza kanunundaki Komünizmi yasaklayan 141-142 maddeleri tamamen
kaldırmak çabasıdadır.

Aziz Türk Milleti

Bu müsecceller sosyalizm kisvesi altında memleketimizi ve mil-
letimizi geleceği karanlık bir istikamete götürmek istiyorlar. Aynen demir-
perde gerisi radyoları ile kelime kelime ağız birliği yapan bu adamlara sa-
nıyın. Onların söylediği her söz bir Kremlin dangası taşır. Bunlar so-
nelerden beri ilhamlarını Moskovodan alan gafililerdir. Kendi gafilikleri
ile memleket halkını bir gaflet uçurumuna sürüklemek isteyen;

VATANSIZLAR KAHROLSUN!
TANRI TÜRKÜ KORUSUN!

Şurası unutulmamalıdır ki Türk aleminin En büyük düşmanı ko-
münistliktir. Her görüldüğü yerde ezilmelidir.

K. ATATÜRK" (6)

Beyanmameleler dağıtıldıktan sonra, saldırganlar üst katın mer-
diven sahanlığını tutan Partililere "Vatansızlar kahrolsun, Kahrolsun komü-
nistler" diye bağırarak hücum etmişler, uzun süren dövüşten sonra partilile-
rin geri çekilmesiyle toplantı salonuna girmişlerdir. Salonun ön tarafında
davetliler yer almıştır; onlarda g arka tarafı işgal etmişler, bu sırada
gelen polislerde aralarında yer almıştır.

Rauf Çapan'ın (7) yönettiği toplantı açılınca söz alan Arsal
Anayasaya evet, faşist kanunlu açık rejime hayır gibi pankartları işaret
ederek söze başlayıp şunları söyledi: Bizim canımızı dahi alsanız, fikirle-
rimizi kalbimizden ve kafamızdan sökemezsiniz. Biz Türkiyede cehaletin, aç-
lığın ,sefaletin kaldırılması için ölüncüye kadar çalışmaya azimliyiz."(8)

Öğretmenler Federasyonu ve seksanüç bin öğretmen adına konuştu-
ğunu bildiren İbrahim Türk'den sonra İstanbul Barosu Başkanı Muvaffak Bende-
li, Behçet Kemal Çağlar, Yön Dergisi ve diğer çağrılılarda gelen başarı te-
grafları okunurken ayakta alkışlarla salona giren Aybar konuşmasında şöyle
demmiştir:

"

Yürürlükte olan binlerce kanunun çoğunda, aransa mutlaka
Anayasaya aykırı maddeler, hükümler bulunacaktır. Bu uzun ve yorucubir çalışm-
ıster; Oysa yetkili makamları uyarmak, harekete getirerek iptal davalarını
açtırmak için, Anayasanın koyduğu müddet 28 Şubatta sona eriyor. Bundan de-
layı önce toplumca gelişmemizi, ilerlememizi engelliyen, geniş halk yığınla-
rını ilgilendiren Anayasaya, demokrasiye aykırı olan kanunları ele almak
zorundayız. Faşist İtalya'dan alınmış olanlardan işe başlamalıyız. Gerçekten-
de bu maddeler sadece politik hayatımızı değil, toplum hayatımızı tümü ile

(6) Bu beyanname sonradan Gültepe olaylarında da dağıtılmıştır.

(7) CKMP Çankırı İl Başkanı olan Çapan, toplantıya başkanlık etmesi üzerine
ihraç talebiyle tedbirli olarak Haysiyet Divanına sevk edilmesi üzerine CKMP'
den istifa etmiş ve bir süre sonra TİP'e geçmiştir.

(8) Tasvir Gzt., 12 Kasım 1962.

felce uğratmaktadır. Bu maddeler yürürlükte kaldıkça hiç bir hakkımız, hiç hürriyetimiz teminat altında sayılmaz. Ve bunların gölgesinde en gericiaklar faşist eğilimli akımlar hızla gelişip örgütlenebilir; ve de örgütlenmektedir.

(...) Yetkili ve görevli organların bu ilgisizliği karşısında Anayasaya sahip çıktığımızı, onun uyanık bekçileri olduğumuzu ispat etmek biz basit yurttaşlara düşmektedir. Bir süredir gittikçe genişliyen bir kampanya zaten açılmıştır. Bu toplantının amacı bu tek ve yalnız hareketleri azo örgütlenme etkin ve gür bir ilerici cephe hareketi haline getirme yollarını aramaktır." (9)

Aybar'ın konuşmasını arka taraf sesizce dinlemiştir. Fakat "söz almak isteyen Aziz Nesin - Moskova'ya - diye bağırma lar arasında konuşur mamıştır" (10) diye yazıyor Akşam gazetesi ve şöyle devam ediyor: "Diğer hatırelere de müdahaleler devam etmiş, bu arada iki grup arasında yumruklaşmalar olmuştur. Vaktin gecikmesi sebebi ile görüşmelere son verilmiştir. Anayasay aykırı kanunların, özellikle 141-142. maddeler üzerindeki müteallakaları belircek bir komisyonun kurulmasına da karar verilmiştir. Kavgalar ve yumruklaşmalar toplantı dağılırken de devam etmiştir. Öte yandan toplantıda alınan bir karar gereğince Başbakan'a bir telgraf çekilmiştir. Telgrafta olaya polislin müdahale etmemesi tenkidle zorbaca hareketler protesto edilmiştir. Toplantı sırasındaki protestolarla yetinmeyen gençler, daha sonra, vilâyete bir yürüyüş yapmışlardır. Gençler, - kahrolsun komünistler, Yaşasın Türk Milleti, Milliyetçi gençlik! - diye bağırarak yürümüşlerdir. Bu arada polisler lehinde gösteri yapılmış ve omuzlar üstüne alınmıştır. Gençler Çağaoğlu'ndan geçerken de - Komünist basın kahrolsun - şeklinde protesto da bulunmuşlardır." (11)

Beyazsaray toplantısında kararsız bir tutum sürdüren TİP'in kurucularından, Merkez Haysiyet Divanı üyesi ve Gıda Sanayii İşçi Sendikaları Federasyonu Genel Başkanı Ahmet Muşlu, olaylardan birkaç gün sonra 15 Kasım 1962'de federasyonun Beşiktaş'daki Merkezinde, gerici gazetelerin manşette verdikleri bir basın toplantısı yapmıştır. Basın toplantısında Muşlu, Parti'yi itham ederek "İşçi Partisi kısa zamanda malum komünistler doldu" diyor ve "Kanaat ve ideolojileri ile bağdaşmama imkan olmıyan Türkiye İşçi Partisinden istifa ederek bütün hukuki bağlarımın şu andan itibaren sona erdiğini" bildirmiştir.

Muşlu'nun istifasından hemen sonra, TİP kurucularından Saffet Göksüzöglü da bir basın toplantısı düzenliyerek Parti'den istifa etmiştir.

Gerici basın Muşlu'yu destekliyor ve bu davranışlardan yarar görüyordu:

"Türkiye İşçi Partisi kurucularından biri, Gıda Sanayii İşçi leri Sendikası Başkanı Ahmet Muşlu, memleket için tehlikeli bir teşekkül haline geldiği kanaatine vardığı bu partiden istifa etti. Çünkü Yeni İstanbul'da tafsilatlı bir şekilde yer alan beyanati, Türkiye için belki yeni sayılabilecek, fakat beynelmilel komünizmin çalışmalarını yakından takip eden ler için hiç de sürpiriz teşkil etmiyen açıklamalarla doludur." (12)

Muşlu'nun istifası üzerine TİP Genel Başkanlığı, bir bildiri yayınlıyarak şu açıklamaları yapmıştır:

"Ahmet Muşlu'nun Partimizden istifa ettiğini gazetelerden öğrendik. İstifasına sebep olarak Türkiye İşçi Partisinin müseccel komünistlerin eline geçtiğini ve kendisinin bunların Partiyeye alınmaması için mücadel ettiğini fakat muvaffak olamadığını, bunların istedikleri gibi tüzüğü değiştirerek Partide kilit mevkilerini ele geçirdiklerini ileri sürmektedir. Bu şahsın bu iddiaları baştan sona kadar yalandır, iftiradır. Şöyle ki;

a- Hücumların şahsında teksif edildiği anlaşılan Genel Başkan Mehmet Ali Aybar başta olmak üzere, Parti yöneticileri arasında komünistli ten sabıkalı tek kişi yoktur.

b- Mehmet Ali Aybar'ın Parti Başkanlığına davet edilmesi için

(9) Aybar, a.g.e., s. 237 -238.

(10) Aziz Nesin şöyle demiştir: "Düşmanınız değilim. Yürekli insanlar fikirden korkmaz, dinler. Konuşmamı kesiyorum, ama yazacağım."

(11) Akşam Gzt., 12 Kasım 1962.

(12) Yeni İstanbul Gzt., 17 Kasım 1962.

T.İ.P. kurucularının Kongre yetkisi ile akdetmiş oldukları 1.2.1962 tarih ve 29 sayılı oturumunda oybirliği ile alınan kararda Ahmet Muşlu'nun da imzası bulunmaktadır.

c- Mehmet Ali Aybar Genel Başkan olduktan sonra yapılan Tüzük değişikliğe ait 19.4.1962 tarihindeki 31 inci oturumda Kongre salâhiyeti ile hareket eden Kurucular yeni Tüzüğü oybirliği ile kabul etmişlerdir. Buna ait karar da yine Ahmet Muşlu'nun imzası vardır.

ç- Yeni Tüzüğe göre 40 kişilik Genel Yönetim Kuruluna seçmek üzere Kongre salâhiyeti ile toplanan Kurucular heyetininin 2.8.1962 tarihindeki oturumuna Ahmet Muşlu da katılmış ve Mehmet Ali Aybar'ın Genel Yönetim Kuruluna seçilmesi lehinde oy kullanmıştır. " (13)

Öte yandan, Ahmet Muşlu ile Yeni İstanbul Gazetesi yazı ileri müdürü Hasan Tuncay ve Kadırcan Kafalı, Ahmet Kabaklı ile Tercüman Gazetesi yazı işleri müdürü Ertiğrul Yeşiltepe hakkında kamu davası açılması için, TİP 24 Kasım 1962 günü C. Savcılığına başvururken; istifa edenlerin dışındaki sekiz kurucu sendikacı da, 25 Kasım 1962'de Parti Genel Merkezinde bir basın toplantısı düzenlemiştir. (14)

Kovuşturma istemine konu olan yazılarda, Kadırcan Kafalı " Bizde komünizmi yaymak ve iktidara getirmek, Türkiyeyi Rusyanın bir sömürgesi haline koymak isteyenler vardır... İşçi Partisi ismi altında çalışmaya başlamış bulunuyorlar. (...) İşçi Partisi geçen pazar günü İstanbul'da Beyazıtta bir açık oturum yapmış, açık oturuma kapalı bir mahiyet verilmesi bile komünist sistemdir, çünkü komünistlerde herşey gizlidir." aynı günkü Tercümanda Ahmet Kabaklı da yazısında " Pazar günü Beyazıtta yapılan İşçi Partisi toplantısı " diye başlamakta " Onların istediği demokrasi bağımsızlık ve hürriyeti yıkmak için ele geçmesini arzuladıkları bir anarşidir " diyerek devam etmekte ve " Türk işçisi ile hiç bir ilgisi olmayan hüviyeti merkezce malum İşçi Partisi..." demektedir. (15)

TİP kurucusu sendikacılar ortak basın toplantısında :

" Tekrar ediyoruz: Kurucusu bulunduğumuz T.İ.P komünist partisi değildir. Çünkü T.İ.P sosyal tutumuyla sınıflar arasındaki tezdı, uçurumu, çatışmayı önlemek, asgarî ölçüye indirmek amacındadır. Sosyal adalet vergi adaleti, emeğin karşılığının verilmesi gibi kanunlar yurdumuzda tam olarak uygulanırsa, sınıf çatışmalarının tohumları yeşermeden çürüyecektir. Türkiye'de komünizm yaygarası kopararak namuslu aydınlara komünist çamuru atanlar, gerçekte en fazla komünizme hizmet edenlerdir. Eger Türkiye'de komünist propogandacıları aranıyorsa, bunu, emeğin sömürülmesinin devam etmesini isteyen, faşistler, gericiler en iyi şekilde yapmaktadırlar. Sosyal adalet komünizmin panzehiridir. T.İ.P. bütün gücüyle komünizme uygun vasatı teşkil edecek anarşiyi, sınıf çatışmasını önlemek için çalışmakta, halk yollarına doğru yolu göstermektedir.

(13) TİP Merkez yönetim komitesi, önemli bir sendikacı olan İsmail Topkar hakkında da fazla tereddüt etmeksizin şu kararı almıştır: "TİP Merkez yönetim Komitesininin 15.11.1962 günlü oturumunda, Merkez yönetim komitesi üyesi Türk-İş birinci bölge temsilcisi İsmail Topkar'ın mazeret beyan etmeksizin üstüste defa ve komiteye seçildiği 19.8.1962 gününden bu yana on defa komite toplantılarına katılmadığı sabit olduğundan Tüzüğümüzün 56. maddesi hükümünce görevinden istifa etmiş sayılmasına ve parti aleyhinde maksatlı faaliyetlerde bulunduğu anlaşıldığından ihrac kararı verilmek üzere Merkez Haysiyet divanına sevk edilmesine ittifakla karar verilmiştir."

(14) Sanıkların 38 sayılı Anayasa Nizamını, Milli Güvenlik ve huzuru bozan. Bazı Fiiller Hakkındaki Kanun'un 4. maddesine muhalefet ettikleri iddia edilmiştir. Madde hükmüne göre, "Kanunların himayesinde evvelce faaliyet göstermiş veya faaliyet göstermekte bulunan herhangi bir siyasi partiye mensup olanları veya oy vermiş bulunanları tezyifkar sıfatlarla topyekün kötöleyerek vatandaşlar arasında husumet ve intikam hisleri doğuracak veya tahrik edecek mahiyette söz, yazı, haber, havadis resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle faaliyette bulunanlar veyahut propoganda yapanlar üç aydan iki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır. "Savcılık bilirkişisinin kötölemenin "Partinin Genel Başkanı ve mensuplarından birçoğuna tevcih edilmesini" suç unsurlarından "topyekün" unsurunun gerçekleşmediğini kabul etmesi üzerine Takipsizlik kararı vermiş (İstanbul C. Savcılığı Basın Bürosu Hz. 1962/399) Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesi Reisi de takipsizlik kararına itirazı reddetmiştir. (E.962/382,K.62/375, 13.12.1962)

(15) Tercüman Gzt., 14 Kasım 1962.

Yurdumuz bir komünist tehlikesiyle karşılaşırorsa, bu tamamen faşistlerin, gericilerin yaratmak istedikleri anarşi ve terör sonucu meydana gelecektir. T.İ.P. sureti haktan görünen vatan düşmanlarının, daima karşısında olacak, aşağılık emellerinin gerçekleşmesine bütün gücüyle karşı koyacaktır.

Çünkü bizler tüzüğümüzde de bildirildiği gibi:

a-Emegin toplumda en yüce değer olduğuna inanıyoruz. Bu itibarla; insanın insanı sömürmesine karşıyız.

b-Türk işçi sınıfının demokratik öncülüğünde bütün emekçi halk yığınlarının haklarını, hürriyetlerini savunuyoruz; böylece, yurdumuzun en gerçek menfaatlerini savunduğumuzu biliyoruz.

c-Emekten yana ve emekçilerin deretliyerek kendi elleri ile yürüttükleri planlı bir devletçilik sistemi savunuyoruz ve ancak bu yolda Türkiye'nin refaha kavuşturulacağına inanıyoruz.

d-Ulusal gelirin emege göre bölüşülmesini istiyoruz.

e-Ulusal varlığımızı ve bağımsızlığımızı her şeyin üstünde tutan barışçı bir dış politika savunuyoruz.

İşte biz buyuz ve böyle bir Türkiye görmek istiyoruz. Bunun dışında, ne biz nede partimiz mensupları, herhangi gizli bir niyete sahip değildir. Bu itibarla tekrar tekrar belirtiriz ki, Partimiz Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ve onun gibi düşünen ilerici aydınları Partimiz başına birererek, inanarak ve gerçek bir yurtsever olduklarını tesbit ederek getirdik. Sayın Genel Başkanımıza ve partimize girmek suretiyle emegin haysiyete kavuşmasını amaç bilen diğer ilerici aydınlarımıza, çıkarlarının sarsılması yüzünden iğrençesine yalan ve iftiralarla saldıran malum çevreler bilsinler ki, kurucusu olmaktan şeref duyduğumuz T.İ.P. nin içinde ve onun Genel başkanının yanındayız, sonuna kadar da yanında kalacağız, ve böylece onunla birlikte ilerici aydınlarla omuz omuza bu yurdu karanlıkta bırakmak isteyen yalancılara, riyakarlara ve emegi sömüren çıkarıcılara karşı savaşa devam edeceğiz." (demişlerdir. (16)

Beyazsaray olaylarının yankıları devam ederken, TİP hiç beklemediği biçimde tabii senatörlerden birinin, Mucip Ataklı'nın hücumuna uğramıştır. Ataklı'nın 22 Ocak 1963 günü Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmaya karşı, bir gün sonra Aybar imzasıyla yayınlanan bildiride şöyle deniliyordu:

"Ataklı, Türkiye İşçi Partisine ve Başkanı'na saldırmak için partimizin bundan bir süre önce Anayasa'ya aykırı kanunlar konusunda tertiplediği ve kendisinin de davetli bulunup gelmediği açık oturumu bahane yapmıştır. Ataklı'nın iddia ettiği gibi, bu oturunda Komünizmi öven sözler sarfedilmediği bizzat Adalet Bakanı'nın Senato'da kendisine verdiği cevapla sabit olmuştur.

(...) Ataklı'nın konuşmasında üzerinde esefle durulacak en önemli nokta, hiç şüphe yoktur ki, Türkiye İşçi Partisi Tüzüğü'nün Kurtuluş savaşı Türkiye'ne yararlı bir dış politika savunulmasını isteyen maddesi

(16) İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Başkanı İbrahim Guzelce'nin konuşmasına açıkladığı bu bildiride aşağıdaki kurucuların imzaları bulunmaktadır: Türkiye Müskirat Federasyonu Başkanı İbrahim Denizci, İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Sendikalar Arası Münasabetleri Tanzim Komisyonu Başkanı Halil Özkarabay, Türkiye Maden-İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler, İstanbul Tekstil ve örme sanayi işçileri Sendikası ile Türk-İş kurucusu Şaban Yıldız, Taprak Tütün İşçileri Sendikası Hüseyin Uslubaş, Türkiye Turizm gıda Otel ve Eğlence Yerleri (TOĞİŞ) Sendikası Başkanı Kemal Nebioğlu. Öte yandan Anadolu'da görevli bulunan Türk-İş 5. Bölge temsilcisi Avni Erakalın'ın da telefonla okunan bildiri için onayı alınmıştır. Vatan Gzt., 24 Kasım 1962.

karşısındaki tutumudur.

Evet, iftihar ve inançla tüzüğümüzde yazılı olanları tekrar ediyoruz: " Biz, ulusal varlığımızı ve bağımsızlığımızı her şeyin üstünde tutan ve bütün devletlerle eşitlik içinde dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilen, Birleşmiş Milletler Anayasası'na bağlı, Kurtuluş Savaşı Türkiye'sine yararlı, barışçı bir dış politika savunuyoruz. "

Biz, bu ilkeleri, bizi var eden Kurtuluş Savaşı'mızdan, Atatürk'ün savaşından aldık.

Soruyoruz Bay Ataklı :

- Siz, ulusal varlığımızın ve bağımsızlığımızın her şeyin üstünde tutulmasına mı karşısınız?

-Siz, Birleşmiş Milletler Anayasası'na bağlı olmamıza mı karşısınız?

-Siz, Türkiye'nin büyük devletlerle eşitlik içinde haysiyetli münasebet kurmasına mı karşısınız?

- Yoksa siz, Türkiye'yi Türkiye yapan Kurtuluş Savaşları'na mı karşısınız?

Ataklı'nın özel mahkemeler ve komisyonlar kurulması hakkındaki teklifi ise, Anayasa'yı apaçık çığneyen bir tekliftir. Ataklı'ya Anayasa'nın 32 nci maddesini okumasına tavsiye ederiz. Ataklı 27 Mayıs'ı hazırlayan sebeplerden birinin de böyle olağanüstü yetkili komisyonlar kurmak olduğunu unutmuşa benziyor. "

Bildiri'de Aybar'ın Nazım Hikmet'i savunduğu hakkındaki iddianın gerçek dışı olduğu, zira Aybar'ın avukatlığa 1952 yılında başladığı oysa, Nazım Hikmet'in bu tarihte yurt dışına çıkmış bulunduğu açıklandıktan sonra; Aybar, Ataklı'ya iç ve dış politika meselelerini tartışmak üzere radyoda bir açık oturuma çağırmıştır. (17)

Beyazsaray olaylarından kısa bir süre sonra, 25 Kasım 1962 günü, İstanbul'da Siraserviler Özgül Düğün Salonunda TİP Genel Yönetim Kurulunun üç ayda bir yapılan olağan toplantılarından ikincisinin açık bölümü Arsal'ın Başkanlığında yapılmıştır.

Dört maddelik gündem Aybar'ın açış konuşmasıyla (18) ; Anayasa aykırı anti-deokratik kanunlar üzerinde müzakere; son iç ve dış olaylar (19); Parti içi meselelerden (dinleyicilere kapalı oturum) oluşmuştur.

Toplantı genellikle Beyazsaray olaylarının etkisinde ve onun uzantısı niteliğinde geçmiştir. "Muhtelif illerden gelen her çeşit meslek erbabı ile sendikacıların tıklım tıklım doldurdukları salonda vukuu muhtemel hadiselerle tedbir kabilinden kolları bantlı partililer cümle kapısından itibaren salona kadar yolu kesmişlerdi. İçeriye tanımadıkları kimselerin girmesine çalışıyorlardı."(20)

Bu toplantı İstanbul'da yapıldığı ileri sürülerek "T.İşçi P. Kurulunun Genel Yönetim Kurulu" şeklinde bir kararname ile iptal edilmiştir. Bu suretle ileri sürülen iddiaların doğru olmadığı görülmüştür.

Yazın 1962 yılında İstanbul'da yapılan toplantıya katılanlar, "T.İşçi P. Kurulunun Genel Yönetim Kurulu" şeklinde bir kararname ile iptal edilmiştir. Bu suretle ileri sürülen iddiaların doğru olmadığı görülmüştür.

Gerçekten kurucular, çeşitli illerden gelen Genel Yönetim Kurulu Üyeleri, İşçi ve sendikacılar zaten büyük bir salona sığacak sayıda olan İstanbul Örgütü toplantıya katılmıştır. Toplantının önemi saldırıların tipik TİP'i etkiliyemediğini göstermiş olmasıdır.

Yazar Şukran Kurdakul, Hukuk Fakültesi Asistanlarından Demir Özlü ve Ülku Arzak başkanlığa bir önerge vererek Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e bir telgraf çekilerek TCK 141 ve 142. maddeler için iptal davası açmasının istenilmesini önermişlerdir. Öneri, İstanbul ve Ankara Üniversitelerini de kapsıyacak biçimde kabul edilmiştir.

Gerçekten kurucular, çeşitli illerden gelen Genel Yönetim Kurulu Üyeleri, İşçi ve sendikacılar zaten büyük bir salona sığacak sayıda olan İstanbul Örgütü toplantıya katılmıştır. Toplantının önemi saldırıların tipik TİP'i etkiliyemediğini göstermiş olmasıdır.

Yazar Şukran Kurdakul, Hukuk Fakültesi Asistanlarından Demir Özlü ve Ülku Arzak başkanlığa bir önerge vererek Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e bir telgraf çekilerek TCK 141 ve 142. maddeler için iptal davası açmasının istenilmesini önermişlerdir. Öneri, İstanbul ve Ankara Üniversitelerini de kapsıyacak biçimde kabul edilmiştir.

(17) İlhan Selçuk yazısında Ataklı'ya şiddetle eleştirmiştir : " Evvelki gün Senapt'da Mucip Ataklı Paşa'nın hücumu artık bu hikâyeye tuz biber ekti. Ataklı, İşçi Partisini düpedüz komünistlikle itham etmiştir. (...)

Ataklı ,27 Mayısçılardandır. Kendisine saygı duyanlardanız. Ama halkoyu önünde bazı vatandaşların omuzlarına yüklediği bu ağır suçlamayı ispat edebilmesi bu saygının devamı için faydalı olacaktır.

İşçi Partisinin gördüğümüz programı, komünistlik düşüncesinden çok uzaktır. İşçi Partisinin şimdiye kadar Anayasa ve kanun dışı hiçbir davranışına rastlamadık.

Buna rağmen bu sütunlarda İşçi Partisini desteklediğimiz de iddia edilemez. Kendi halinde yeni yeni teşkilatlanmağa çalışan bir emekçi partisidir.

Cumhurbaşkanı Gürsel, TİP'e karşı yoğunlaşan hücumları onaylamayan bir devlet adamıdır. Gerçekten Ankara'da Devrim Ocakları Genel Merkezinde Gürsel'e şöyle bir soru sorulmuştu:

"Türkiye İşçi Partisi'nin gelişmesine, köksüz suçlama ve karalamalarla engel olunmak isteniyor, bu konuda ne dersiniz?"

Bu soruya Cumhurbaşkanı'nın cevapları şöyle olmuştur:

"Elbette işlerine gelmez. Onlardan kopan oylar İşçi Partisi'ne gidecek ama İşçi Partisi'nin kurulması, gelişmesi yurdumuz için gereklidir. İşçi Partisini muhabbetle selamlarım."

Gerçekten de taşlı-sopalı saldırılar, TİP'in gelişmesine engel olmadı. Aybar bir halk deyişiyle "Meyvalı ağacı taşlarlar" diyordu. (21)

ce halkoyuna açıklamalı, sonra da Türkiye Cumhuriyeti Adliyesine teslim etmelidir. Teslim etmelidir ki bu itham havada kalsın... sahibini yaralayan bir silah haline gelmesin." Cumhuriyet Gzt., 25 Ocak 1963.

(18) Aybar, age., s. 239 ve devamı

(19) Genel Yönetim Kurulundaki diğer konuşmalar için bkz. Vatan Gzt., Yeni İstanbul Gzt., Tasvir Gzt. 26 Kasım 1962.

(20) Tasvir Gzt., 26 Kasım 1962.

(21) TİP'in gelişme sürecinde bu dönem Aybar'ın "siyasi bir hüviyet" kazanmaya başladığı dönemdir. Bu olgu bir "men'i muhakeme kararı"na da yansımıştır.

Aybar'ın 16 Ekim 1962 günü "beş partinin ortak bildirisi"ne karşı yayınladığı "beş partinin beşide bir (Aybar age., s. 229 ve devamı)" başlıklı bildiriden ötürü C. Savcılığı gerek Aybar ve gerekse bildiriye Vatan Gazetesinde yayınlıyan yazı işleri müdürü Turhan Tükel hakkında TCK'nın 142.maddesine göre kovuşturma açmıştır.

İstanbul 2. sorgu Hakimi Muazzez Ercan 23 Ocak 1963 tarihinde muhakemenin men'ine karar vermiştir. İlk soruşturma sonunda verilen ve ileri bir hukuk anlayışının ürünü olan "men'i muhakeme kararı" şöyle denilmektedir:

"Mehmet Ali Aybar tarafından yapılan beyanatın, münderecatı itibariyle Türk Ceza Kanununun 142. maddesine muhalefeti iddia edilmişse de, maznunların sureti müdafaalarına ve üç ehli-vukufun müştereken verdikleri 12.1.1963 tarihli raporlarına nazaran işbu yazının meşru sosyalist propogandası dışında komünizm propogandası mahiyeti arzylediğinin kabulüne imkan olmayıp bu yazıda bahsedilen hususların matbuatta ve parti kongrelerinde her zaman yazılıp söslenen açık hakikatlerden bulunması ve İşçi Partisi Liderinin sosyalist fikirlerini mevcut kanunlar dairesinde ve siyasi bir hüviyete normal olarak ifade etmiş olduğu, maznunların müdafaalarını teyid eden ehli-vukufun raporları ile anlaşılıp suç unsuru bulunmayan ve suç teşkil etmeyen yazıdan dolayı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 197. maddesi gereğince muhakemelerinin men'ine istek veçhile 23.1.1963 tarihinde karar verildi."

ce halkoyuna açıklanmalı, sonra da Türkiye Cumhuriyeti Adliyesine teslim etmelidir. Teslim etmelidir ki bu itham havada kalsın... sahibini yaralayan bir silah haline gelmesin." Cumhuriyet Gzt., 25 Ocak 1963.